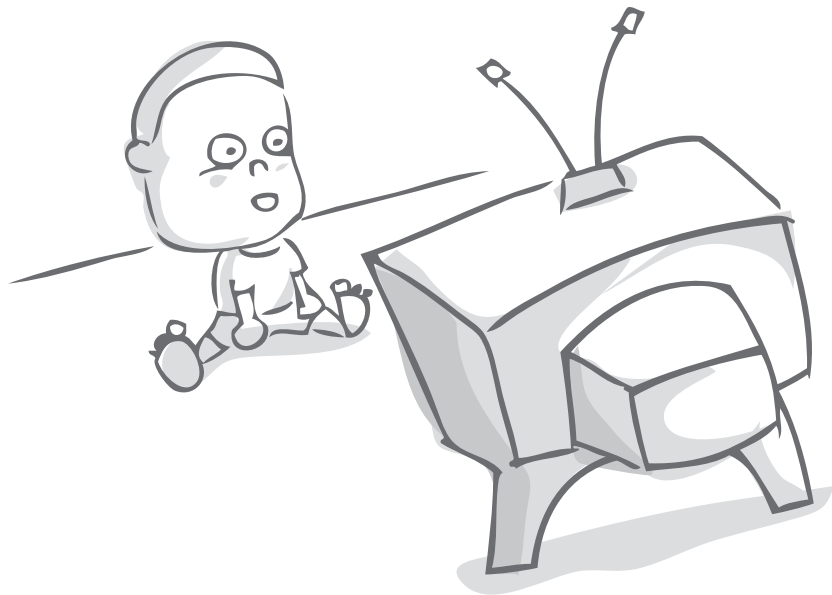

ทีวีได้ก๊วบ... สื่อ: ๗๕

ทีวีเด็กวัยนี้...คืออะไร

โดย โครงการเพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ

ISBN

978-616-7309-01-9

พิมพ์ครั้งที่ 1

มิถุนายน 2552

พิมพ์ครั้งที่ 2

ตุลาคม 2552

จำนวน

3,000 เล่ม

ออกแบบปก/รูปเล่ม

สำนักพิมพ์ ปิ่นโต พับลิชชิ่ง

โทรศัพท์ 0-2884-5174

ที่ปรึกษา

รศ.จุมพล รอคคำดี

ผศ.ดร.ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ

สุรพล คงลาภ

เข็มพร วิรุณราพันธ์

ผู้จัดทำโครงการ

ผศ.ลักษมี คงลาภ

อัปสร เสถียรทิพย์

พันธุ์อัช ฎกมาศ

ดร.กมลวรรณ โล่ห์สีวานนท์

สนับสนุนโดย

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.)

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

รายงานฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของผลสรุปโครงการเพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ (Child's Media Monitor) จัดทำขึ้นเพื่อร่วมเฝ้าระวังรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อนำไปสู่การให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์กับผู้ผลิตรายการและสถานี อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือในการสร้างเนื้อหาในรายการโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก และเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีเพื่อจะได้พัฒนาเด็กอย่างยั่งยืนต่อไป

เนื้อหาในรายงานประกอบด้วย การสรุปผลการวิจัยและผลการเสวนาที่โครงการจัด โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงผู้สนับสนุนโครงการ คือ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ตลอดระยะเวลาของการจัดทำโครงการตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2552 คณะผู้จัดทำโครงการพบว่า การทำงานสร้างสรรค์สื่อเพื่อเด็กยังคงมีเส้นทางที่สดใสเพราะมีเป้าหมายเดียวกันในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีสำหรับเยาวชน ให้เติบโตเป็นบุคคลคุณภาพในอนาคตที่สำคัญความร่วมมือ คือสิ่งที่ได้พบเสมอในการจัดทำโครงการนี้

ผู้จัดทำโครงการขอขอบคุณแห่งการร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีสำหรับเด็ก ด้วยหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพยายามสร้าง "สื่อสีขาว" ของผู้ใหญ่ทุกคน ที่ทำให้เห็นว่าเด็กไทยของเรา ได้รับความห่วงใย ดูแลเอาใจใส่ จากผู้ใหญ่ในสังคม ที่จะปลูกและรดน้ำพรวนดินให้พวกเขาเติบโตอย่างงดงาม เป็นเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งเป็นต้นไม้ใหญ่ที่แข็งแรง และหยั่งรากลึก อย่างมั่นคง แผ่กิ่งก้านให้ร่มเงาที่ร่มเย็นเป็นประโยชน์กับทุกคนในสังคม

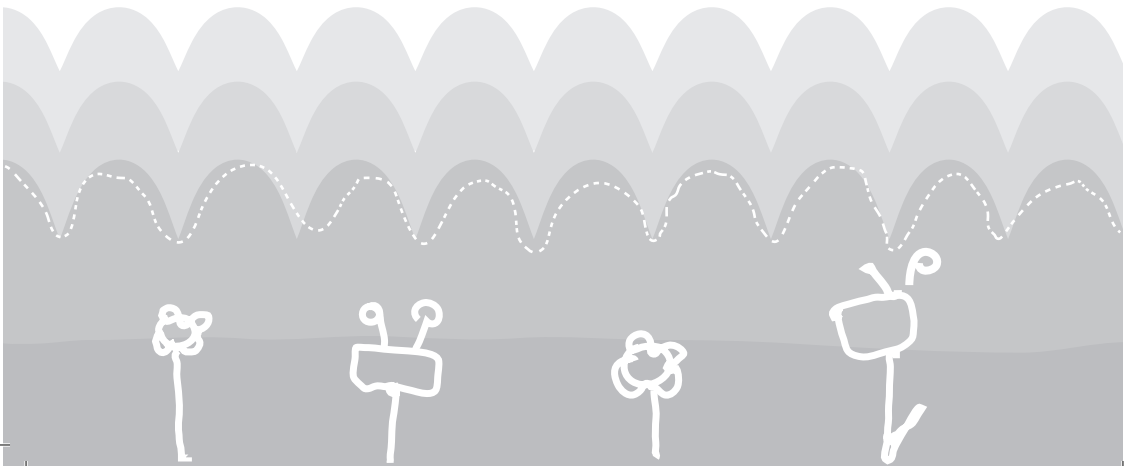
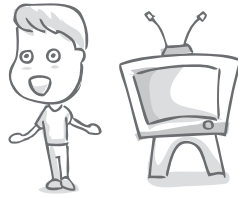
ผู้จัดทำโครงการ
30 มิถุนายน 2552

สารบัญ

ทีวีกับเด็กไทยในยุคสมัยใหม่ ธีรชัย รังสีกุล	9
การวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผศ.ลักษมี คงลาภ และคณะ	29
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กวันนี้คืออะไร ดร.กมลวรรณ โล่ห์สิวานนท์	57
การวิเคราะห์ความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผศ.ลักษมี คงลาภ และคณะ	67
พฤติกรรม การเปิดรับและความต้องการของเด็ก ที่มีต่อรายการโทรทัศน์ ดร.บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ	95

เจาะลึกजू วันนีหนูๆ คุอะไร ?	101
คร.กมลวรรณ โล่ห์สิวานนท์	
การประกวดเรียงความ "รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู"	111
อัปสร เสถียรทิพย์	
การศึกษาสถานการณ์ผู้ผลิต	119
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย	
ผศ.ลักษมี คงลาภ และคณะ	
ผ้าทางตัน...สู่ฝัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก	143
อัปสร เสถียรทิพย์	
คำกล่าวเปิดงานเสวนา ผ้าทางตัน...สู่ฝัน โทรทัศน์สำหรับเด็ก	153
โดย นายสาทิพย์ วงศ์หนองเตย	

ทีวีกับเด็กไทยยุคสมัยใหม่

ธีรชัย รั้งสิกุล

ผู้เขียนมีโอกาสได้ดูทีวีในเมืองไทยเป็นครั้งแรกในชีวิต เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2498 ซึ่งเป็นวันที่ผู้เขียนมีอายุครบ 6 ขวบพอดี เพราะวันคล้ายวันเกิดของผู้เขียนตรงกับวันเริ่มต้นกิจการอย่างเป็นทางการของทีวีของไทยเรา

ผู้เขียนเลยกลายเป็นเด็กไทยยุคแรกที่ติดทีวีตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา

เด็กไทยก่อนหน้านี้ไม่มีใครรู้จักทีวี ผู้ใหญ่เองส่วนใหญ่ก็ 모르จัก เพราะในวันแรกที่กิจการทีวีในเมืองไทยเริ่มต้น ทีวีในเมืองไทยมีแค่ 120 เครื่องเท่านั้น พอถึงปลายปี 2498 ก็มีเพิ่มขึ้นเป็น 500 เครื่องทีวีในสมัยก่อนมีราคาค่อนข้างแพง และไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างในปัจจุบัน

ความจริงประเทศไทยน่าจะมีทีวีมาตั้งแต่ปี 2493 แล้ว และถ้าเป็นเช่นนั้น ไทยเราจะเป็นประเทศแรกในเอเชียที่มีทีวีใช้ แต่เมื่อนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีคำริจะทำทีวีในเมืองไทย กลับถูกโจมตีอย่างหนักจากสังคมนะ เพราะส่วนใหญ่มองกันว่าทีวีเป็นเพียง

ของเล่นของคนรวย ไม่คุ้มกับการลงทุนที่ต้องใช้เงินมหาศาล (ประมาณ 20 ล้านบาทในยุคนั้น) โครงการนี้จึงต้องชะลอไปถึง 5 ปี กว่าจะมาสำเร็จได้ใน ปี 2498 ซึ่งตอนนั้นไทยเราก็กลายเป็นประเทศที่ 3 ในเอเชียที่มีทีวีใช้ ต่อจากญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ซึ่งมีก่อนหน้าเราเพียงปีเศษ แต่อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีลักษณะเป็นเกาะ ไทยเราจึงยังพอคุยได้ว่า **เป็นประเทศแรกในเอเชียแผ่นดินใหญ่ที่มีทีวีใช้**

แม้ในตอนแรก สังคมจะมีท่าทีว่าไม่เห็นด้วย แต่พอมีทีวีเกิดขึ้นในประเทศไทยจริงๆ คนไทยก็ให้ความสนใจกับการดูทีวีไม่น้อยเลยทีเดียว โดยเฉพาะเด็กๆ สังคมไทยในยุคนั้นไม่มีคอมพิวเตอร์, ไม่มี Internet, ไม่มี hi5, ไม่มีตู้เกม, ไม่มีโทรศัพท์มือถือ มีแต่หนังสือการ์ตูนหรือนิยายที่มีแค่ภาพ ไม่มีเสียง มีแค่วิดีโอที่มีเสียง แต่ไม่มีภาพ เมื่อทีวีเป็นสื่อที่มีพร้อมทั้งภาพและเสียง และเป็นสื่อใกล้ตัวที่สามารถดูได้ที่บ้าน ดูได้ครั้งละนานๆ และไม่เสียค่าดู (นอกจากค่าไฟ) จึงไม่น่าแปลกใจที่ในเวลาไม่นาน ทีวีก็กลายเป็นสื่อที่เป็นขวัญใจของเด็กๆ ไปทั่ว แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาอะไรแก่สังคมมากนัก เพราะทีวีออกอากาศแค่ช่องเดียว ออกอากาศเพียงสัปดาห์ละ 4 วัน คือ อังคาร, พุธ, ศุกร์, เสาร์, อาทิตย์ และออกอากาศเพียงวันละ 4 ชั่วโมง คือเวลา 18.00-22.00 น.

ทีวีในยุคแรกๆ ยังไม่มีรายการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะมากนัก รายการทีวีที่น่าเสนอส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นรายการประเภท **"เด็กดูก็ได้ ผู้ใหญ่ดูดี"** เช่น รายการภาพยนตร์สารคดี การแข่งขันตอบปัญหา รายการเพลงและนาฏศิลป์ การอภิปราย หนังสือจากต่างประเทศ และนิตยสารการ์ตูน ซึ่งการ์ตูนนี้แหละคือขวัญใจของเด็กๆ ที่ชอบดูทีวีทุกคน

สมัยก่อนนั้นเด็กไม่ค่อยจะมีโอกาสได้ดูหนังการ์ตูนมากนัก ส่วนใหญ่จะได้ดูกันตามโรงหนัง ที่จะเอาหนังการ์ตูนสั้นๆ มาฉายเรื่องสองเรื่อง ก่อนที่ภาพยนตร์เรื่องยาวจะฉาย (ไม่เหมือนตอนนี้ซึ่งมีแค่หนังโฆษณาและหนังตัวอย่าง)

หนังการ์ตูนที่ฉายทางทีวีในยุคแรกเป็นหนังการ์ตูนจากอเมริกาและยุโรป ฉายติดต่อกันนานเพราะเด็กๆ ชอบกันมาก เช่น การ์ตูนหนูกับแมว : ทอมแอนด์เจอร์รี่ หรือป๊อปปายเคอะเซลเลอร์แมน ที่สร้างเพื่อชักชวนให้เด็กๆ กินผัก โดยตัวป๊อปปายจะกินผัก 1 กระป๋อง เพื่อให้มีพลังมหาศาลในการต่อสู้กับผู้ร้าย และยังมีกระต่ายขี้วน : โรเจอร์แรบบิต เวลาฉายก็เปิดเสียงในฟิล์มเลย ไม่มีการพากย์ไทยอย่างในปัจจุบัน ต่อมาจึงมีการ์ตูนจากญี่ปุ่นเข้ามาฉาย และมีการพากย์เสียงภาษาไทย รวมทั้งมีเนื้อหาติดต่อกันไม่จบในตอนอย่างการ์ตูนฝรั่ง เรื่องที่ติดอกติดใจเด็กๆ กันมาก เช่น หน้ากากเสือ เรื่องของเด็กกำพร้า และเรื่องของเลโอ สิงห์น้อยเจ้าป่า ลูกสิงโตตัวน้อยที่น่ารักและกล้าหาญ การ์ตูนที่ฉายทางทีวีสมัยก่อน นอกจากสนุกสนานแล้วทุกเรื่องจะให้แง่คิดการเป็นคนดีด้านต่างๆ และบางเรื่องยังมีความประทับใจให้เด็กๆ นิ่งๆ ไปน้ำตาคลอไปหน้าจอทีวี (เรื่องของความรุนแรงหรือสองแง่สองง่ามยังไม่มีฉายให้คุณ)

นอกจากการ์ตูนที่เด็กๆ ชอบกันมากแล้ว หนังสือหรือที่ปัจจุบันมักจะเรียกกันว่าซีรี่ส์ ก็เป็นรายการที่เด็กๆ ชอบดูกันมากไม่แพ้การ์ตูนเหมือนกัน ส่วนใหญ่ เป็นหนังสือจากอเมริกาและอังกฤษ ซึ่งก็ไม่ใช่หนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพียงแต่มีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก เช่น หนังสือเกี่ยวกับสัตว์ ที่ดังมากในช่วงปีแรกๆ ก็เช่น *รินคินคินผจญภัย* หนังสือ

เกี่ยวกับสุนัขพันธุ์อัลเซเชียนของทหารที่ช่วยเหลือชาวบ้านทั่วไป, แลสซี่ เรื่องของสุนัขพันธุ์คอลลี ตัวโต ขนยาวที่แสนรู้ของครอบครัวหนึ่ง, **คุณอัคร์** ม้าแสนรู้ที่ผูกกับเจ้าของคนเดียว ไม่ยอมผูกกับคนอื่น และ**ลิงน้อยจอมยุ่ง** เจ้าจ้อที่ก่อเรื่องวุ่นๆ เสมอ

หนังสือเกี่ยวกับการต่อสู้และการผจญภัย เช่น **หน้ากากดำ** วีรบุรุษนิรนาม ที่ขี่ม้าขาวตระเวนช่วยคนที่ถูกรังแก โดยมีอินเดียนแดงเป็นผู้ช่วย, **ไอแวนโฮ** อัศวินสวมเกราะเหล็กที่ชอบขี่ม้าสวนกันไปมา, **ไซโร** อัศวินสวมหน้ากาก ผู้ใช้แส้เป็นอาวุธ, **โรบินฮู้ด** จอมโจรขวัญใจคนยาก นักแม่นธนู, **วิลเลียมเทล** ที่เด็กๆ มักออกเสียงเป็น วิลเลียมแคว ผู้มีหน้าไม้เป็นอาวุธประจำตัวและ **ทาร์ซาน** ที่ไม่สวมเสื้อและชอบโหนเถาวัลย์แทนการขี่ม้า

หนังสือเกี่ยวกับมหัศจรรย์ เช่น **ทรามวิทย์กายสิทธิ์**, **แม่แมคเจ้าเสน่ห์** หนังสือเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว เช่น **เคอะแพคตี้คิกไชว์**, **ฉันทรักลูซี่**, **คุณพ่อรู้ดี** หนังสือประเภทซูเปอร์ฮีโร่ ก็มีหลายเรื่อง เช่น **ซูเปอร์แมน**, **แบทแมน**, **สไปเดอร์แมน** ส่วนของญี่ปุ่นที่ดังมากก็คือ **หุ่นอภินิหาร**, **ยอดมนุษย์** และ**ไอ้มดแดง**

พูดถึงหนังสือชุดของญี่ปุ่น เริ่มเข้ามาฉายในช่วงปีหลังๆ มากขึ้น และมีหลายๆ แนวเช่นกัน เช่น **อัศวินม้าขาว**, **ยูโคสายคำ**, **เคนไค้**, **ซันจิโร**, **ซามูไรพ่อลูกอ่อน** ซึ่งเป็นแนวทางการต่อสู้ด้วยศิลปะประจำชาติของญี่ปุ่น อีกแนวหนึ่งก็คือ แนวครูกับศิษย์ ส่วนใหญ่จะเป็นแนวการแข่งขันกีฬา เช่น **แค่คุณครูที่รัก (กีฬารักบี้)**, **ยอดหญิงชิงเหรียญทอง (กีฬาว่ายน้ำ)**, **สาวน้อยโบว์ลิ่ง** และ**ยอดหญิงสิงห์สนาม (กีฬาเทนนิส)** หนังสือเหล่านี้ ตัวเอกมักจะเป็นผู้ใหญ่ และเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก แต่

หนังสือที่มีเด็กเป็นตัวละครเลยก็มี ที่ดังมากและประทับใจผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง มีอยู่ 2 ชุด คือ **หนูน้อยปีเวอร์** หนูน้อยน่ารักไร้เดียงสาที่เป็นขวัญใจจ๊อแก้วของคนไทยอยู่ยาวนาน เพราะฉายติดต่อกันหลายปี และอีกชุดคือ **Little Rascals** หนังสือชุดนี้ฉายตั้งแต่ปีแรกที่ไทยเรามีทีวี แม้เวลาจะผ่านไปกว่า 50 ปีแล้วแต่ผู้เขียนก็ยังจำได้อย่างดี เป็นเรื่องของเด็กในหมู่บ้านเล็กๆ และมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้น มีอยู่ตอนหนึ่งเป็นเรื่องของเด็กที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ อวดคร่ำอวดรวยเอารถคันโก้มาถีบเล่นโดยไม่ยอมให้คนอื่นเล่นด้วยเล็กๆ ในหมู่บ้านจึงรวมตัวช่วยกันเอาเศษวัสดุเท่าที่จะหาได้มาประกอบเป็นรถถีบ แล้วมาท้าแข่งกับเด็กที่มาอยู่ใหม่ และได้รับชัยชนะ ผู้เขียนจำได้ว่าชอบตอนนี่มากถึงขนาดไปชวนเพื่อนๆ รุ่นราวคราวเดียวกันมาทำรถจากเศษวัสดุแข่งกันวิ่งได้บ้าง ไม่ได้บ้าง สนุกกันน่าดู หนังสือนี้เมื่อ 10 ปีที่แล้วทางทีวีสีช่อง 3 นำกลับมาฉายใหม่ ใช้เทคนิคทำให้เป็นหนังสือและพากย์ไทย ใช้ชื่อว่า **แก๊งจิ๋วจอมกวน** แต่ปรากฏว่าเด็กยุคต่อมาไม่ค่อยจะฮือฮากันเท่าไร ทางอเมริกาเองก็เคยมีผู้นำเรื่องราวมาสร้างใหม่เป็นหนังใหญ่ออกฉายแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน

สงสัยว่าเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความสนุกสนานและอารมณ์ขันของคนแต่ละยุคคงแตกต่างกันไปแล้ว

นอกจากจะมีหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กๆ ออกฉายให้ดูเป็นจำนวนมากแล้ว ทางทีวีของไทยเราในยุคเริ่มต้นยังให้ความสำคัญกับการจัดรายการสำหรับเด็กอยู่มาก เห็นได้จากผังการจัดรายการในช่วง 4-5 ปีแรก เมื่อเปิดสถานีในเวลา 18.00 น. แล้ว จะเริ่มต้นด้วยภาพยนตร์สำหรับเด็ก ซึ่งมีทั้งภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับเด็ก (ประมาณ 15 นาที แม้ในปีแรกๆ จะฉาย

เรื่องเดิมซ้ำๆ กัน แต่เด็กก็ดูได้ไม่เบื่อ) จบแล้วจะเป็นรายการ **"ครึ่งชั่วโมงสำหรับเด็ก"** เป็นประจำทุกวัน รายการ "ครึ่งชั่วโมงสำหรับเด็ก" นี้มีลักษณะเป็นรายการที่เกี่ยวกับการแสดงของเด็ก คือคอนต้นของรายการจะเป็นการแสดงของเด็กจากโรงเรียนต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทย ต่อมาในช่วงเวลานี้จะมีการจัดเป็นรายการชุดต่างๆ บ้างโดยมีเนื้อหาหลากหลายขึ้น เช่น รายการ **ศิลปินน้อย, โรงเรียนโทรทัศน์โดยลุงพร,** การแสดงนิทานสอนเด็ก ชุด **คาหวังหลังโกง** และ **อาหย่วนคุยกับเด็ก** (ผู้รับบทอาหย่วน คือ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์) สำหรับรายการที่ค่อนข้างจะเป็นที่รู้จักกันดีและจัดติดต่อกันมานานพอสมควรคือ รายการ **หนูจ้อยกับแขกเล่นกล** แขกเล่นกล คือ คุณนินารถ ชำของยูทอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานี แต่งตัวเป็นแขกมาเล่นกลเล็กๆ น้อยๆ และพูดคุยเล่นนิทานได้เด็ดๆ ทางบ้านฟังพร้อมกับหนูจ้อย ซึ่งเป็นหุ่นไม่มีลักษณะคล้ายกับพิน็อคคิโอ รายการนี้เป็นรายการที่ผู้เขียนจำได้ดีกว่ารายการอื่นๆ เพราะตัว "หนูจ้อย" นี้แหละ หลังจากนั้นรายการเด็กหลายรายการก็มักจะนำ "หุ่น" มา ร่วมรายการด้วยจนกลายเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของรายการเด็กต่อมา

สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ผู้นำเสนอรายการ ซึ่งต่อมาเรียกกันว่า "พิธีกร" นั้น พิธีสำหรับรายการเด็กคนแรกน่าจะได้แก่ **คุณเท็ง ขม่อมทอง** เพราะท่านผู้นี้มีชื่อว่าเป็นผู้นำแสดงในรายการสำหรับเด็กตั้งแต่วันที่ 3 ก.ค. 2498 ซึ่งเป็นการออกอากาศวันที่สองของสถานี ในผังรายการเขียนไว้ว่า "รายการสำหรับเด็ก" ผู้เขียนได้เคยถามผู้เกี่ยวข้องกับการจัดรายการท่านหนึ่งว่าเป็นรายการอะไร ท่านบอกว่า "มีลักษณะการพูดคุย เล่นนิทาน และแสดงตลกให้เด็กดู" ผู้เขียนแน่ใจว่าต้องเคยได้ดูแน่นอน แต่คงเด็กเกินไปที่จะจำรายละเอียดได้

จำได้ว่าคุณเท็งผู้นี้ได้จัดทำรายการลักษณะเช่นนี้อีกหลายครั้ง และต่อมาเปลี่ยนเป็น **เท็ง สติเฟื่อง** (เพราะนามสกุลที่ใช้เดิมไปตรงกับที่มีผู้ใช้ อยู่แล้ว) คุณเท็งเป็นชายหนุ่มอารมณ์ดี มีลีลาการพูดที่ไม่เหมือนใคร เป็น นักโฆษณาสินค้าทางทีวีที่โด่งดังมานาน ใครที่เคยดูรายการทีวีทางช่อง 4 บางขุนพรหมคงจะจำได้ เพราะเป็นผู้สร้างสีสันให้แก่ทีวีในยุคแรกไม่น้อย เลย ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ชื่อจริงของคุณเท็งคือ **บรรยง เสนาลักษณ์**

คงพอกล่าวสรุปได้ว่า รายการทีวีสำหรับเด็กในยุคแรก (2498-2505) แม้จะมีรายการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กอยู่มากพอสมควรแต่เป็นการจัดแบบมีความถี่น้อย บางรายการจัดสัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือจัดเดือนละครั้ง รูปแบบรวมทั้งชื่อรายการมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งจนเด็กไม่ "ติด" รายการหนึ่งรายการใดเป็นพิเศษ ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการจัดรายการสำหรับเด็กนี้ **คุณจ่านง รังสิกุล** (คุณพ่อของผู้เขียน) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าฝ่ายจัดรายการ รับผิดชอบในการจัดและผลิตรายการของไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม มาตั้งแต่ปี 2498-2511 เคยบอกกับผู้เขียนว่าการจัดรายการทีวีสำหรับเด็ก ยากกว่าการจัดรายการประเภทอื่นๆ เพราะผู้จัดต้องรู้ว่าเด็กชอบหรือไม่ชอบ อะไร และอะไรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับเด็ก การจัดรายการสำหรับเด็ก จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ทีวียังเป็น "สื่อใหม่" ที่คนที่ทำงานด้านนี้มีน้อย รายการทีวีในยุคบุกเบิก เจ้าหน้าที่ของ สถานีจะเป็นผู้จัดรายการเองทั้งหมด และส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญหรือ ใกล้เคียงกับเด็กเป็นพิเศษแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ คุณจ่านงจึงคิดว่าควรจะหา ผู้ที่ถนัดในเรื่องของเด็กมาช่วยในการจัดรายการสำหรับเด็กน่าจะดี และหน่วยงานที่ท่านคิดว่าน่าจะเหมาะสมที่จะทำงานนี้ได้ เพราะมีความใกล้ชิด และมีความรู้เกี่ยวกับเด็กเป็นอย่างดีก็คือ กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการมีหน่วยงานอยู่หน่วยงานหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเด็กดีแล้ว ยังมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นสื่อที่มีลักษณะใกล้เคียงกับสื่อโทรทัศน์ หน่วยงานดังกล่าวนี้ชื่อว่า **กองเผยแพร่การศึกษา** ซึ่งมีหน้าที่ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์, ผลิตภาพยนตร์เพื่อการศึกษา และรายการวิทยุกระจายเสียง โดยมีสถานีวิทยุศึกษาอยู่ในสังกัดด้วย นอกจากนี้หน่วยงานดังกล่าวนี้ยังมีส่วนร่วมในการจัดเสนอข่าวการศึกษาทางสถานีโทรทัศน์ โดยถ่ายทำเป็นภาพยนตร์ไปออกทางสถานี และเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งยังมีประสบการณ์ด้านการจัดรายการทีวีมาบ้างแล้ว โดยได้ไปจัดรายการเกี่ยวกับการสอนนาฏศิลป์ไทยทางช่อง 7 (ข่าวคำ)

เมื่อทางสถานีไทยทีวีช่อง 4 คิดต่อไปยังกองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เชิญมาให้ผลิตรายการทีวีสำหรับเด็ก และทางราชการยินดีให้ความช่วยเหลือ รายการทีวีสำหรับเด็กที่จัดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ จึงเกิดขึ้นในปี 2505 ชื่อรายการ **สนุกกับยิ้มแป้น** โดยมีหุ่นเชิดมือที่ทำเป็นรูปช้างชื่อ "ยิ้มแป้น" มาทำหน้าที่เป็นพิธีกรดำเนินรายการคู่กับคน โดยออกอากาศเดือนละครั้ง ในระยะแรกทางกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้ตั้งงบประมาณเตรียมไว้ ทางสถานีจึงสนับสนุนค่าผลิตรายการตอนละ 700 บาท ซึ่งนับว่ามากพอสมควรในปี พ.ศ. นั้น

รายการ สนุกกับยิ้มแป้น จัดคิดต่อกันมาได้เพียง 1 ปี ก็เปลี่ยนชื่อรายการเป็น **เพื่อนของเด็ก** และเปลี่ยนหุ่นรูปช้าง "ยิ้มแป้น" มาเป็นหุ่นคนชื่อ "คุณโค้ง" และจัดคิดต่อกันมายาวนานถึง 30 ปีเต็ม (2505-2536) ทำสถิติเป็นรายการสำหรับเด็กที่จัดคิดต่อมายาวนานที่สุดของรายการทีวีสำหรับเด็กในประเทศไทย

รายการ เพื่อนของเด็ก เป็นรายการสำหรับเด็กเล็ก มีเนื้อหาบันเทิง สอดแทรกความรู้และคุณธรรม รูปแบบรายการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งตาม ยุคสมัย เช่นเดียวกับพิธีกร ผู้ร่วมรายการ เจ้าหน้าที่ที่จัดทำ (รวมทั้งคนคู่ด้วย) แต่ก็ยังมีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น นิทานประกอบภาพ, ละครหุ่นเชิดมือ, การร้องเพลง และการแสดงของเด็กๆ

นอกจากรายการเพื่อนของเด็กแล้ว กองเผยแพร่การศึกษายังได้ผลิต รายการเพื่อการศึกษาอื่นๆ อีก เช่น **รู้ไว้ได้ประโยชน์**, **วิทยากรก้าวหน้า** และ **คนดีมีประโยชน์** ออกอากาศเดือนละ 1 ครั้ง ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 7 (ข่าวคำ) ซึ่งในระยะหลังมีการจัดตั้งงบประมาณสำหรับการผลิตรายการ และจัดตั้งฝ่ายที่ทำหน้าที่ผลิตรายการโทรทัศน์ขึ้นโดยเฉพาะ คือ ฝ่ายโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยมีอาจารย์วิจิตร ภัคศิริรัตน์ เป็นหัวหน้าฝ่าย และเปลี่ยนชื่อกองเผยแพร่การศึกษา มาเป็น **ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา** ในปี 2516 นับเป็นหน่วยงานของทางราชการที่ไม่ได้เป็น สถานีโทรทัศน์หน่วยงานแรกที่ทำงานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์

หลังจากนั้นอีกเพียง 2 ปี ผู้เขียนจึงได้เข้าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของ หน่วยงานนี้ ซึ่งขณะนั้นมีอยู่เพียง 8 คน ทำหน้าที่ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อ การศึกษาและรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและทำติดต่อกันมายาวนานกว่า 30 ปี

เปลี่ยนจาก คนดูทีวี มาเป็น คนทำทีวี

การทำรายการทีวีในยุคที่ผู้เขียนเริ่มค้นทำงาน คือประมาณปี พ.ศ. 2518 นั้น แม้จะเป็นกิจการที่เริ่มต้นมาแล้ว 20 ปี แต่ก็ยังมีปัญหาในการผลิตหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตรายการสำหรับเด็ก ที่สำคัญก็คือยังต้องผลิตเป็นรายการสดที่สถานี สื่อที่ใช้ประกอบมีแต่ภาพวาด, สไลด์ และภาพยนตร์ ส่วนเทปโทรทัศน์แม้ทางสถานีจะเริ่มมีบ้างแล้ว แต่เป็นลักษณะเทปรีลขนาด 2 นิ้ว ราคาแพงมาก ส่วนใหญ่ทางสถานีจะใช้วิธีการบันทึกล่วงหน้าทั้งรายการ ไม่มีการนำมาตัดต่อที่หลังเป็นช็อตๆ (shot)

คั้งนั้นการแสดงทุกอย่างต้องครั้งเดียวจบ ไม่มีการเทกแล้วเทกอีกเหมือนในปัจจุบัน และหากมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะป็นกรณีผู้แสดงจำบทไม่ได้ หรือแสดงได้ไม่เหมือนที่ซ้อมไว้ หรือถึงขนาดฉกฉล้ม ผู้แสดงเป็นลม ฯลฯ ทุกอย่างก็ต้องปล่อยเลยตามเลยยังเป็นรายการสำหรับเด็กที่มีเด็กๆ เป็นตัวชูโรง อะไรก็เกิดขึ้นได้เสมอ และนั่นคือรสชาติและสีสันของการทำรายการสำหรับเด็กในยุคนั้น ผู้ชมเองก็มั่นใจได้ว่าสิ่งที่เห็นนั้นเป็นของจริง ไม่ได้เกิดขึ้นจากเทคนิคของโลกมายา

นอกจากรายการ "เพื่อนของเด็ก" แล้ว ทางกระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดรายการสำหรับเด็กขึ้นอีกรายการหนึ่ง โดยจัดขึ้นที่ไทยทีวีช่อง 9 (ช่อง 4 เค็ม) ชื่อ **รายการโรงเรียนฤดูร้อน** รายการนี้จัดในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนปิดเทอมใหญ่ โดยจัดตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ เป็นประจำทุกวัน วันละ 2 ชั่วโมง รายการนี้นับว่าเป็นรายการเด็กที่ดังมาก

มีเด็ก ๆ และผู้ปกครองติดตามชมกันเป็นจำนวนมาก เพราะเท่าที่ผ่านมา ยังไม่เคยมีรายการเด็กรายการใดมีความยาวถึง 2 ชั่วโมง และจัดติดต่อกัน 5 วันตลอดเวลา 2 เดือนเช่นนี้ มีเสียงเรียกร้องจากผู้ปกครองและเด็ก ๆ เป็นจำนวนมากให้กระทรวงศึกษาธิการจัดรายการโรงเรียนฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี แต่การจัดรายการในลักษณะนี้เป็นงานที่หนักมาก ผู้เขียนมีโอกาสได้ร่วมเป็นผู้จัดในปีหนึ่ง ยังจำได้ถึงความเหน็ดเหนื่อยและปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ในปี 2518 ทางช่อง 9 ได้แจ้งว่า ห้อง studio ของสถานีไม่ว่าง พวกเขาจึงต้องไปขอสถานที่ของหอสมุดแห่งชาติ ท้าวasukri จัดทำเป็นห้อง studio แทน โดยช่วยกันไปสร้างฉากชั่วคราวที่นั่น และทางสถานีเอารถโมโตไซด์มาถ่ายทอดสด การจัดแสง เสียง การวางตำแหน่งและการเคลื่อนที่ของกล้อง การดำเนินรายการ คิวการเข้าออกของนักแสดง การเปลี่ยนฉากต่างๆ และการประสานงานกับทางสถานีล้วนแต่มีอุปสรรคมากมาย อย่างไรก็ตาม รายการก็สามารถดำเนินไปได้จนสำเร็จ สร้างความพอใจแก่ผู้ชมและเด็ก ๆ เป็นอันมาก

ความสำเร็จที่ได้รับจากการจัดรายการโรงเรียนฤดูร้อน 3 ปีติดต่อกันนี้เองทำให้อาจารย์วิจิตร หัวหน้าฝ่ายโทรทัศน์เห็นว่าแทนการจัดเพียงปีละ 2 เดือนเช่นนี้ เราควรจะจัดติดต่อกันทุกสัปดาห์ตลอดทั้งปีมากกว่า (ในระยะเวลาที่รายการต่างๆ ส่วนใหญ่จะจัดเพียงเดือนละ 1 ครั้ง) และควรจัดรายการให้เด็ก ๆ ได้สนุกสนานกันเต็มอิ่มครั้งละ 1 ชั่วโมง (รายการสำหรับเด็กส่วนใหญ่จะมีความยาว 15 นาทีหรือครึ่งชั่วโมง) และเพื่อให้เด็ก ๆ มีโอกาสได้ดูกันอย่างทั่วถึง ควรจัดในวันหยุดหรือเสาร์อาทิตย์ด้วย

เมื่อได้ข้อสรุปพอเป็นแนวทางในการผลิตเบื้องต้นแล้ว ฝ่ายโทรทัศน์จึงได้คิดค้นหาเช่าเวลาในการออกอากาศ ปรากฏว่าทาง ททบ. 5 มีเวลาพอที่จะให้เราไปจัดรายการได้ทุกวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 9.00-10.00 น. แต่ปัญหาที่ตามมาก็คือ ค่าเช่าเวลาในการออกอากาศในวันหยุดราคาค่อนข้างสูงงบประมาณที่เราได้รับจากกระทรวงไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาผู้สนับสนุนจากภายนอกคือหาสปอนเซอร์มาช่วยนั่นเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการไม่เคยทำมาก่อน และตัวสินค้าที่จะมาร่วมในรายการของเราจำเป็นต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ของตัวสินค้าด้วยว่าจะเข้ากันได้กับกระทรวงศึกษาธิการและเด็กๆหรือไม่ ในที่สุดก็ได้รับความร่วมมือจากธนาคารกรุงไทย ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐและเป็นกิจการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง มาช่วยเป็นผู้สนับสนุนการจัดการให้ โดยธนาคารกรุงไทยจะเป็นผู้ออกค่าเวลาของสถานีให้ทั้งหมด โดยทางรายการจะเปิด spot ประชาสัมพันธ์ธนาคารก่อนจะขึ้นต้นรายการและหลังจบรายการเท่านั้น จะไม่เปิด spot กลางรายการเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนการชม ส่วนงบประมาณในการผลิตเป็นการเบิกจ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน โดยมีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ตายตัว เช่น ค่าพิธีกร, ค่าวิทยากร และผู้แสดงนำ จ่ายได้ไม่เกินคนละ 300 บาท, ค่าร่วมรายการคนละ 100 บาท, ค่าเขียนบท 1 ชั่วโมง 300 บาท, ค่าวัสดุอุปกรณ์ประกอบฉากอื่นๆ เท่าที่จ่ายจริงโดยต้องมีใบเสร็จจตั้งเบิก ค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลืองที่สุด คือค่าฟิล์มภาพยนตร์ที่จะใช้ในรายการ เพราะในช่วง 10 กว่าปีแรกของรายการยังไม่มีเทปโทรทัศน์ใช้ การจัดทำทุกครั้งต้องไปจัดทำกันสดๆ ที่สถานี

สำหรับชื่อของรายการนั้น อาจารย์วิจิตรได้ประชุมหารือกับทุกฝ่ายทุกคน (ช่วงเริ่มต้นมี 8 คน) โดยอาจารย์วิจิตรเสนอว่าอยากให้ผู้ออกรายการแสดงให้เห็นว่า รายการนี้เป็นที่รวบรวมของเด็กๆ ทุกคน ในที่สุดจึงได้คำว่า

"**สโมสร**" ขึ้นก่อน แล้วตามด้วยสโมสรคุณหนู, สโมสรหนูน้อย, สโมสรเด็กน้อย และอีกหลายๆ สโมสร แต่ก็ยังไม่โดนใจ ในที่สุดจึงมีผู้ให้ความเห็นว่าไม่ควร จะกำหนดตายตัวว่าสโมสรของเราจะต้อนรับแต่เด็กๆ พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ที่รักเด็กๆ ก็น่าจะเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกได้ ชื่อของสโมสรจึงน่าจะออกมาเป็นกลางๆ มากกว่า และเพื่อให้คนดูจำได้ควรจะบอกให้รู้เลยว่าออกอากาศ วันไหน ในที่สุดจึงได้ชื่อรายการว่า "อาทิตย์สโมสร" เนื่องจากตอนแรกทาง สถานีกำหนดให้เราออกอากาศในวันอาทิตย์ แต่ก่อนจะออกอากาศ ทางสถานี มีการปรับผังให้มาออกอากาศในวันเสาร์ รายการสำหรับเด็กๆ รายการนี้จึงได้ ชื่อว่า เสาร์สโมสร ผู้เขียนคิดว่าการนำวันออกอากาศมาเป็นชื่อรายการก็เป็น ผลดี เพราะตลอดเวลา 17 ปี ที่รายการนี้ออกอากาศ แม้จะมีการเปลี่ยนเวลา หลายครั้งหลายหน แต่ทางสถานีก็ยังให้เราออกอากาศในวันเสาร์ตลอดมา ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย

นอกจากจะกำหนดชื่อรายการให้เป็น "สโมสร" แล้ว เพื่อให้มีลักษณะ เป็นสโมสรจริงๆ จึงได้มีการรับสมัครสมาชิกโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทางรายการ จะส่งบัตรสมาชิกไปให้และทุกเดือนก็จะมีหนังสือที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับ รายการส่งไปให้ด้วย โดยสมาชิกจะมีสิทธิร่วมแข่งขันตอบปัญหาในรายการ ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งในทีมงานที่นั่งหลังขดหลังแข็งเขียนรายชื่อลงทะเบียนให้ เด็กๆ และผู้ใหญ่ที่สมัครมานับพันๆ คน หนึ่งในจำนวนรายชื่อที่สมัครมาครั้ง นั้นคือ "ค.ช.บิลลี โอแกน" สำหรับรูปแบบรายการ "เสาร์สโมสร" จะมี ลักษณะเดียวกับรายการ "โรงเรียนฤดูร้อน" เพราะเป็นรายการที่ใช้เวลา นำเสนอจนถึง 1 ชั่วโมง เพื่อไม่ให้ผู้ชมรู้สึกเบื่อจึงแบ่งรายการออกเป็นช่วง ต่างๆ ตามลักษณะของรายการแมกกาซีนโปรแกรม รวมทั้งมีหลากหลายวิธี การนำเสนอในลักษณะวาไรตี้ด้วย โดยทีมงานทุกคนต่างรับผิดชอบกันไปคน ละช่วง เช่น

ช่วงนิทานประกอบภาพ ซึ่งจะเขียนบทและบันทึกเสียงล่วงหน้า แล้วมาเปิดในห้องส่ง โดยใช้กล้องจับภาพรูปร่างต่างๆ ในเรื่อง เป็นรายการที่ทำอย่างง่าย แต่ปรากฏว่าเด็กๆ ชอบกันมาก

เช่นเดียวกับละครหุ่นเชิดมือ ที่ทุกคนต้องมาช่วยกันเชิดหุ่น ทั้งเมื่อมือ (เพราะต้องใช้เชิด) ปวดเข่า (เพราะต้องคลาน) และเจ็บหัว (เพราะบางทีหัวชนกัน) แต่ก็สร้างความสนุกสนานให้แก่เด็กๆ ได้เป็นอย่างดี

เมื่อเปิดด้วยความบันเทิงแล้วก็ตามด้วยสาระ ซึ่งเป็นสารคดีที่ถ่ายทำเป็นภาพยนตร์สั้น 5 นาที โดยต้องไปบรรยายประกอบการเปิดแผ่นเสียงเพลงประกอบกันสดๆ ที่สถานี คนเขียนบทมักจะเป็นคนพากย์เอง เพราะมีงบประมาณการผลิตเพียงตอนละ 100 บาท (ไม่รวมค่าฟิล์ม)

ช่วงรายการที่มีผู้ให้ความสนใจมากช่วงหนึ่งก็คือ ช่วงการสอนในเรื่องต่างๆ โดยทางรายการจะเชิญผู้ที่มีความสามารถทางด้านต่างๆ มาสอนในห้องส่งสลับกันไปทุก 4-5 เดือน เช่น สอนเขียนการ์ตูน โดยคุณคึกคัก/สอนเป่าขลุ่ยโดย "อาจารย์เสวี เย็นเปี่ยม"/ สอนการถ่ายภาพโดย "อาจารย์สุทัศน์ บุรีภักดิ์"/ สอนการประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุโดย "อาจารย์สมจินต์ มนุษยศิลป์" และสอนเล่นกีตาร์โดย คุณเบิร์ด ธงไชย แมคอินไตย์, คุณแจ้ คนุพล แก้วกาญจน์ และคุณแอม เสาวลักษณ์ ลีละบุตร ช่วงการสอนสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นเอกสารประกอบรายการแจกให้ฟรีแก่ผู้สนใจด้วย ปรากฏว่าบางเรื่องมีผู้สนใจขอกันมามากจนวนนับหมื่นเลยทีเดียว

และอีกช่วงหนึ่งที่สำคัญของรายการคือ การแข่งขันตอบปัญหา "ลองภูมิ" โดยนำประภท ธรรมพ์ ช่วงนี้จะเปิดโอกาสให้เด็กๆ ที่เป็นสมาชิก

มาร่วมแข่งขัน หลังจากจัดไปได้นานพอสมควร จึงเปลี่ยนมาเป็นการแข่งขัน
ตอบปัญหาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเหตุการณ์
ปัจจุบัน โดยมีการแข่งขันกันระหว่างโรงเรียนต่างๆ เป็นประจำทุกปี ซึ่ง
โรงเรียนทั้งกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้ความร่วมมือส่งนักเรียนมาร่วม
แข่งขันจำนวนมาก

สำหรับช่วงต่างๆ ของรายการนี้ยังมีอีกมากมาย เพราะตลอดระยะเวลา
17 ปีของรายการ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่นเดียวกับพิธีกร
หรือผู้ดำเนินรายการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดมากกว่า 20 คน พิธีกรคู่แรก
ของรายการคือ "พี่โอง" พี่สาวใจดีกับคนสวมหม่นกระต่าย ที่มีชื่อว่า "คุณต่าย"
(ปกติแล้วหม่นลักษณะนี้จะมีคนพากย์เสียงให้ แต่เพื่อให้ดูสมจริง คุณต่าย
ในรายการเสาร์สโมสร คนสวมหม่นจะเป็นผู้พูดเอง ทำให้ดูใกล้ชิดกับเด็กๆ
และสร้างความสนุกสนานให้แก่เด็กๆ เป็นอย่างมาก)

รายการ **เสาร์สโมสร** นับได้ว่าเป็นรายการสำหรับเด็กที่สร้างชื่อเสียง
ให้แก่กระทรวงศึกษาธิการมากที่สุด และเป็นที่ยู้งักกันดีของผู้ชมโดยเฉพาะ
เด็กๆ ในยุคนั้น เพราะช่วงเวลาที่รายการนี้เริ่มค้นออกอากาศ เกือบจะเรียกได้ว่า
สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ช่องในขณะนั้น (ช่อง 3, 5, 7, 9) ไม่มีรายการที่จัดขึ้น
สำหรับเด็กโดยเฉพาะในลักษณะเช่นนี้ นอกจากรายการ "เพื่อนของเด็ก"
ทางช่อง 9 อีกรายการหนึ่ง ซึ่งเป็นของกระทรวงศึกษาธิการเช่นกัน แต่เป็น
รายการความยาวเพียง 30 นาทีออกอากาศ

ในตอนเย็นวันจันทร์ รายการสำหรับเด็กทั้งสองรายการนี้ผลิตโดยคน
กลุ่มเดียวจึงมีลักษณะใกล้เคียงกัน เพียงแต่รายการเพื่อนของเด็กจะมีกลุ่ม
เป้าหมายเป็นเด็กที่เล็กกว่าคือ ระดับประถมต้น ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายของ

เสารส์โมสรเป็นเด็กโตกว่า คือ ระดับประถมปลายถึงมัธยมต้น

ผู้เขียนในฐานะที่มีโอกาสได้เป็นผู้ผลิตรายการทั้งสองนี้ ต้องยอมรับว่าการผลิตรายการสำหรับเด็กในช่วงที่ยังเป็นการทำรายการสด และเครื่องมือเครื่องมือต่างๆ ยังไม่พร้อมเท่าทุกวันนี้ เป็นงานที่ยากลำบากและหนักหน่อามาก แม้หน่วยงานของเราจะได้รับงบประมาณในการผลิตจากรัฐแต่เป็นงบประมาณที่น้อยมาก นอกจากนี้ ขั้นตอนการเบิกจ่ายและระเบียบต่างๆ ก็ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

แม้กระทรวงศึกษาธิการจะประสบความสำเร็จในการจัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นอย่างดี แต่ก็ต้องยอมรับว่ารูปแบบของการจัดรายการยังมุ่งเน้นในการให้สารประโยชน์และความรู้แก่เด็กมากกว่าความบันเทิง คณะผู้จัดเองแม้จะเพิ่มจำนวนขึ้น แต่ก็ยังมีภาระหน้าที่ในการจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปอีกรายการ จึงไม่มีทั้งเวลาและงบประมาณที่จะทุ่มเทให้กับรายการสำหรับเด็กทั้ง 2 รายการอย่างเต็มที่ ทำให้รายการ "เพื่อนของเด็ก" และ "เสารส์โมสร" แม้จะเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เด็กๆ ที่ชอบดูทีวี แต่ก็ไม่ถึงกับจะเรียกว่าโด่งดัง เป็นที่ฮือฮาหรือทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นที่กล่าวขวัญถึงได้มากนัก

จนถึงปี 2551 "น้านิด" ภัทรจารีย์ อัยศิริ ได้จัดทำรายการ **สโมสร ผีน้อย** ขึ้น ออกอากาศทาง ททบ. 5 รูปแบบรายการเน้นความสนุกสนานและเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้แสดงความสามารถกันอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังมีละครหุ่น **เจ้าขุนทอง** นำเสนอทางช่อง 7 สี และรายการ **ครุณธรรม** รายการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเด็กทางช่อง 5

นอกจากรายการทั้งสามที่กล่าวมาแล้ว ยังมีรายการสำหรับเด็กเกิดขึ้นอีกหลายรายการ แต่รายการเด็กส่วนใหญ่มักจะจัดได้ไม่นานก็ต้องล้มเลิกไป เพราะมีปัญหาด้านงบประมาณ

สำหรับรายการ เสาร์สโมสรร หลังจากที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเด็กมาประมาณ 10 ปี เมื่อเห็นว่าภาคเอกชนสนใจในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเพิ่มขึ้นแล้วและทำได้เป็นอย่างดีในฐานะที่เป็นหน่วยงานราชการ ใช้งบประมาณของรัฐในการผลิตรายการ ประกอบกับทางกระทรวงศึกษาธิการ ก็มีรายการ "เพื่อนของเด็ก" อยู่แล้วรายการหนึ่ง ดังนั้นรายการ "เสาร์สโมสรร" ตั้งแต่ประมาณ ปี 2529 เป็นต้นมา จึงเปลี่ยนกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย จากเด็กโตในระดับประถมปลาย-มัธยมต้น มาเป็นระดับมัธยมปลายหรือในช่วงวัยรุ่น ซึ่งในช่วงปีนั้น รายการโทรทัศน์ทางช่องต่างๆ ยังไม่มีรายการสำหรับเด็กเลย (ต่างจากปัจจุบันซึ่งมีมากเหลือเกิน) **รายการ เสาร์สโมสรรจึงเป็นรายการโทรทัศน์ของไทยรายการแรกที่ประกาศตัวชัดเจนว่าจะเป็นการสำหรับเด็ก และได้จัดคิดต่อกันมาจนยุติลงในปี 2536**

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในทีวีของไทยเริ่มคึกคักขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี 2528 มีการเปิดสถานีโทรทัศน์แห่งที่ 5 ของไทยขึ้น คือ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ซึ่งในระยะแรกกระทรวงศึกษาธิการมีส่วนร่วมในการจัดทำรายการเพื่อการศึกษาออกอากาศทางสถานีนี้เป็นจำนวนมาก แต่งบประมาณและกำลังคนไม่เหมาะที่จะผลิตรายการสำหรับเด็กเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังต้องยกเลิกรายการ เพื่อนของเด็กที่น่าเสนอทางช่อง 9 ไปในปี 2530 ขณะเดียวกันทางช่อง 11 ก็มีรายการสำหรับเด็กที่น่าสนใจเกิดขึ้น และนำเสนอคิดต่อกันมายาวนานพอสมควร เช่น **รายการเห็ดหรรษา รายการ**

พยุบเนียนจอ รายการโลกใบจิ๋ว รายการเพื่อนแก้ว รายการขบวนการ์ตูนก่อน
รายการบ้านเด็กดี และรายการคิคคิคคิสนุก

ต่อมาในปี 2537 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อ
การศึกษา (ETV) ขึ้น และผู้เขียนได้เปลี่ยนหน้าที่จากการเป็นผู้ผลิตรายการ
มาทำหน้าที่เป็น "ผู้ตรวจรายการ" หรือเรียกง่ายๆว่า "คนเซนเซอร์รายการ"
นั่นเอง

จาก คนดูทีวี มาเป็น คนทำทีวี และมาลงเอยที่ คนตรวจรายการทีวี

การทำหน้าที่เป็นคนตรวจรายการทีวี ทำให้มีโอกาสได้ดูรายการทีวี
เป็นจำนวนมาก และดูอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
รายการสำหรับเด็กที่ทาง ETV มีออกอากาศเป็นจำนวนมาก มีทั้งรายการเก่าที่
เคยออกอากาศทางช่องอื่นๆ มาแล้ว และรายการเด็กที่ผลิตขึ้นใหม่ออกอากาศ
ทาง ETV โดยเฉพาะ

ในช่วง 2549-2551 ETV ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดหารายการสำหรับเด็กมาออกอากาศ
หลายรายการ โดยตั้งเป็นกองทุนให้บริษัทเอกชนที่สนใจการผลิตรายการสำหรับเด็ก
นำเสนอตัวอย่างรายการเพื่อคัดเลือกให้งบประมาณไปดำเนินการผลิต
เพื่อออกอากาศทาง ETV โดยใน 2 ปีที่ผ่านมา ETV กลายเป็นสถานีโทรทัศน์
เพื่อเด็กและเยาวชนไปโดยปริยาย ตลอดทั้งวัน เช้า-กลางวัน-เย็น จะมี
รายการสำหรับเด็กนำเสนอมากมาย มีหลายรายการที่มีคุณภาพน่าสนใจเป็น

อย่างยิ่ง เช่น เมืองไทยวัยชน **Generation Why, What & Why TV, Fun Factory, My facebook, Canny Kids, ลูกอ๊อด...อูวี่อู,** เค็ทๆ อยากรู้กับเมจิสต์คิดส์, พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ, โคอาร์นี่มีรัก, จุก จุก จุก, อาหารมหัศจรรย์, โคอาร์นี่ชิมพู, ลักยิ้ม, เปิดโลกนิทาน, ย่ามนิทาน, คำนานธรรมชาติ ฯลฯ

ผู้เขียนในฐานะที่เป็น "คนตรวจรายการ" ได้ดูรายการต่างๆ เหล่านี้ทุกรายการและทุกตอน ยอมรับว่าการผลิตรายการทีวีสำหรับเด็กของไทยในปัจจุบันก้าวหน้าไปมาก ทั้งในด้านเทคนิคในการผลิตและความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ น่าเสียดายที่ ETV เป็นเพียงโทรทัศน์ดาวเทียมที่มีจำนวนผู้ชมอยู่ในวงจำกัด เค็ทๆ และเยาวชนอีกมากมายทั่วประเทศยังไม่ได้มีโอกาสดูรายการดีๆ เช่นนี้

ในปี 2551 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีสถานีโทรทัศน์สาธารณะที่เป็นฟรีทีวีแห่งแรกเกิดขึ้น คือ ทีวีไทย หรือ ไทยพีบีเอส ในฐานะที่เป็นสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับงบประมาณจากภาษีอากรของคนไทย มาเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการโดยไม่ต้องพึ่งพาสปอนเซอร์ และเป็นจำนวนมากเพียงพอทั้งยังคล่องตัวในการเบิกจ่ายและไม่ใช้หน่วยราชการ ทำให้สามารถจัดรายการโดยเน้นคุณภาพได้อย่างเต็มที่

ไทยพีบีเอสสนับสนุนให้มีการผลิตรายการสำหรับเด็กอยู่มากพอสมควร มีรายการสำหรับเด็กที่น่าสนใจอยู่หลายรายการ เช่น **พลเมืองเด็ก** และ **ขบวนการไร้พุง** สองรายการนี้มีรูปแบบในการนำเสนอแบบเรียลลิตี้ชีวิตของเด็ก ทำให้ดูแตกต่างไปจากรายการเด็กทั่วไป นอกจากนี้ผู้เขียนทราบมาว่า ทางไทยพีบีเอสได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนและส่งเสริม

รายการสำหรับเด็กอย่างเต็มที่ โดยมุ่งหวังว่าไทยพีบีเอสจะมีรายการสำหรับเด็กที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับกันดีทั้งประเทศ เช่นเดียวกับที่ BBC ของอังกฤษมี Teletubbies, ทางอเมริกามี Sesame Street และออสเตรเลียมี Bananas in Pyjamas

ในฐานะคนที่ใกล้ชิดกับโทรทัศน์และรายการสำหรับเด็กมาเกือบตลอดชีวิตทั้งในฐานะคนดู คนทำ และคนตรวจ ขอเอาใจช่วยให้ความมุ่งมั่นที่จะมีรายการโทรทัศน์ที่ดีมีคุณภาพสำหรับเด็ก โด่งดังอยู่คู่กับจอทีวีเมืองไทย ประสบผลสำเร็จเกิดขึ้นได้จริงๆ

เพราะโทรทัศน์ คือสื่อที่เหมาะสมยิ่งสำหรับเด็ก เป็นสื่อที่จะช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ด้านอารมณ์ ความนึกคิดแก่เด็กได้เป็นอย่างดี ถ้าหากผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจะตระหนักถึงความสำคัญของรายการโทรทัศน์ และทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิดในการผลิตรายการให้เต็มที่

ผู้เขียนทราบดีว่า การผลิตรายการสำหรับเด็กให้เป็นที่ถูกใจเด็ก ในขณะเดียวกันก็มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อเด็กด้วยนั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบาก แต่ผลตอบแทนของมันคุ้มค่ายิ่งนัก

รางวัลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคงไม่ใช่รางวัลโทรทัศน์ทองคำ, รางวัลเมขลา หรือรางวัลรายการเด็กยอดเยี่ยมจากสถาบันใด แต่เสียงหัวเราะอย่างสนุกสนานของเด็กๆ ความชื่นชอบ ความสุขขณะชมรายการ และต้นทุนทางปัญญาที่เขาและเธอเหล่านั้นได้รับต่างหาก ที่ผู้ผลิตรายการสำหรับเด็กทุกคน จะเก็บไว้ภาคภูมิใจตลอดไป

การวิเคราะห์เนื้อหา รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ผศ.ลักษมี คงลาภ และคณะ

บทนำ

ในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก "สื่อโทรทัศน์" เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่คู่กับเด็กอย่างเหนียวแน่นและมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างยิ่ง เพราะเป็นสื่อที่ใกล้ชิดกับเด็กและสร้างแรงดึงดูดแก่เด็กได้เป็นอย่างดี

เด็กๆ จะเพลิดเพลินไปกับภาพ เสียง แสงที่ปรากฏบนจอโดยไม่รู้ตัวว่าพวกเขากำลังซึมซับพฤติกรรม ทศนคติ ความคิด และค่านิยมต่างๆ จากจอคู่ และอาจส่งผลให้เด็กๆ เลียนแบบสิ่งที่มองเห็นอย่างง่ายดาย ยิ่งในสมัยที่เด็กต้องใช้ชีวิตอยู่กับสื่อมากกว่าพ่อแม่ หรือในบางครอบครัวก็สร้างพัฒนาการให้เด็กด้วยโทรทัศน์ สื่อจึงเป็นเสมือนดาบสองคมที่ให้ทั้งคุณและโทษแก่เด็ก ซึ่งยังขาดวิจยารณญาณในการคิดและไตร่ตรองเหตุผลเท่าที่พึงจะเป็น

สำหรับเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏทางสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน พบว่าเกือบ 2 ใน 3 ของเนื้อหาส่วนใหญ่ นำเสนอความก้าวร้าวรุนแรงหรือภาพการกระทำต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม หรือแม้แต่ข่าวร้ายวันบันเทิง ที่เน้นเรื่องราวของคาราในแง่มุมซุบซิบ ซึ่งนอกจากไม่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้แล้วยังสร้างความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยให้แก่เด็กอีกด้วย รวมไปถึงพฤติกรรมการเล่นแบบตามสื่อโทรทัศน์ตั้งแต่ วาจา การแต่งกาย ตลอดจนกริยาท่าทางต่างๆ ที่อาจส่งผลไปถึงแนวโน้ม ทั้งความคิดและการใช้ชีวิตของเด็กไทยในอนาคตที่ยังฝากไว้กับสื่อโทรทัศน์ เราจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ได้กลายเป็นครูคนที่สามของเด็กๆ และเยาวชนไทยไปโดยปริยาย และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่คล้อยตาม

นอกจากสื่อโทรทัศน์ที่เด็กๆ ใฝ่ติดตามชม ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ใครๆ อาจมองข้ามถึงอิทธิพลที่มีต่อเด็ก โดยการแอบแฝงเข้าไปใกล้ชิดกับเด็กที่ละน้อยๆ นั่นคือ "การโฆษณา" ที่ปรากฏทางสื่อโทรทัศน์เพราะการโฆษณานั้นมีเป้าหมายเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคสนใจและซื้อสินค้า ซึ่งไม่ว่าผู้รับสารจะเป็นใคร การรับรู้สื่อโฆษณาล้วนแต่มีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกที่จะโน้มน้าวให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า และเด็กเองก็เป็นหนึ่งในบรรดาผู้บริโภคที่รู้จักสินค้าจากสื่อโฆษณา และต้องการซื้อสินค้านั้นๆ ตามที่ได้เห็นในสื่อเช่นกัน ดังนั้นเนื้อหาในงานโฆษณาส่วนใหญ่ จึงมักเน้นในเรื่องของการค้าหรือผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าจะคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค โดยเฉพาะโฆษณาที่มุ่งตรงไปยังผู้บริโภคที่เป็นเด็ก ซึ่งจากการสำรวจของเครือข่ายเพื่อเด็กและเยาวชนพบว่า เด็กอายุ 10-15 ปี เกือบ 50% ยอมรับว่า โฆษณาขนมกรุบกรอบที่มีของแถมของแถม ทำให้อยากซื้อขนมมากถึงที่สุด และพบโฆษณาเหล่านี้มากถึงมากที่สุดในการ์ตูนเด็กเกือบ 50% เช่นกัน จากจุดนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าสื่อโฆษณาไม่ได้ใส่ใจหรือรับผิดชอบต่อสังคมเท่าที่ควร

สื่อในปัจจุบันจึงเน้นเชิงพาณิชย์มากกว่าเน้นเรื่องคุณธรรม เนื้อหาที่ผลิตออกมาจึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดการบริโภค ทั้งยังแฝงเรื่องค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ เด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด เพราะยังขาดวิจารณญาณในการพิจารณาสิ่งต่างๆ การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าวจึงควรทำด้วยความร่วมมือของทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในสังคมแจ้งเรื่องสื่อที่ไม่เหมาะสมไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและผู้ผลิตสื่อให้มากขึ้น เพื่อเป็นแรงผลักดันให้สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาครัฐได้มีการออกมาตรการในการ "สร้าง" พื้นที่สื่อที่เหมาะสมกับเด็กเยาวชนและครอบครัว โดยการผลักดันการร่างพระราชบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับสื่อ การจัดเรตติ้งและควบคุมเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ต่างๆ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการควบคุมการโฆษณา โดยเฉพาะสินค้าที่โฆษณาในรายการเด็ก ที่มีการออกระเบียบและหลักเกณฑ์ของเนื้อหาในการโฆษณาและการกำหนดความถี่และระยะเวลาในการออกอากาศ ที่บริษัทผู้ผลิตโฆษณาจะต้องปฏิบัติตาม จะเห็นได้ว่า สื่อโทรทัศน์และการโฆษณาทางโทรทัศน์ มีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงเยาวชน ดังนั้นการร่วมกัน "สร้าง" และ "ป้อน" ให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณค่า จึงหมายรวมถึง การร่วมกันดูแลสื่อโทรทัศน์และการโฆษณาทางโทรทัศน์ให้เป็นที่สื่อสีขาวที่เด็กๆ เข้าถึงอย่างบริสุทธิ์ สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ของโครงการเพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ (Child' Media Monitor) จึงเกิดขึ้นเพื่อช่วยกันเฝ้าระวังรายการโทรทัศน์และการโฆษณาในรายการสำหรับเด็ก ว่ามีเนื้อหาเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ เพียงใด เพื่อจะได้ให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์ต่อผู้ผลิตรายการ

และสถานี อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือในการผลิตเนื้อหาในรายการโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีแก่เด็ก และนำไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและปริมาณเวลาในการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ซึ่งได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง 9) สถานีโทรทัศน์ NBT (ช่อง 11) และสถานีโทรทัศน์ THAI PBS
2. เพื่อศึกษาเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในเรื่องรูปแบบการนำเสนอสาระ ความรู้ และคุณธรรมที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ตลอดจนรูปแบบการมีส่วนร่วมของเด็กในรายการ
3. เพื่อศึกษาการโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เกี่ยวกับประเภทการโฆษณาในรายการและปริมาณเวลาของการโฆษณา

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

สื่อมวลชนเป็นสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลหลายด้านทั้งในเชิงสร้างสรรค์และในทางลบ ทฤษฎีในเรื่องผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก ได้แก่

ทฤษฎีแรงเสริม (Reinforcement Theory)

โจเซฟ แคลปเปอร์ (Joseph Klapper, 1960) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสนับสนุนทฤษฎีเกี่ยวกับแรงเสริม โดยกล่าวว่า ความรุนแรงในโทรทัศน์และสื่อมวลชนต่างๆ มักจะไม่เพิ่มหรือลดความเป็นไปได้ในการแสดงพฤติกรรมรุนแรงของผู้รับสารอย่างเด่นชัด แต่สิ่งที่เกิดจากผลของสื่อมวลชนก็คือเป็นแรงเสริมความก้าวร้าวรุนแรง หรือแรงเสริมการต่อต้านความก้าวร้าวรุนแรงที่มีอยู่แล้วของผู้รับสาร

ทฤษฎีแรงเสริมของความก้าวร้าวรุนแรงในสื่อมวลชนชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาในสื่อมวลชนเป็นแรงเสริมต่อทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ ฯลฯ ของผู้รับสาร ถ้าบุคคลนั้นเชื่อในการใช้ความรุนแรงอยู่แล้ว ความรุนแรงในสื่อมวลชนก็ช่วยเสริมความเชื่อนั้นให้หนักแน่นขึ้น แต่หากบุคคลใดในสังคมไม่ชอบใช้วิธีการรุนแรง เขาก็จะรับรู้ความรุนแรงที่ปรากฏในสื่อมวลชนในลักษณะเลือกสรร คือมองว่าความรุนแรงนั้นก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ควรจะหลีกเลี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory)

เกอร์บเนอร์และคณะ (Gerbner et al, 1980) ได้พัฒนาทฤษฎีการปลูกฝังโดยมีสมมติฐานว่า ข่าวสารในสื่อมวลชนโดยเฉพาะในโทรทัศน์ได้ปลูกฝังปั้นแต่งความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับโลกที่แท้จริง อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์ในสังคมสมัยใหม่นี้แพร่กระจายเข้าไปสู่ทุกประตูบ้านทั้งบนตึกกระฟ้า หรือในสลัม เนื้อหาในโทรทัศน์มักจะเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง เรื่องราวทางเพศ ฯลฯ เสมอจนทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกที่โลกนี้เต็มไปด้วยความรุนแรง ความขัดแย้ง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

การคืนรนต่อสู้ นอกจากนั้น เนื้อหาในโทรทัศน์ก็มักจะแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกในเรื่องมีอำนาจหรือมีชัยชนะเหนือผู้อื่นได้ ด้วยวิธีการใช้กำลังหรือความรุนแรงเท่านั้น ผู้ชมโทรทัศน์ถูกปลูกฝังให้มีความรู้สึก ว่า โลกที่เป็นอยู่ในโทรทัศน์คือโลกที่แท้จริงของเราซึ่งเต็มไปด้วยความรุนแรง

ทฤษฎีนี้แตกต่างจากทฤษฎีอื่นๆ ในแง่ที่ว่าสื่อมวลชนมิได้มีผลต่อพฤติกรรมรุนแรงของผู้รับสารมากนัก แต่มีผลต่ออารมณ์ ความกลัว ความกังวลใจ และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม เพราะความรู้สึกนี้อาจจะเกิดขึ้นจากที่เขาได้เห็นในวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่นๆ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีแรงเสริมและทฤษฎีการปลูกฝัง ต่างนำเสนอข้อมูลว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก ทั้งในด้านการเรียนรู้ ขบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นแรงเสริมและสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสื่อ

ในต่างประเทศมีการศึกษาผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กหลายประเด็น ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประสาทสัมผัส การพัฒนาระดับสติปัญญา การใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ และผลกระทบต่อการรับรู้ความจริง

ผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประสาทสัมผัส

จากการศึกษาของ Hilary Jackson (2004) พบว่า เด็กที่มีการละเล่น มักจะมีโอกาสพัฒนาประสาทสัมผัสมากกว่าเด็กที่นั่งคนอื่นเล่น โดยปกติ โทรทัศน์จะเป็นตัวทำลายระบบประสาทสัมผัส การศึกษาเชิงทดลองเปรียบเทียบ พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ด้วยการควบคุมตัวแปรด้านประสาทสัมผัส ผู้วิจัยพบว่า เด็กที่ดูโทรทัศน์ในห้องปฏิบัติการเชิงทดลองที่สร้างขึ้นโดยควบคุม สภาพแวดล้อมที่จะทำลายประสาทสัมผัสเป็นเวลา 96 ชั่วโมง จะเกิดผลกระทบต่อระบบประสาทสัมผัส กับเด็กที่ดูโทรทัศน์ในสภาพปกติเพียงไม่กี่นาที ประสาทสัมผัสในที่นี้หมายถึงความสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจด้วย ในส่วนของผลกระทบของโทรทัศน์ที่มีต่อการพัฒนาประสาทสัมผัสของเด็ก สามารถแบ่งได้ดังนี้

- การมองเห็น

ขณะดูโทรทัศน์ สายตาจะไม่มี การเคลื่อนไหวและไม่ปรับโฟกัส เพื่อให้มองเห็นภาพได้เต็มจอ การเคลื่อนไหวสายตาเป็นการพัฒนาตา การตรวจสอบ การมองเห็นเป็นการประเมินสายตาค้นค้นของระบบการมองจอภาพแบบ 2 มิติ จะไม่สามารถพัฒนาประสาทสายตาจนกระทั่งอายุ 12 ปี การชมโทรทัศน์มากๆ เป็นกิจกรรมที่ตาถูกกระทำ ซึ่งอาจจะทำให้ทักษะการสังเกต ของเด็กถดถอย ผลกระทบจากการดูโทรทัศน์ไม่เพียงแต่จะเกิดขึ้นกับระบบ สายตาเท่านั้น แต่จะกระทบถึงความสามารถในการโฟกัสและความตั้งใจ ของเด็กด้วย

- การได้ยิน

เด็กจะใช้สายตาคูโรวทัศน์มากกว่าการใช้หูฟัง ดังนั้นทักษะด้านการฟังจึงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เด็กต้องพัฒนาการฟังด้วยแรงกระตุ้นให้เขาสร้างภาพในจิตใจจากสิ่งที่เขาได้ยิน เมื่อโรวทัศน์ถูกเปิดทิ้งไว้ตลอดเวลาทักษะการฟังของเด็กจะลดลงเนื่องจากเสียงประกอบที่ถูกบังคับไว้แล้วจากจอโรวทัศน์

- ความสงสัย

การพัฒนาความมอดทนและประสบการณ์ในการสังเกต เป็นรูปแบบของการพัฒนาชีวิต ซึ่งจะพบเห็นได้จากเด็กที่คูโรวทัศน์น้อย พฤติกรรมการแสดงออกที่รวดเร็วในโลกของมายาและการแสดง เพื่อชักจูงให้เด็กรับชมมิใช่สิ่งที่เด็กคาดหวังว่าจะได้พบในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้นประสบการณ์จริงจึงไม่อาจแข่งขันกับมายาในโรวทัศน์ทำให้เด็กขาดทักษะในการสงสัย

- ผลกระทบด้านสุขภาพ

กิจกรรมต่างๆ ที่มีได้เกิดขึ้นหน้าจอโรวทัศน์ จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ความสมดุล และระดับของสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ของเด็ก

- รังสีและการปรับแต่งของแสง

งานวิจัยด้านรังสีที่ผ่านมา มักจะศึกษาเพื่อลดผลกระทบการแผ่กระจายของปริมาณรังสีเอกซเรย์ มีการวิจัยเชิงทดลองเพียงเล็กน้อยที่กล่าวถึงผลกระทบของไฟเทียมที่มีต่อประชาชน ในขณะที่เดียวกัน เด็กควรจะได้รับแสงจากธรรมชาติเพื่อภาวะการเจริญเติบโต และไม่ควรเปิดรับแสงจากไฟประดิษฐ์มากเกินไป

- โรคอ้วน

ปัจจุบันโรคคอเลสเทอรอลและโรคอ้วน เป็นโรคสำคัญที่ทำให้สุขภาพและพบมากในเด็กอเมริกัน ซึ่งพบว่าเกิดขึ้นมากกับเด็กที่คูโทรทัศน์เป็นประจำ อีกนัยหนึ่ง พฤติกรรมการคูโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการบริโภคโดยเฉพาะขนมขบเคี้ยว อาหารจากภาพยนตร์โฆษณาและการโน้มน้าวพฤติกรรมการซื้ออาหารของกลุ่มคุณแม่

- ปัญหาการนอน

การศึกษาจำนวนมากพบว่า เด็กมักจะคูโทรทัศน์ในช่วงคึก การศึกษาเรื่องหนึ่งรายงานว่า เด็กอายุ 8 ปี คูโทรทัศน์จนกระทั่ง 23.30 น. ในระหว่างวันเรียนของสัปดาห์ คุณครูแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนรู้สึกเหนื่อยและเบื่อหน่ายในห้องเรียน หลังจากที่คูโทรทัศน์จนคึก การพักผ่อนนอนหลับเป็นสิ่งจำเป็นที่ร่างกายต้องการอย่างยิ่งเพื่อเสริมสร้างระบบการเจริญเติบโต อีกทั้งยังเป็นความต้องการทางค่านจิตใจซึ่งรวมถึงการฝันขณะหลับ การฝันหลังจากคูโทรทัศน์อาจเป็นการรบกวนและทำลายสุขภาพจิตด้วยภาพติดคาจากโทรทัศน์หรืออาจเป็นสาเหตุของการฝันร้าย

จากการวิจัยของ Hilary Jackson สอดคล้องกับนักวิจัยมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Anderson, Huston, Schmitt, Linebarger และ Wright, 2001) พบว่า หากตื่นนอนในห้องที่มีโทรทัศน์และใช้เวลาานกว่า 2 ชั่วโมงต่อวัน หน้าจอโทรทัศน์ จะมีอัตราเสี่ยงต่อโรคอ้วน เมื่ออายุ 3 ปี หรือ 4 ปีครึ่ง ผลกระทบอาจเกิดขึ้นกับผู้ใหญ่ได้เช่นกัน รายการโทรทัศน์ช่วงวันหยุดเด็กอาจส่งผลกระทบต่อน้ำหนักที่มากเกินไปในช่วงวัยผู้ใหญ่

นักวิจัยได้ทำการสืบค้น ไม่ว่าจะเป็นการอดอาหาร การออกกำลังกาย หรือ การชมโทรทัศน์ ซึ่งอาจทำลายสุขภาพได้ในช่วงระหว่าง 3-7 ปี พบว่า สุขภาพ ร่างกายกับการดูโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กันในการก่อให้เกิดโรคอ้วน โทรทัศน์ คือตัวแปรสำคัญกว่าการอดอาหาร เด็กที่ดูโทรทัศน์มักจะเฉื่อยชา และมักจะมีขนมขบเคี้ยวระหว่างดูโทรทัศน์

โฆษณาในโทรทัศน์จำนวนมาก สร้างนิสัยการกินที่ไม่ดีให้แก่เด็ก 2 ใน 3 ของโฆษณา 20,000 เรื่องที่เด็กๆ ได้รับชมในแต่ละปี มักจะเป็นเรื่องอาหาร และเป็นอาหารที่มีน้ำตาลสูง และยังพบว่า รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ไม่มีผู้อุปถัมภ์รายการก็ยังทำให้กิจกรรมการออกกำลังกายในชีวิตประจำวันของเด็กลดน้อยลง เพราะขณะดูโทรทัศน์ กระบวนการทำงานในร่างกายจะลดต่ำลงกว่าการพักผ่อนในรูปแบบอื่น นั่นคือ เราจะเผาผลาญสารอาหารในร่างกายได้น้อยลงขณะดูโทรทัศน์ น้อยกว่าการนั่งนิ่งๆ เงียบๆ หรือไม่ทำอะไรเลย อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องใช้เด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายสินค้าส่วนใหญ่ที่นำเสนอเด็กมักมีแคลอรีสูง น้ำตาล เกลือ และไขมันมาก แต่มีพลังงานต่ำ ผลการศึกษาพบว่า การลดน้ำหนักจะประสบความสำเร็จในวัยก่อนผู้ใหญ่ด้วยการหยุดดูโทรทัศน์

มีงานวิจัยเรื่องหนึ่งศึกษาผู้ใหญ่วัย 25 ปี กับปริมาณการดูโทรทัศน์ พบว่า 17% เป็นโรคอ้วน 15% มีคอเลสเตอรอลสูง 17% สูบบุหรี่ และ 15% ขาดการออกกำลังกาย ซึ่งเกิดขึ้นจากการดูโทรทัศน์มากกว่า 2 ชั่วโมงต่อวัน ขณะเป็นเด็กและวัยรุ่น

Condry (1989) ศึกษาเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรมโลกเฝินจากโทรทัศน์ของเด็กพบว่า การดูโทรทัศน์ก่อให้เกิดปัญหาการนอน กล่าวคือการดู

โทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการนอน และปัญหาการนอนระหว่างเด็ก และวัยรุ่น ตารางเวลานอนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสุขภาพ การศึกษาพบว่า ทารก และเด็กเล็กที่ดูโทรทัศน์จะมีตารางการนอนที่ผิดปกติ งานวิจัยจำนวนมาก ต้องการศึกษากว่า การดูโทรทัศน์เป็นสาเหตุใช่หรือไม่ วัยรุ่นที่ดูโทรทัศน์วันละ 3 ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น มีอัตราเสี่ยงต่อปัญหาการนอนสูง เมื่ออย่างเข้าสู่ วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

ผลกระทบต่อการพัฒนาระดับสติปัญญา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการพัฒนาเด็ก แสดงความเป็นห่วง ผลกระทบของการขาดความรู้สึที่อาจจะเกิดขึ้นกับสมองเด็กที่ดูโทรทัศน์ งานวิจัยหลายเรื่องรายงานว่า เด็กขาดการพัฒนาค่านระดับสติปัญญาใน ทิศทางที่ควรจะเป็น และพบได้มากในเด็กที่เปิดรับโทรทัศน์ในเกณฑ์สูง

Bryce Gyngell (www.labouroflove.org) อคติประธานศาลชำระ ความสถานีกระจายเสียงของประเทศออสเตรเลียกล่าวว่า โทรทัศน์สามารถ กระทบต่อสมองทั้งด้านขวาและด้านซ้าย ในที่สุดจะทำให้กลายเป็นคนโง่ เมื่อสมองเริ่มส่งสัญญาณของอาการมินชา

โดยปกติสมองด้านซ้ายจะเกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าเรา จะเป็นคนโง่หรือฉลาด ที่สามารถเข้าใจในหลายๆ เรื่อง ล้วนเป็นผลลัพธ์ จากคลื่นสมองเบตา ซึ่งเกิดจากการทำงานของสมองด้านซ้าย ทำให้มนุษย์ สามารถคิดต่อสื่อสารและวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนมประเภทอื่นๆ

นักวิจัยพบว่า เมื่อปุ่มเปิดของโทรทัศน์ถูกทำงาน สมอังก้านซ้ายของ ผู้ชมก็จะถูกปิดทันที ขณะทีสัญญาณ 300,000 จุดเล็ก ๆ สร้างภาพบนจอโทรทัศน์ จะพุ่งตรงไปสู่อสมอังก้านขาวสลบจากคลื่นเบตาสู่อคลื่นแอลฟา ซึ่เกี่ยวข้องกับ โดยตรงกับการนอน แคนันมีได้หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารไม่มีความหมาย ะไรในสมองเลย ในทางตรงกันซ้าม สมองรับรู้ข้อมูลทุกอย่างจากโทรทัศน์ จนกระทั่งไม่สามารถวิเคราะห์ประเมินผลข้อมูลใดๆ จากแหล่งอื่น

แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับเด็ก ๆ ทีมีได้รับข้อมูลข่าวสาร และกระบวนการค้ำเหตุและผลเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ การคาดหวังว่าเด็กจะ มองเห็นและได้รับประสบการณ์จากการ์ตูนในทิศทางเดียวกันกับผู้ใหญ่ นับ เป็นการทำให้พัฒนาการของมนุษย์ ะไรทีเราดูแล้วคิดว่าสนุก ตลก เป็น เรื่องราวทีไม่อันตราย อาจดูทีความในทิศทางทีแตกต่างกันไป หากเด็กได้ดู คงไม่มีใครตอบได้ว่า เมื่อเด็ก ๆ ได้เปิดรับข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นแล้ว เจานำมันไปใช้อย่างไร เขาใช้เลนส์แบบไหนในการมองคูโลกภายนอก และ เกิดค่านิยมใดๆ อีกด้วยหรือไม่

Journal of Advertising Research (www.labouroflove.org) เปรียบเทียบการทำงานของสมองขณะอ่านหนังสือพิมพ์กับคูโทรทัศน์ พบว่า การตอบสนองของสมองมีความแตกต่างกัน การทำงานของสมองขณะอ่าน หนังสือพิมพ์ เป็นไปในลักษณะของผู้กระทำ (Active) ขณะที่การทำงาน ของสมองขณะคูโทรทัศน์เป็นไปในลักษณะของผู้ถูกกระทำ (Passive)

นักวิจัยจาก National University of Canberra (www.labouroflove.org) พบว่า ยิงนึ่งหน้าจอโทรทัศน์นานเท่าใด คลื่นสมองจะยิงทำงานซ้าลง

เท่านั้น เมื่อเปิดโทรทัศน์สมองจะเริ่มทำงานโดยเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้ในหน่วยความจำ ซึ่งมีใช้การเรียนรู้ด้วยสติสัมปชัญญะใดๆ หากเป็นการเรียนรู้แบบซึมซับจากข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้แล้วในโทรทัศน์ภาพลักษณะของความรุนแรงมากมาย ค่านิยมด้านศีลธรรมที่ยังคงเป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบ จะถูกเก็บไว้ในจิตใจได้สำนึก แม้เราอาจเห็นว่าไม่มีอันตรายใดๆ แต่ชาวฮอลลีวูดมีความเห็นว่าเด็กจะมีกระบวนการค้ำข้อมูลข่าวสารไม่เหมือนกับผู้ใหญ่

จากการศึกษาของศาสตราจารย์ Matthew Gentzkow และ Dr. Jesse Shapiro มหาวิทยาลัยชิคาโก (The National Literacy Trust) พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ดูโทรทัศน์พอประมาณจะประสบความสำเร็จด้านการศึกษามากกว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์มากๆ นักเศรษฐศาสตร์กล่าวเสริมว่า เด็กที่ดูโทรทัศน์น้อยมักมาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย มักเป็นเด็กที่ชอบไปโรงเรียน และทำให้ประสบความสำเร็จด้านการศึกษามากกว่า

ผลกระทบต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

การฝึกให้เป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะทำให้เขามีมุมมองที่แตกต่างจากคนอื่น ถ้ามีคนออกกรอบ ทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่าง และนำมาซึ่งความสำเร็จในเรื่องต่างๆ ความเบื่อหน่าย คือ ช่องที่ว่างเปล่าของความคิดสร้างสรรค์ เมื่อเด็กต้องการใช้เวลาว่างกับการเล่น ก็มักถูกผู้ใหญ่คิดค้นโปรแกรมต่างๆ ให้เด็กเล่น เพียงเพื่อต้องการขายของให้เด็กๆ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ ที่ถูกคิดค้นไว้เป็นที่เรียบร้อย ทำให้เด็กไม่มีโอกาสใช้จินตนาการแต่อย่างใด

ยิ่งกว่านั้น ความสามารถในการสร้างจินตนาการของเด็กมักจะบกพร่อง ขณะที่เด็กได้รับการยับยั้งจากโทรทัศน์ กระบวนการสร้างภาพในจิตใจเป็นพัฒนาการของความฉลาดและความคิดสร้างสรรค์ การศึกษาที่มุ่งเน้นผลกระทบของโทรทัศน์ ที่มีต่อการแก้ปัญหาด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์พบว่า การดูโทรทัศน์มากเกินไปจะทำให้ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น และความอดทนลดน้อยลง

ผลกระทบต่อการรับรู้ความจริง

การใช้เวลาดูโทรทัศน์นานๆ จะทำลายระบบการรับรู้ความจริง อาจเนื่องมาจากการเปิดรับความรุนแรงในสังคมมากเกินไป ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอพฤติกรรมรุนแรงที่มากเกินไปจนเกินความเป็นจริงในรายการโทรทัศน์ (ความถี่การนำเสนอความรุนแรงในรายการเด็กมีมากกว่ารายการของผู้ใหญ่ถึง 6 เท่า) (Hilary Jackson, 2004) รายการเด็กมักจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงโดยเฉลี่ยแล้วมากถึง 5 เท่าของเนื้อหา รายการโทรทัศน์ช่วงยอคนิยมที่มีคนดูมากๆ มีฉากความรุนแรง ถึง 20 ฉากต่อชั่วโมง เปรียบเทียบกับรายการช่วงเวลาอื่นที่มีเพียง 5 ฉากต่อชั่วโมง เมื่อเด็กอายุถึง 12 ปี เขาจะพบเห็นอาชญากรรมมากกว่า 8,000 ครั้งในโทรทัศน์ (www.med.umich.edu)

นอกจากผลกระทบทางด้านความรุนแรงที่มีต่อเด็กซึ่งสร้างความกังวลใจให้กับผู้ปกครองแล้ว ผลกระทบของโฆษณาในรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สังคมให้ความสำคัญและห่วงใย The American Acad-

emy of Pediatrics (www.med.umich.edu) ระบุว่าเด็กอเมริกันพบเห็นงานโฆษณา 40,000 ชิ้นในแต่ละปี ตั้งแต่อาหารเร่งด่วนไปจนถึงโฆษณาของเล่นระหว่างการ์ตูนช่วงวันเสาร์ ทำการส่งเสริมการขายโดยใช้กล่องซีเรียลเป็นจุดดึงดูดสำหรับเด็ก มักจะกลายเป็นสิ่งที่พวกเขาทุกคนต้องมีภาพลักษณ์เหล่านั้นและน่าสนใจกว่าความเป็นจริง

เด็กอายุต่ำกว่า 8 ปี จะไม่เข้าใจว่า การโฆษณาเป็นไปเพื่อการขายสินค้า เด็กอายุ 6 ปี ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างรายการโทรทัศน์กับโฆษณาทางโทรทัศน์ โดยเฉพาะเมื่อคาราคนโปรคของเขาไปเป็นฟรีเซนเซอร์งานโฆษณา แม้ว่าจะเป็นเด็กที่มีอายุมากแล้วก็ตาม ยังต้องการคนบอกเตือนถึงวัตถุประสงค์ของการโฆษณา

วิธีการศึกษา

การศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ใช้การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ซึ่งได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง 9) สถานีโทรทัศน์ NBT (ช่อง 11) และสถานีโทรทัศน์ THAI PBS ตั้งแต่วันที่ 24-30 กรกฎาคม 2551 ซึ่งรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ศึกษาครั้งนี้ คือรายการโทรทัศน์ที่มีกลุ่มผู้ชมเป้าหมายเป็นเด็กที่มีช่วงอายุระหว่าง 3-12 ปี เป็นรายการที่ถูกจัดระดับความเหมาะสมรายการเป็น "ค" และ "ป" รวมทั้งรายการประเภท "ท" ที่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีกลุ่ม

เป้าหมายเป็นเด็กวัย 3-12 ปี และในการศึกษาโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นการศึกษาภาพยนตร์โฆษณา และโฆษณาแฝงที่ออกอากาศในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

สรุปผลและอภิปรายผล

1. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีสัดส่วนการออกอากาศที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับเวลาออกอากาศทั้งหมด

แม้ว่าที่ผ่านมา จะมีความพยายามจากหลายฝ่ายที่ต้องการให้พื้นที่สำหรับรายการเด็กมีมากขึ้น แต่จากการศึกษาพบว่า สัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเมื่อเทียบกับเวลาที่ออกอากาศทั้งหมดยังคงมีสัดส่วนที่น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 5.48 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของมีเดีย มอนิเตอร์ ที่ทำการศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เมื่อวันที่ 5-11 มกราคม 2549 พบว่าสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก คิดเป็นร้อยละ 5.2 เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่าเวลาจะผ่านไป 2 ปี แต่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กยังคงมีสัดส่วนที่น้อยอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 สัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมากที่สุด รองลงมาคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 จะเห็นได้ว่าสถานีโทรทัศน์ทั้ง 2 ช่องนี้เป็นสถานีโทรทัศน์ที่ให้พื้นที่สำหรับเด็กมากกว่าสถานีอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของมีเดีย มอนิเตอร์ เมื่อ ปี 2549 พบว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มีสัดส่วนรายการสำหรับเด็กมากที่สุด รองลงมาคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 สถานีโทรทัศน์ที่มีสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเพิ่มขึ้น คือ สถานี

โทรทัศน์ช่อง 3 จากปี 2549 มีสัดส่วนร้อยละ 2.3 เพิ่มมาเป็น 5.03 ในขณะที่เดียวกัน สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 มีส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กลดลง โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ NBT หรือ ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ที่มีสัดส่วนการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กน้อยที่สุด จากปี 2549 ช่อง 11 มีสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ร้อยละ 2.7 ในปี 2551 ลดลงเหลือเพียง 1.83 ทั้งนี้เพราะโดยเปลี่ยนชื่อทั้ง สถานีเป็นสถานีโทรทัศน์ NBT และปรับผังรายการใหม่โดยเน้นการนำเสนอ ข่าวมากขึ้น เพิ่มเวลารายการข่าวจาก 7 ชั่วโมง เป็น 9 ชั่วโมงครึ่ง สัดส่วน ผังรายการใหม่ให้พื้นที่ข่าว 38.78% สารความรู้ 56.11% และกีฬา บันเทิง 5.11% (สุกรี แมนชัยนิมิต, 2551: 79) ทำให้เวลาสำหรับรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็กที่มีน้อยอยู่แล้วกลับลดน้อยลงไปอีก

สำหรับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ที่ ออกอากาศอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นรายการทั่วไปที่เด็กสามารถดูได้ แต่ ไม่ได้ผลิตขึ้นมาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเด็กอายุ 3-12 ปี โดยเฉพาะ ซึ่งต่าง จากเดิมในปี พ.ศ. 2548 รายการสำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 เป็นรายการที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายอายุ 3-12 ปี เช่น รายการโลกใบจิ๋ว รายการพะยูนเหือนจ้อ รายการบ้านเด็กดี รายการประตูบานเล็ก เป็นต้น (การศึกษาการนำเสนอเนื้อหา สำหรับเด็กของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ลักษมี คงลาก และอัปสร เสถียรทิพย์, 2548)

2. รายการที่จัดระดับความเหมาะสมของรายการ เป็น "ค" และ "ป" มีไม่มากนัก

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่จัดระดับความเหมาะสมพบว่า เป็น

รายการสำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) และรายการสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (6-12 ปี) มีไม่มากนัก เช่น รายการเจ้าขุนทอง จัดระดับความเหมาะสมของรายการ เป็นรายการสำหรับเด็กปฐมวัย รายการคุณคิสนีย์ รายการสนุก 3 ดี รายการ คุณแพมิลี่ เป็นรายการสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (6-12 ปี) เป็นต้น ทำให้รายการที่นำเสนอเนื้อหาเพื่อตอบสนองความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะจึงมีไม่มากนัก เด็กจึงต้องรับชมรายการประเภทอื่นๆ ที่ไม่ได้ผลิตมาเพื่อพวกเขาโดยตรง

3. รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เป็นรายการประเภทการ์ตูนหรือภาพยนตร์แนวการ์ตูน

ความหลากหลายในรูปแบบการนำเสนอรายการสำหรับเด็กมีเพิ่มมากขึ้น รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่ยังคงเป็นรูปแบบการ์ตูนคิดเป็นร้อยละ 27.34 ซึ่งสัดส่วนการออกอากาศลดลงจากเดิมค่อนข้างมาก กล่าวคือ ในปี 2549 รูปแบบรายการการ์ตูนมีถึงร้อยละ 54.9 ของสัดส่วนรายการเด็กทั้งหมด และเป็นแนวโน้มที่ดีว่า รายการการ์ตูนที่ผลิตโดยคนไทยในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาก์ตูนของไทยเป็นการสะท้อนค่านิยม ความเชื่อในความเป็นไทยมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การ์ตูนท้าวแสนปม จอมชนมนตรา ภาค 2 การ์ตูนโปงกลางสะออน เป็นต้น ในขณะที่การ์ตูนที่ผลิตในต่างประเทศส่วนใหญ่ยังคงเป็นการนำเสนอเรื่องราวของการแข่งขัน การต่อสู้ที่แฝงไว้ด้วยความรุนแรง

4. เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เน้นรายการบันเทิง

จากการศึกษาลักษณะเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก พบว่า ลักษณะเนื้อหาเป็นการให้ความบันเทิง แต่ความบันเทิงที่นำเสนอสำหรับเด็ก

จำเป็นต้องระมัดระวังผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็ก อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และเมธา เสรีธนาวงศ์ (2545: 414) ได้อธิบายถึงอิทธิพลในด้านความบันเทิงของสื่อโทรทัศน์ไว้ว่า อิทธิพลในด้านบันเทิงของสื่อโทรทัศน์ก่อให้เกิดความเกรงว่าจะสร้างตัวอย่างในทางลบต่อเด็กและเยาวชน ได้มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลของจินตคติที่เสนอทางโทรทัศน์ไม่ว่าจะสร้างค่านิยมของพระเอกนางเอก ผู้ร้าย หรือตัวโกง หรือในการสร้างโลกของความฝัน และการหลีกหนีโลกแห่งความจริง สังคมเชื่อว่าสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนอย่างยิ่ง อาจก่อให้เกิดการเลียนแบบทางความคิดและพฤติกรรมทั้งทางค่านิยมและค่านิยม

5. คุณธรรมที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมากที่สุด คือเรื่องความมีน้ำใจ

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจำนวน 46 รายการ คิดเป็นร้อยละ 61.33 มีการนำเสนอเนื้อหาด้านคุณธรรม คุณธรรมที่นำเสนอมากที่สุด คือความมีน้ำใจ คิดเป็นร้อยละ 29.33 ประเภทคุณธรรมที่มีการนำเสนอน้อยที่สุด คือ เรื่องสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 1.33

ความมีน้ำใจที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน พี่กับน้อง ตลอดจนช่วยเหลือผู้อื่น การนำเสนอคุณธรรมในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นการช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางศีลธรรมจรรยาให้กับเด็กวิธีการหนึ่ง ความฉลาดทางศีลธรรมจรรยา (Moral Quotient) เป็น 1 ในความฉลาด 6 ด้านของเด็ก ความฉลาดทางศีลธรรมจรรยา คือ ความรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด มีความซื่อสัตย์

รับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และชอบช่วยเหลือคนอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ในเวลาอันสั้น ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กให้ค่อยๆ ซึมซับไปเรื่อยๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน และกลายเป็นนิสัยติดตัวไปตลอด ซึ่งการปลูกฝังความฉลาดทางศีลธรรมจรรยาสามารถทำได้หลายวิธี และสื่อโทรทัศน์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถทำหน้าที่ปลูกฝังความฉลาดทางศีลธรรมจรรยาให้กับเด็ก ด้วยการสอนให้เด็กรู้ว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดีและควรทำ สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ควรทำ สอนให้รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ให้รู้จักตอบแทนบุญคุณ สอนเด็กผ่านประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น มีแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก เด็กที่มีความฉลาดทางศีลธรรมจรรยาดี จะทำให้เติบโตเป็นเด็กที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงใคร และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย โดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน และยังช่วยเหลือคนอื่นที่กำลังเดือดร้อนอีกด้วย

6. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กใช้เวลาโฆษณาเกินกว่าเวลาที่กำหนด

ในการศึกษาปริมาณเวลาโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์ของโครงการมีเดีย มอนิเตอร์ คือ พิจารณาตามพระราชบัญญัติกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 23 ที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะและระยะเวลาสูงสุดในการโฆษณา และการบริการธุรกิจทางสถานีโทรทัศน์ ว่าโฆษณาและการบริการธุรกิจได้ไม่เกินชั่วโมงละสิบสองนาทีกี่ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของเวลาการนำเสนอรายการ ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการบันทึกเวลาโฆษณาสามารถทำได้เพียงการศึกษาปริมาณเวลาในการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณา กับเวลาการนำเสนอสปอตสั้น (VTR) เท่านั้น ทั้งนี้เพราะรูปแบบการโฆษณาแฝงในปัจจุบันบางรูปแบบเป็นการแทรกไปกับเนื้อหารายการอย่างแยบยลจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของรายการ ซึ่งสถานการณ์แบบนี้คล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน

อเมริกา วิชา อุดมฉันท (2546: 147) พุดถึงปัญหานี้ว่า สิ่งที่เป็นปัญหาร้ายแรงของโทรทัศน์ในอเมริกา ก็คือ รายการที่ดีสำหรับเด็กมีน้อยมาก จะมีอยู่บ้างก็ต้องพึ่งโฆษณา หรือแย่ยิ่งกว่านั้นก็คือ ปล่อยให้โฆษณาแฝงมาในรูปของรายการกึ่งสาระกึ่งโฆษณา (Infomercial) เช่น ไข่ของเล่นเด็กซึ่งเป็นผู้ให้สปอนเซอร์ เป็นส่วนประกอบสำคัญของท้องเรื่องเนื้อหารายการโทรทัศน์

ผลการศึกษจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 75 รายการ มีรายการโทรทัศน์ที่มีการโฆษณาเกินระยะเวลาที่กำหนด ทั้งหมด 18 รายการ คิดเป็นร้อยละ 24 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของมีเคีย มอนิเตอร์ ที่ทำการศึกษาโฆษณารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก วันที่ 1-14 มีนาคม 2551 พบว่า รายการเด็กที่มีการโฆษณาเกินกว่าที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 31.34 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพิจารณาเวลาการโฆษณาของโครงการมีเคีย มอนิเตอร์ คำนวณปริมาณเวลาการโฆษณารายการของสถานีโทรทัศน์รวมเป็นเวลาการโฆษณาด้วย ในขณะที่การศึกษาครั้งนี้ไม่นับรวมปริมาณเวลาการโฆษณาโปรโมตรายการของสถานี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจำนวนรายการโทรทัศน์ที่มีการโฆษณาเกินกำหนด จำแนกตามสถานีโทรทัศน์ พบว่ามีผลการศึกษาที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มีจำนวนรายการที่โฆษณาเกินกำหนดมากที่สุด รองลงมาคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 7

7. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่มีการโฆษณาแฝง

จากผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 75 รายการ มีการโฆษณาแฝง 50 รายการ คิดเป็นร้อยละ 66.66 แต่เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า สถานีโทรทัศน์ THAI PBS เป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะที่ไม่มีโฆษณาทั้งภาพยนตร์โฆษณาและโฆษณาแฝง ดังนั้นหากไม่นับรวมจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทาง THAI PBS จะพบว่า มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 59 รายการ

และมีถึง 50 รายการที่มีโฆษณาแฝง คิดเป็นร้อยละ 84.74 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการที่ไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเรื่องการโฆษณาแฝงในรายการโทรทัศน์ ในธุรกิจสื่อโฆษณา การโฆษณาแฝงมีหลายรูปแบบ อาจทำเป็นรูปแบบการนำเสนอสินค้าหรือตราผลิตภัณฑ์เข้าไปสอดแทรกในเนื้อหารายการ หรือการนำเสนอแนวคิดหลัก (Concept Idea) ของงานโฆษณาหรือจุดขายของสินค้า (Product Benefits) เข้าไปขยายในรายการเพื่อคอยย้ำให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้หรือเข้าใจมากขึ้น

เหตุผลในการใช้โฆษณาแฝงในรายการโทรทัศน์มีหลายเหตุผล คังที วลีทิพย์ นันทเอกพงค์ (2550) ได้ศึกษาการโฆษณาแฝงในละครซิตคอมของบริษัทอาร์เอส จำกัด (มหาชน) พบว่า วัตถุประสงค์ของการโฆษณาแฝงสินค้าในละครซิตคอมของบริษัทอาร์เอส จำกัด (มหาชน) ด้วยเหตุผลทางค่านผลประโยชน์ทางธุรกิจ เหตุผลในด้านความจำเป็นที่จะต้องใช้สินค้าประกอบฉากในละครเพื่อให้เกิดความสมจริงในละคร และเหตุผลสุดท้ายคือเหตุผลในด้านการพัฒนาการขายโฆษณา เพราะกลยุทธ์ทางการตลาดมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่วนวัตถุประสงค์ที่บริษัทตัวแทนโฆษณาเลือกใช้การโฆษณาแฝงด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ เหตุผลความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่โทรทัศน์มีรีโมตคอนโทรล (Remote Control) ช่วยในการเปลี่ยนช่องหรือเลือกดูรายการอื่น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตราสินค้า เพื่อช่วยในการจดจำตราสินค้า และเพื่อนำเสนอสินค้าให้เป็นที่รู้จัก การโฆษณาแฝงจึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้ในรายการโทรทัศน์ประเภทต่างๆ ไม่เว้นแม้แต่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดในการเลือกใช้โฆษณาแฝงในรายการโทรทัศน์ แต่ในหลายประเทศได้ตระหนักถึงปัญหาการโฆษณาแฝงในรายการโทรทัศน์โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก คังเช่น สหภาพ

ยุโรปได้ออกคำสั่ง 2007/65/EC เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ห้ามโฆษณา
แฝงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก (Office Journal of the European Union
2007:L 332/41) จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าสำหรับประเทศไทยจะมีมาตรการ
ป้องกันปัญหานี้หรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

1. จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย รายการโทรทัศน์
สำหรับเด็กควรทำหน้าที่เป็นผู้ปลูกฝังความฉลาดและศีลธรรมจรรยาแก่
เด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีคุณภาพ
2. ควรสนับสนุนให้มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) และรายการ
สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (6-12 ปี) เพิ่มมากขึ้นในทุกสถานี และการผลิต
เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กควรตอบสนองต่อความต้องการและ
พัฒนาการตามวัยของเด็ก
3. การนำเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในรายการควรนำเสนอในลักษณะที่เป็น
ธรรมชาติของเด็กอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นวิธีการคิด วิธีการพูด ภาษาที่ใช้
บุคลิกภาพ และการแต่งกาย
4. รายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศช่วงเวลา 16.00 น. ถึง 20.00 น. ซึ่งเป็น
ช่วงเวลาที่เด็กเปิดชมรายการโทรทัศน์มากที่สุด ควรระมัดระวังเนื้อหาที่
อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก
5. ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กควรร่วมมือกันในการจัดตั้งเป็นองค์กร
เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และเป็นองค์กร
ที่สนับสนุน และส่งเสริมการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในรูปแบบ
ต่างๆ

6. ควรมีการสร้างกลไกการให้ความรู้เรื่องสื่อกับพัฒนาการของเด็กให้กับพ่อแม่ และผู้สูงอายุในครอบครัว
7. ควรมีระบบการเฝ้าระวังและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
8. รัฐควรมีให้การสนับสนุนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ดี มีคุณภาพ อย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
9. ควรสนับสนุนให้มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เป็นรายการค้นแบบเพื่อเด็กไทยจะได้ชมรายการโทรทัศน์ดีๆ และเป็นรายการที่อยู่ในใจเด็กตลอดไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมล แสงทองศรีกมล (2551). **พลิกเรื่องเรียนรู้สู่อัจฉริยะ**. กรุงเทพฯ: บริษัท แอนบูค.

จุมพล รอดคำดี (2525). **สภาพปัญหาและอุปสรรคของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย**. เอกสารสัมมนาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก. เคลินิวส์ ฉบับที่ 19775 ประจำวันที่ 4 ธันวาคม 2546.

ยุคล เบ็ญจรงค์กิจ (2542). **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. กรุงเทพฯ: บริษัท พีทีพรินท์ จำกัด.

สันทัก ทองรินทร์ (2535). **ความคิดเห็นของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุทธาทิพย์ ศรีสุวรรณนท์ (2537). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Anderson, D.R., Huston, A.C., Schmitt, K. Linebarger, D.L., & Wright, J.C. (2001). Early childhood television viewing and adolescent behavior : The recontact study. Monographs of the

Society for Research in Child Development. 66, (Serial No. 264).

Auckland, G.B., Boirsky, G.A., & Mares, M-L. (1991, September). Background television and reading performance. Communication Monographs, 58.

Auckland Star. 9 June 1982. Rephael House Newsletter.

Chen, M. (1994). The Smart Parents Guide to Kids'TV. Emoryville, CA: Publishers Group West.

Comstock, G. & Paik,L.(1991). Television and the American Child. New York : Academic Press.

Comstock, George, with Paik, Haejun (1991). Television and the American Child. San Diego, CA: Academic Press, Inc.

Condry, J. (1989). The Psychology of Television. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Eaton, B. Carol & Joseph, R. Dominick (1991). Product-Related Programming and Children's TV-A Content Analysis. Journalism Quarterly. 68 (1/2), pp. 67-75.

Gentle, D.A., Walsh, D.A. (2002, January 28). A normative study of

family media habits. *Applied Developmental Psychology*. 23, pp. 157-178.

Liebert, R. M. & Sprafkin, J. (1998). *The Early Window* (3rd Ed.). New York: Pergamon Press.

MacBeth, Tannis (editor) (1996). *Tuning Into Young Viewers*. Newbury Park, CA : SAGE Publications National Literacy Trust. *Developing Language for Life*. Register charity in England and Wales, London.

Office of Education Research and Improvement (1998). *National education longitudinal study of 1988*. Washington DC: Government Printing Office.

Reiking, D. and Wu, J. (1990, Winter). Reexamming the research on television and reading. *Reading Research and Instruction*. 29, pp. 30-43.

Searls, D.T., Mead, N.A., and Ward, B. (1985). The relationship of students' reading skills to TV watching, leisure time reading and homework. *Journal of Reading*. 29, pp. 158-162.

Singer, D.G. & Singer, J.L. (1987). Practical Suggestions for Controlling Television. *Journal of Early Adolescence*. 7, pp. 365-369.

Time-Warner Cable in Ithaca. Talking Chart of your TV. A Guide to Critical Viewing for Parents and Children.(By request). NY.

Wright, John C., Huston, Aletha C., (1995). Effects of education TV viewing of lower income preschoolers on academic skills, school readiness, and school adjustment one to three years later. Lawrence, KS: Center for Research on the Influences of Television on Children.

Wright, John C., Huston, Aletha C., Murphy, Kimberlee C., Peters,Michelle St., Pinon, Marites, Scantlin, Ronda, and Kotler, Jennefer. (2001, October). The relationship of early television viewing to school readiness and vocabulary of children from low-income families : The early window project. Child Development. 72, pp. 1347-1366.

Website

URL : <http://www.clam.rutgers.edu>

URL : <http://www.kidshealth.org>

URL : <http://www.labouroflove.org>

URL : <http://www.med.umich.edu>

URL : <http://www.thaichildrenright.net/th/home/issue/php>

URL : <http://www.manager.com>

รายการโทรทัศน์ สำหรับเด็กวัยนี้คืออะไร

ดร.กมลวรรณ โล่ห้สิวานนท์

บทนำ

เด็ก กับ โทรทัศน์ เป็นของคู่กัน เมื่อใดที่โทรทัศน์เปิด เด็กๆ จะนั่งนิ่งหน้าจอด้วยสายตาทอดยาว รู้ อยากรู เห็น ละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างง่ายดาย "รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก" จึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากทั้งนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบวิชาชีพในวงการวิทยุโทรทัศน์ และนักวิชาการ

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนให้จัดทำโครงการ "เพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ" เพื่อวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสื่อสำหรับเด็กต่อไป

การเสวนา

โครงการ "เพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ" จัดการเสวนา ครั้งที่ 1 เรื่อง "รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในวันนี้สื่ออะไร?" เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2551 ณ อาคารเอสเอ็ม ทาวเวอร์ ชั้น 35 ผู้ร่วมเสวนาประกอบด้วยนักวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ และนักวิชาการ โดยมี รศ. ดร.วิลาสินี อดุลยานนท์ ผู้อำนวยการสำนักบรรณรักษ์ และสื่อสาธารณะเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นประธานเปิดการเสวนา กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเสวนาครั้งนี้เพื่อประเมินและเสนอแนะเครือข่ายรายการเด็กของ สสส. ให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อรายการเด็ก และเพื่อเรียกร้องว่าโทรทัศน์ควรมีรายการเพื่อเด็กให้มากขึ้น และควรเป็นรายการสีขาวหรือรายการที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อเด็กด้วย

การเสวนาครั้งนี้ได้รับเกียรติจาก รศ.จุมพล รอดคำดี กรรมการผู้อำนวยการสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิทยากรเปิดประเด็นการเสวนา กล่าวว่า "โดยส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ผู้ใหญ่เป็นคนที่กำหนดกติกา กำหนดสิ่งที่นำเสนอ น้อยมากที่เด็กจะมีส่วนร่วมในการทำรายการเพื่อเด็ก หรือมีโอกาสผลิตสิ่งที่เขาคิดหรือสิ่งที่เขาอยากทำ แล้วมีผู้ใหญ่เป็นคล้ายพี่เลี้ยงหรือคอยดูแล"

จากผลการศึกษาที่โครงการนำเสนอ สะท้อนวิถีคิดของเด็กในการดูโทรทัศน์ ซึ่งมีประเด็นบางประการที่น่าสนใจ เช่น บางคนต้องการรับสื่อที่แนะนำเรื่องราวดีๆ "ผมชอบดูรายการการ์ตูนช่อง 9 ตอนวันเสาร์ อาทิตย์ เหมือนกัน เพราะมันสอนให้รู้จักการให้อภัย หรืออะไรพวกนี้บางอย่างก็สอน

ให้รู้จักการทำความดี... ก็เอาไปใช้กับเพื่อนๆ อย่างเช่นว่า คอยช่วยเหลือ เวลาเพื่อนลำบาก เราก็ให้เพื่อนยืมพวกอุปกรณ์การเรียน หรือว่ายืมคู่มือพวก สมุดจดของเรารวันที่เพื่อนเขาไม่มา"

ผู้ร่วมเสวนาวัยรุ่นคนหนึ่งซึ่งชอบรายการข่าว กล่าวว่า "ตอนนี้ผมอายุ 17 ปีครับ ตอนเด็กๆ ถ้าผมมีโอกาสได้เปิดทีวี ผมก็จะดูช่อง 9 ในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ พอโตขึ้นมาในระดับหนึ่งเป็นวัยรุ่นแล้ว จะไม่เป็นคนดูทีวีมาก เพราะ เวลาดูโฆษณา มันเสียฟีล (Feel) ตอนนี้เลยดู Thai PBS แล้วส่วนใหญ่ จะดูเป็นเสวนาข่าว กับรายการวัยรุ่น ที่เขาถ่ายให้เห็นกลุ่มของเด็กและเยาวชน ที่ทำกิจกรรมอาสาต่อสังคมครับ" ส่วนน้องอิงค์ อายุ 13 ปี เสริมว่า "เมื่อก่อน นี้ครับ ชอบช่อง Thai PBS เขาจะมีรายการสอนเรื่องสมัยก่อน เรื่องราว อย่างนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรอย่างนี้ครับ สอนให้รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แต่เดี๋ยวนี้มันไม่ค่อยมีแล้วครับ เดี่ยวนี้มีข่าวมาแทรกแล้ว"

ประเด็นที่ควรห่วงใย ใส่ใจเด็ก

รศ.จุมพล รอดคำดี กล่าวถึงเนื้อหารายการโทรทัศน์ที่ควรให้ความ สนใจ ดังนี้

1. รายการข่าวในยุคปัจจุบัน ที่เสนอภาพข่าวรุนแรงทำให้ผู้ชมดูแล้วไม่สบายใจ อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของเด็กหรือไม่ อย่างไร
2. นิยามเรื่องศีลธรรมจรรยาและความรุนแรง มีความเข้าใจตรงกันหรือไม่ อย่างไร

มุมมองของผู้ผลิต

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่เข้าร่วมการเสวนามีมุมมองว่า ผู้ใหญ่ควรรีให้ ความสนใจในสิ่งที่เด็กสนใจ ควรมองเด็กในมุมมองของเด็ก ไม่ควรคัดค้านการทำ รายการโดยใช้ผู้ใหญ่เท่านั้น ผู้ผลิตรายการบางท่านมีรูปแบบการนำเสนอ รายการให้เป็นที่น่าสนใจ ด้วยการให้เด็กช่วยกันคิดค้น หาวิธีแก้ปัญหา ต่างๆ ซึ่งในทางอ้อมทำให้ได้สิ่งที่ดียิ่ง คือสร้างความสามัคคี ทำให้งานทุกอย่าง สำเร็จรวดเร็ว และสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไปได้

"น้ำอ้าว" ผู้ผลิตรายการเจ้าขุนทอง ทางสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบก ช่อง 7 กล่าวว่า "รายการเด็กน่าจะเป็นสีเหมือนดอกไม้ สีจ๊าบๆ สดใส สนุกดี สีขาวมันจืดไป แต่ก็เข้าใจว่าสีขาวของทุกคนหมายถึงความดีงาม" และมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบ ชอบ ชั่ว ดี ในฐานะผู้ผลิตต้องมีใจ เป็นเด็ก มีอารมณ์อย่างเด็ก ทุกคนพูดถึงคุณธรรม ศีลธรรม แต่ไม่มีใครพูดถึงวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมของชาติไทยมีแบบอย่างเฉพาะ แต่เรามี แนวโน้มที่จะนำวัฒนธรรมญี่ปุ่น เกาหลีมาใช้ "อย่างเช่น การ์ตูนชินจัง ซึ่งเป็น เรื่องของเด็กชนๆ คนหนึ่ง มีเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้วย เช่น คนญี่ปุ่นมีการอาบน้ำร่วมกัน เพราะน้ำในประเทศญี่ปุ่นมีราคาแพง น้ำร้อน ก็หายาก ต้องอาบน้ำด้วยกัน มีภูหลังให้กัน เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา นาน แต่คนไทยคนละอย่าง ต้องปกปิดมิดชิด ต่างคนต่างอาบน้ำ หรือพ่อของ ชินจังจะนั่งค่อมเบียร์ตลอดเวลา เพราะอากาศหนาว เรื่อง เป่าบั้นจิ้นผู้ใหญ่ อาจมองว่าเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม แต่ขณะเดียวกันจะแฝงเรื่อง ความรุนแรง ใช้เครื่องตัดหัวสุนัขมาประหารชีวิต การ์ตูนชินจังแฝงความทะเล่ีง ชอบเปิดกระโปรงเพื่อนแม่ หรือจับข้างน้อยตัวเอง เป็นต้น"

ผู้ผลิตรายการยังร่วมกันแสดงความเห็นเกี่ยวกับการรายงานข่าวใน สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งภาพและข่าวที่แสดงออกถึงความรุนแรงอย่างชัดเจน นำเสนอเข้าไปเข้ามา เป็นสิ่งที่เด็กต้องรับรู้ว่าการกำลังเกิดอะไรขึ้นรอบๆ ตัว เพราะเขาต้องเติบโตไปแก้ไขปัญหาเหล่านี้ "เราจะเก็บเด็กไว้เป็นเด็กตลอดไป ไม่ได้ จะเก็บเด็กไว้ไม่ให้ดู อย่าดูเขาด้วยกัน อย่าดูคนแขนขาขาดไม่ได้ แต่ควร อธิบายตามวัยของเด็ก อายุ 3 ปี อธิบายแบบหนึ่ง อายุ 6 ปี อธิบายแบบหนึ่ง อายุ 18 ปี ก็อธิบายแบบหนึ่ง ไม่เช่นนั้น เราอาจได้เด็กวัยรุ่นที่ไม่สนใจอะไร เลย ใครจะทำอะไรก็ช่าง บ้านเมืองเป็นอย่างไรก็ช่าง ในอนาคตก็อาจไม่มี บ้านเมืองอยู่อาศัยเป็นได้"

มุมมองของผู้ปกครอง

โดยปกติพ่อแม่จะดูแลเอาใจใส่ลูกใน 2 ลักษณะ คือ การเอาใจใส่ แบบประคบประหมม เอาใจ เลี้ยงดูแบบไข่ในหิน ไม่ให้ทำอะไรเลย พ่อแม่ จะทำทุกอย่างให้หมด อีกลักษณะหนึ่ง คือ พ่อแม่ที่ปล่อยปละละเลย ลูกอยากได้อะไรก็ให้หมด แต่ไม่มีเวลาเลี้ยงดู เพราะฉะนั้น เด็กจะมีสิ่งของ ที่ตัวเองอยากได้เต็มไปหมด แต่ขาดการกล่อมเกลา บ่มเพาะนิสัยที่จะอยู่ใน สังคมร่วมกับผู้อื่น

คุณแม่น้องอีฟ ผู้เข้าร่วมเสวนาท่านหนึ่ง กล่าวว่า "ต่อไปเป็นรายการเด็ก ถ้าเป็นรายการที่เราดูแล้วไม่เหมาะ ดูแล้วรุนแรง จะบอกว่าอย่าไปทำอย่างนี้นะ มันเป็นการแสดง เรื่องของสุขภาพ เราก็สอนเขาทุกครั้งว่าให้พูดเพราะๆ คือเราสอนลูกว่าอย่าพูดอย่างนั้น หนูเห็นไหมเขาพูดไม่เพราะ อย่าพยายามทำ" ในขณะที่คุณแม่น้องแหว หนึ่งในครอบครัวที่ไม่ชอบดูโทรทัศน์ ให้ความ คิดเห็นว่า "ที่บ้านไม่ค่อยดูทีวีค่ะ เพราะว่าเปิดแล้วอารมณ์เสีย พ่อไปทำงาน

แม่ไปทำงาน ให้เด็กดูกันเอง เพราะไม่รู้ว่าจะแนะนำอย่างไร" น้องแววเสริมคุณแม่ว่า ตนคิดว่าโฆษณาชอบหลอกกลาง "มีโฆษณาขนมแล้วทำหน้าตาอร่อยมาก แต่ชื่อมากินจริงๆ ก็ไม่เห็นอร่อยเลย"

สิ่งสำคัญที่สรุปได้คือ ถ้าคุณพ่อ คุณแม่ ผู้ปกครองรู้เท่าทันสื่อและแนะนำลูกๆ หลานๆ ของตัวเองว่าสื่อเป็นอย่างไร ควรเชื่อถือส่วนใด จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กๆ พิจารณาการรับรู้เหล่านั้น เพราะเด็กอาจไม่ได้คุยกับผู้ปกครอง ดังนั้น คำแนะนำของผู้ใหญ่มีความสำคัญ เป็นแนวทางให้เด็กรู้ว่าสิ่งใดดี ไม่ดี สิ่งใดควรเป็นแบบอย่าง สื่อควรมีทั้งค่านบวกและลบ เพราะการสอน เด็กอาจเบื่อและไม่อยากรับรู้ "สอนมากก็เบื่อ ว่าพวกผู้ใหญ่ที่ชอบสอนเหลือเกิน" รศ.จุมพล กล่าว

สรุปประเด็นสำคัญจากการเสวนา

1. รายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับเด็กควรจะเป็นรายการแบบไหน อย่างไร
2. โฆษณาสินค้าในรายการโทรทัศน์ มักแสดงการใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เช่น อยากได้อะไร บางครั้งก็ใช้วิธีขบตีหรือแย่งชิง เป็นการนำเอาวัฒนธรรมความรุนแรงมาใช้ในชีวิตประจำวันของเด็ก
3. ควรให้บทบาทความสำคัญกับผู้สูงอายุในครอบครัวในการสอนให้เด็กรู้เท่าทันการรับสื่อโทรทัศน์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงวัยกับเด็กด้วย
4. ควรหาช่องทางให้เด็กผลิตสื่อเอง โดยมีผู้ใหญ่ร่วมแนะแนวทาง รวมทั้งสนับสนุนการผลิตโดยกองทุนสื่อที่ควรผลักดันให้เป็นจริง

5. เนื้อหาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ควรส่งเสริมการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงบวก คิดอย่างเป็นระบบ ตอบสนองในเรื่องทักษะชีวิตของเด็ก รวมทั้งเสริมเรื่องการเรียน

ปัญหาเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

1. การขาดความรู้ ความเข้าใจในสัญลักษณ์การจัด Rating ปัจจุบันเรามีสัญลักษณ์การจัด Rating แต่คนทั่วไปยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวว่า สัญลักษณ์ต่างๆ นั้นหมายถึงอะไร มีประโยชน์ต่อครอบครัวอย่างไร ผู้เข้าร่วมเสวนาเห็นว่า การกำกับ Rating เป็นประเด็นที่ภาครัฐควรให้ความสนใจ และเป็นเจ้าภาพในการส่งเสริมให้ผู้รับชมรายการโทรทัศน์เห็นความสำคัญ เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถชี้แนะรายการโทรทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ

"อย่างเรื่องของความมีน้ำใจ อันที่จริง ความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่ดี ถ้าทุกคนมีน้ำใจแบ่งปัน อย่างไรก็ดีแล้วแต่ แต่ที่พูดคือ การมีน้ำใจ ให้ลอกการบ้าน ค่ายหรือเปล่า" รศ.จุมพลกล่าว และยังมีประเด็นว่า สัญลักษณ์ ซึ่งหมายถึงพ่อแม่ควรแนะนำเด็กๆ ในการดูโทรทัศน์ ยังไม่มีการจัดทำคู่มือหรือทำความเข้าใจร่วมกันว่า พ่อแม่ควรจะแนะนำลูกหลานอย่างไร

คุณอโนทัย ผู้ร่วมเสวนาท่านหนึ่ง ซึ่งมีโอกาสได้ร่วมงานกับชุมชนมุสลิมที่ น.หนู มาแล้ว มาออนกุกกับหนูเลย "น เขาคือ นอน ทำอย่างไรที่จะสอนทำความเข้าใจเปลี่ยนจากการนอน มาเป็นแนะนำ ว่าต้องแนะนำอย่างไร"

2. ภาพที่ปรากฏทางสื่อโทรทัศน์ ทำให้เห็นว่า ผู้ใหญ่ไม่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่าง ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ภาพที่ปรากฏทางสื่อโทรทัศน์จะเห็นภาพผู้ใหญ่หลายๆ คนปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น การใช้วาจาไม่สุภาพ การกล่าวหา ว่าร้ายกันอย่างไม่มีเหตุผล หรือในละครที่แสดงออกถึงลักษณะนิสัย การแต่งกายที่เด็กๆ อยากเลียนแบบ อย่างไรก็ตาม ในการเสวนาต่างยอมรับว่า ละครที่สนุก น่าติดตาม ต้องมีสีสันทั้งด้านบวกและลบที่ชัดเจน ซึ่งน่าเป็นห่วงเยาวชนหากไม่มีใครแนะนำ ดังเช่น คุณเรื่องศักดิ์ กลิ่นประทีป กรรมการมูลนิธิกล่าวไว้ว่า "มีผลงานวิจัยชิ้นหนึ่ง ไปทำที่ราชบุรี ศึกษาเด็กอนุบาล ป. 6 ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ถามว่าโคซึ้นเค็ๆ อยากเป็นอะไร ผลปรากฏคือ เด็กผู้หญิงตอบว่า อยากเป็นแอน ทองประสม จะได้ถูกเคน (ธีรเดช) ข่มขืนเหมือนละครเรื่องสวรรค์เบี่ยง"

3. โทรทัศน์ยังมีรายการเด็กน้อยเกินไป และไม่มีใครเป็นผู้นำหลักในการหาแนวทางที่เหมาะสมในการวางแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ตามกฎหมายระบุว่า ผู้ผลิตมีหน้าที่ในการทำรายการที่เหมาะสมกับเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาเด็กให้เพียงพอ แต่ทุกวันนี้ยังไม่มีกฏนิยามหรือกำหนดเนื้อหาว่าควรจะเป็นเช่นไร ควรจะมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมาพิจารณาร่วมกัน และเกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเพื่อหาเจ้าภาพและผู้ประสานงานที่ชัดเจน "ผู้ใหญ่ใจดีมีเยอะมากเลย แต่มีผู้ใหญ่ที่เข้าใจเด็กน้อยมาก" อาจารย์วัฒนากล่าว

4. มีการนำเสนอปัญหาน่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับรายการเด็ก 5 ประการ โดยตัวแทนจากมีเดีย มอนิเตอร์ (Media Monitor) ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเฝ้าระวังสื่อโทรทัศน์ ดังนี้

4.1 เรื่องปริมาณและคุณภาพ พบว่า 2 ปีเพิ่มขึ้น 0.28% คิดว่าประเทศไทยล้มเหลวกับการให้ความสำคัญเด็ก รายการเด็กของเรายังขาดประเด็นเรื่องเนื้อหามากกว่าเรื่องรูปแบบ มองว่าความหลากหลายในเนื้อหายังมีน้อย "ปัญหาบ้านเรา คือ เด็กที่ตี ที่เก่ง ที่ได้รางวัลเท่านั้นจะได้ออกอากาศ แต่เด็กที่เหลือ คือ เด็กแว่น เด็กก้อย เด็กพวกนี้ไม่มีพื้นที่ ประเด็นก็คือ เด็กเหล่านี้ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ได้ดูทีวี แต่สักๆ เขาก็อยากจะมีพื้นที่ทางสื่อของเขาเอง"

เด็กมักมีพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ตามผู้ปกครอง หมายถึง การทำตามความเคยชินหรือตามรสนิยม จากการสำรวจของ เอ ซี เนลสัน พบว่า คนดูทีวีส่วนใหญ่ดูช่อง 3 และช่อง 7 "จึงไม่แปลกที่รายการเด็กมักจะไปอยู่ช่อง 3 กับช่อง 7 แม้ว่า Thai PBS ช่อง 9 อสมท. หรือ NBT จะมีรายการที่คึกขนาดไหน"

4.2 ปัญหาเรื่องรูปแบบรายการโทรทัศน์ พบว่า รายการโทรทัศน์ของประเทศไทยยังไม่มีรายการข่าวสำหรับเด็ก

4.3 การกำหนดสัญลักษณ์ Rating ยังไม่ชัดเจน ทำให้รายการเด็กหาโฆษณายาก เพราะหากกำหนดเป็นสัญลักษณ์ ค ทำให้สินค้าจำกัดวงแคบ รวมทั้งการกำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ รัฐควรประชาสัมพันธ์แนะนำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกับทุกฝ่าย ทั้งผู้ผลิตและผู้ปกครอง

4.4 การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม อยากให้เด็กที่เป็นส่วนสำคัญของเนื้อหาเข้าไปมีส่วนร่วมทำวิจัยด้วย

ข้อเสนอแนะจากการเสวนา

1. การศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ไม่ควรหมายถึงเฉพาะรายการเด็กเท่านั้น แต่ควรหมายรวมถึงการใช้เด็กเป็นผู้นำเสนอสินค้า (Presenter) ในงานโฆษณาต่างๆ อีกด้วย
2. เนื้อหารายการเด็กควรได้รับการศึกษาในมิติด้านอื่นๆ บ้าง เช่น มิติด้านเชื้อชาติ ความหลากหลายของวัฒนธรรมเด็ก เด็กๆ ในรายการโทรทัศน์มักเป็นเด็กกรุงเทพฯ การศึกษาดี พุคเก่ง กล้าแสดงออก แข่งตัวด้วยเสื้อผ้าดีๆ ทำให้นึกถึงเด็กกลุ่มอื่นๆ ไม่ออก
3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว บางครั้งเด็กดู ผู้ใหญ่ไม่ได้ดู หรือผู้ใหญ่ดู เด็กไม่ได้ดู น่าจะมีการศึกษาว่า **รายการ ท** ที่เด็กดูได้ ผู้ใหญ่ดูดี มีอยู่มากน้อยเพียงใด อีกนัยหนึ่ง คือ การวัดสัดส่วนเนื้อหาเพื่อการจัดกลุ่ม เช่น การศึกษา วัฒนธรรม มิติดนตรี กีฬา กิจกรรมที่เป็นเรื่องส่วนตัว กิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นสิ่งที่เด็กสามารถร่วมได้ เป็นต้น
4. ควรเพิ่มพื้นที่สื่อโทรทัศน์ให้คุณพ่อ คุณแม่ เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย เพื่อพัฒนาศักยภาพครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น
5. เนื้อหารายการโทรทัศน์ ควรมองถึงปัญหาของสังคมในปัจจุบันด้วย เพื่อสร้างเด็กยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนไป รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรม ควรมีการสอดแทรกวิธีการสอน (How to) ที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างมีความสุขและมีคุณค่า

การวิเคราะห์ข้อความรุนแรง ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ผศ.ลักษมี คงลาภ และคณะ

บทนำ

หนึ่งในกิจกรรมที่เด็กๆ ทุกหนทุกแห่งทำ คือ การดูโทรทัศน์ สื่อที่มีความพิเศษ มีความเคลื่อนไหว มีแสง เสียง มีภาพที่เร้าใจ น่าติดตาม ความใกล้ชิดของเด็กๆ กับสื่อโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่มีส่วนผลักดัน เพราะเด็กจะหยุดนิ่ง คาร้องมองโทรทัศน์อย่างไม่ละสายตา เรียกได้ว่า เป็นความพร้อมใจของทั้งสองฝ่าย ที่ทำให้โทรทัศน์กับเด็กคือสิ่งที่แยกกันไม่ออก

มีผลการศึกษายืนยันว่า เด็กเกือบทุกคนดูโทรทัศน์ และใช้เวลาในการดูเพิ่มขึ้นตามวัย เด็กวัยเรียนดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 2.8 ชั่วโมง ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์กับเด็ก (ร้อยละ 86.3) รายการโทรทัศน์ที่ดูพร้อมกันคือ รายการละครหรือภาพยนตร์ รายการข่าวและการ์ตูน

เด็กวัยรุ่นคุณโทรทัศน์เฉลี่ยวันธรรมดา 3.3 ชั่วโมง วันหยุดเฉลี่ย 4.9 ชั่วโมง ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่คุณโทรทัศน์กับเด็ก (ร้อยละ 82.4) รายการโทรทัศน์ที่ดูพร้อมกันคือรายงานข่าว ละคร หรือภาพยนตร์ และเกมโชว์ (ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ, 2547: 15)

ในการศึกษาเดียวกันนั้นพบว่า โทรทัศน์มีบทบาทต่อการใช้ชีวิตของเด็ก โดยการดูโทรทัศน์ของพวกเขามีจำนวนชั่วโมงที่เพิ่มขึ้น เด็กอายุ 1 ถึง 6 ปี ดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 1.9 ชั่วโมง เด็กกรุงเทพมหานครใช้เวลาดูโทรทัศน์มากที่สุดวันละ 2.1 ชั่วโมง ผู้เลี้ยงดูเด็กร้อยละ 40.1 ไม่เคยเลือกรายการโทรทัศน์ให้เด็กดู ร้อยละ 23.7 ให้เด็กดูเหมือนที่ตัวเองดู ในขณะที่ร้อยละ 36.2 เลือกรายการโทรทัศน์ให้เด็กดู รายการที่เลือกให้เด็กดู 3 ลำดับแรก คือ รายการการ์ตูน รายการสำหรับเด็ก และละครหรือภาพยนตร์ เด็กกลุ่มตัวอย่างอายุ 6-13 ปี ดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 2.8 ชั่วโมง วันธรรมดาเฉลี่ย 2.5 ชั่วโมง วันหยุดเฉลี่ย 4.2 ชั่วโมง รายการโทรทัศน์ที่ดู 3 อันดับแรก คือ การ์ตูน ละคร และภาพยนตร์

สรุปได้ว่า การใช้เวลาว่างของเด็กส่วนใหญ่ คือการดูโทรทัศน์หรือวิดีโอ รองลงมาคือ การอ่านหนังสือเรียน ออกกำลังกาย ไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนหรือนอน อ่านหนังสืออ่านเล่น เล่นดนตรีหรือร้องเพลง เล่นเกมตู้หรือเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545) ที่พบว่า การดูโทรทัศน์เป็นกิจกรรมที่เด็กทำยามว่างมากที่สุด (ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ, อ้างแล้ว)

การสำรวจของ Child Watch พบว่า ในภาพรวมเด็กและเยาวชนใช้เวลากับสื่อทีวี อินเทอร์เน็ต มือถือ SMS รวมวันละกว่า 7 ชั่วโมง (สถาบันรามจิตติ, 2548 : 431)

สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติที่สามารถแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารได้พร้อมกันอย่างรวดเร็วและกว้างไกล ด้วยบทบาทหน้าที่ของการให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้การศึกษา มีการโน้มน้าวใจ และให้ความบันเทิง ขณะเดียวกันในด้านของการรับรู้ของเด็ก พบว่ามีความห่วงใยในเรื่องเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ อันอาจก่อให้เกิดผลลบในเชิงพฤติกรรมโดยเฉพาะเรื่องของการเลียนแบบ เด็กหลายคนเห็นภาพในโทรทัศน์ และคิดว่าเป็นเรื่องจริง เช่น เด็กกระโดดตึกจากชั้นสูง เพราะคิดว่าคนบินได้เหมือนซูเปอร์แมน หรือเด็กผู้หญิงพยายามทาหน้าให้ขาว แต่งกายเลียนแบบนางเอกละครเหมือนโฆษณาในโทรทัศน์ เป็นต้น

ผลกระทบต่อเด็กจากการดูโทรทัศน์อีกประการหนึ่ง คือเรื่องของการบริโภค ซึ่งในสื่อโทรทัศน์ที่เด็กเห็นจะทำให้เกิดจินตนาการและอยากลิ้มลอง โดยเฉพาะจากสื่อโฆษณา สมาคมจิตวิทยาอเมริกันรายงานอิทธิพลของสื่อโฆษณาซึ่งมีผลต่อการบริโภคของเด็ก ระบุว่า เด็กใช้เวลาเฉลี่ย 5.5 ชั่วโมงต่อวันในการบริโภคสื่อ โดยเด็กๆ ชมโฆษณาทางทีวี 40,000 ชิ้นต่อปี ส่วนรายงานของประเทศไทยในโครงการเด็กไทยรู้ทัน สำรวจการบริโภคขนมของเด็กอายุ 5-24 ปี พบว่า เด็กบริโภคขนมตามสื่อโฆษณาทำให้เกิดภาวะโรคอ้วน (อมรวิรัช นาคทรพรพ และจุฬารณณ์ มาเสถียรวงศ์, 2550:6)

การที่เด็กนิยมชมโทรทัศน์มีผลต่อเนื่องกับการชมโฆษณาทางโทรทัศน์ด้วย กล่าวได้ว่า เด็กจำแบรนด์สินค้าได้ดี และซึมซับรายละเอียดได้มากกว่าผู้ใหญ่ (มาร์คิน ลินด์สตรอม, 2548: 104)

จึงได้ข้อสรุปที่เป็นข้อมูลจากการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กที่เป็นวัยที่คิดสื่อที่เรียกได้ว่า "วัยติดสื่อกับชีวิตคิดเสพ: โลกแห่งการเสพสื่อสู่ชีวิตเสี่ยงเสีย"

เด็กคิดสื่อเหมือนกับการตีคอบายมุข และนับวันปัญหาจะยิ่งรุนแรงขึ้น

สิ่งที่น่าเป็นห่วงอีกประการหนึ่งของการที่เด็กเสพติดสื่อก็คือ "ความรุนแรง" ที่เด็กรับรู้จากสื่อโทรทัศน์และสื่อต่างๆ รอบตัว ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อเด็กไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จากกรณีศึกษาในการสำรวจของ Child Watch เรื่องเด็กติดเกม พบว่า ในบรรดาเกมที่เด็กชอบเล่นเป็นเกมที่มีการแข่งขันสูง เกมต่อสู้ เกมทบตี เกมฆ่ากัน ด้วยความสนใจ มั่นใจในอารมณ์ (สถาบันรามจิตติ, 2548: 431)

เรื่องของ "ความรุนแรง" ถือเป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติของเด็กที่เรียกว่า พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Behavior) แต่ที่น่าสนใจอยู่ที่สิ่งแวดล้อมรอบตัวซึ่งจะกระตุ้นให้พฤติกรรมก้าวร้าวแสดงออกหรือไม่เพียงใด ในบรรดาสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เริ่มตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน สิ่งที่ไม่ใกล้ชิดเด็กตั้งแต่เกิด รวมไปถึงสิ่งที่เด็กๆ ชื่นชอบ นั่นก็คือ สื่อโทรทัศน์ซึ่งสามารถส่งเสริมความก้าวร้าวให้กับเด็กสองทาง คือ การเลียนแบบความก้าวร้าวจากตัวเองของเรื่อง และการซึมซับค่านิยมอันนำไปสู่การยอมรับความก้าวร้าว ในที่สุด งานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา ชี้ให้เห็นว่าเด็กๆ ที่ได้ดูรายการโทรทัศน์จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้น เพราะเขาเห็นภาพเช่นนั้น นับเป็นร้อยๆ พันๆ ครั้งจากโทรทัศน์ นอกจากนี้เด็กๆ จะสามารถทำผิดกฎต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและเกิดความรู้สึกอยากทำร้ายคน โดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกระทำผิด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546:38)

การที่เด็กดูโทรทัศน์ซึ่งได้รับข้อมูลต่างๆ มากมาย จึงรวมไปถึงความรุนแรงด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการนำเสนอความรุนแรงทาง

สถานีโทรทัศน์ว่ามีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและภาพยนตร์โฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่นำเสนออย่างน้อยแค่ไหนลักษณะการนำเสนอเป็นแบบใด รวมไปถึงความคิดเห็นของเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อการนำเสนอความรุนแรงทางสื่อโทรทัศน์

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาจำนวนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่มีการนำเสนอความรุนแรงทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ซึ่งได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง 9) สถานีโทรทัศน์ NBT (ช่อง 11) สถานีโทรทัศน์ THAI PBS
2. เพื่อศึกษาปริมาณเวลาของการนำเสนอความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
3. เพื่อศึกษาลักษณะของความรุนแรงที่นำเสนอในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
4. เพื่อศึกษาจำนวนภาพยนตร์โฆษณาที่นำเสนอความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
5. เพื่อศึกษาลักษณะของความรุนแรงที่นำเสนอในภาพยนตร์โฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
6. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

นิยามศัพท์

ความรุนแรง

หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามทีก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ถูกระทำ ตลอดจนการทำลายวัตถุ สิ่งของ

การกระทำการใดๆ

หมายถึง สิ่งที่ผู้กระทำ ทำต่อผู้ถูกระทำ ทั้งที่เป็นการกระทำทางร่างกายและทางวาจา

ผู้กระทำ

หมายถึง สิ่งมีชีวิต ตัวการ์ตูน หุ่น (เช่น หุ่นมือ หุ่นสาย) ภัยธรรมชาติ หรืออุบัติเหตุที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ถูกระทำ ตลอดจนการทำลายวัตถุ สิ่งของ

ผู้ถูกระทำ

หมายถึง สิ่งมีชีวิต ตัวการ์ตูน หุ่น (เช่น หุ่นมือ หุ่นสาย) ที่ถูกระทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการกระทำใดๆ นั้น ตลอดจนวัตถุ สิ่งของถูกทำลาย

สิ่งที่ก่อให้เกิดความรุนแรง

คือ การจำแนกเนื้อหาความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ผู้กระทำ หมายถึง การนำเสนอให้เห็นถึงผู้กระทำความรุนแรงเพียงอย่างเดียว
- 2) ผู้ถูกระทำ หมายถึง การนำเสนอให้เห็นถึงผู้ถูกระทำเพียงอย่างเดียว
- 3) ผู้กระทำและผู้ถูกระทำ หมายถึง การนำเสนอให้เห็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกระทำ

ลักษณะของความรุนแรง เกิดจากสาเหตุและผลลัพธ์ความรุนแรงดังนี้

ก) สาเหตุ คือ การกระทำความรุนแรงต่างๆ ดังนี้

- 1) การกระทำทางร่างกายโดยใช้อุปกรณ์ คือการกระทำที่อาศัยอุปกรณ์เป็นส่วนประกอบ ไม่ว่าจะเป็นอาวุธ เช่น มือ ปืน ระเบิด สารพิษ รถถัง ทั้งที่แสดงการกระทำออกมาให้เห็น เช่น แทะ ยิง ระเบิด ฟันสารพิษ และที่แสดงให้เห็นอาวุธ โดยยังไม่ได้แสดงการกระทำออกมา หรือการกระทำที่ใช้อุปกรณ์อื่น เช่น ไม้ ท่อนเหล็ก เชือก
- 2) การกระทำทางร่างกายโดยไม่ใช้อุปกรณ์ คือ การกระทำที่ใช้กำลังจากอวัยวะในร่างกาย เช่น ตบ ตี ต่อย กัด กระทบ ตลอดจนจมนอนกินหาร ไสยศาสตร์ เวทมนตร์ต่างๆ
- 3) การกระทำทางวาจาและสัญลักษณ์ คือ การแสดงความรุนแรงทางคำพูด เช่น คำว่า เสียดสี เยาะเย้ย ประชด ตะคอก รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้า หรือสัญลักษณ์ของผู้กระทำ
- 4) การกระทำจากภัยธรรมชาติ คือ อันตรายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ไฟไหม้ป่า รวมไปถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสิ่งมีชีวิต กบฏ หุ่น ที่ทำให้ธรรมชาติเสียไปจนเกิดมลภาวะเป็นพิษ เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย ภาวะโลกร้อน
- 5) การกระทำจากอุบัติเหตุ คือ อันตรายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เช่น รถชน เครื่องบินตก เรือล่ม

ข) ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

- 1) ตาย คือ สิ่งมีชีวิตถูกทำให้เสียชีวิต ตัวกบฏหรือหุ่นที่ตายตามเนื้อเรื่องที่น่าเสียด
- 2) บาดเจ็บมีเลือด คือ สิ่งมีชีวิต ตัวกบฏหรือหุ่นถูกทำให้บาดเจ็บทางร่างกายถึงขั้นมีเลือดออก เช่น ถูกยิง ขาขาด แขนขาด

- 3) บาดเจ็บไม่มีเลือด คือ สิ่งมีชีวิต ตัวการ์ตูน หรือหุ่นถูกทำให้บาดเจ็บทางร่างกายแต่ไม่มีเลือดปรากฏให้เห็น เช่น ฟกช้ำ
- 4) เกิดความกดดันในจิตใจ คือ สิ่งมีชีวิต ตัวการ์ตูน หรือหุ่นถูกทำให้เกิดความหวาดหวั่นเกรงกลัว มีความกดดันในจิตใจ เช่น โมโห เสียใจ ฯลฯ รวมถึงอาการวิกลจริต
- 5) วัตถุ สิ่งของเสียหาย คือ วัตถุ สิ่งของต่างๆ ที่ถูกทำลายเสียหาย เช่น รถยนต์ระเบิด

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

อนุช อภาภิรม (2543: 9-10) ได้อธิบายประเภทความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง อาจแบ่งได้เป็น 2 อย่าง คือ ความรุนแรงที่แฝงเร้น หรือแบบไม่ลงมือ และความรุนแรงทางกายภาพ หรือแบบลงมือ คานธีผู้เผยแพร่ความไม่รุนแรงที่เด่นที่สุดในศตวรรษที่ 20 ชี้ว่า มีความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือความรุนแรงแบบไม่ลงมือ (Passive Violence) ซึ่งนักวิชาการบางคนเรียกว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือแบบไม่ลงมือตามข้อเสนอมือของคานธีนั้นมียู่ 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

- 1) ความมั่นคงโดยไม่ทำงาน
- 2) ความเพิกเฉลโดยขาดสำนึกรับผิดชอบ
- 3) ความรู้ที่ขาดหลักความประพฤติ
- 4) การพาณิชย์ที่ขาดศีลธรรม
- 5) วิทยาศาสตร์ที่ปราศจากความเป็นมนุษย์
- 6) การสักการะที่ปราศจากการเสียสละ
- 7) การเมืองที่ปราศจากหลักการ เช่น การเล่นเกมแห่งอำนาจ การละเลยหลักการปกครองตนเองของประชาชน

นักวิชาการบางคนเสนอความรุนแรงเชิงโครงสร้าง 7 อย่างว่า ได้แก่

- 1) ลัทธิถือเพศ
- 2) ลัทธิเชื้อชาติ
- 3) ลัทธิจักรวรรดินิยม
- 4) ลัทธิทหาร
- 5) ลัทธิวัตถุนิยม
- 6) ลัทธิคัมภีร์
- 7) ลัทธิอวกาศ

ในด้านความรุนแรงทางกายภาพหรือแบบลงไม้ลงมือ นั้น อาจแบ่งได้เป็น

- 1) ความรุนแรงในครอบครัว
- 2) ความรุนแรงในชุมชน
- 3) ความรุนแรงจากองค์กรอาชญากรรม
- 4) ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจเอกชน
- 5) ความรุนแรงจากรัฐ
- 6) สงครามและอาวุธสงคราม

ความรุนแรงทางโทรทัศน์เป็นที่กังวลมานาน การศึกษาเรื่องผลกระทบของการเปิดรับความรุนแรงทางโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมรุนแรงในสหรัฐอเมริกา มีตั้งแต่ทศวรรษ 1950 ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การเปิดรับความรุนแรงทางสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมรุนแรง The American Academy of Podiatrics รายงานว่า มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าสื่อที่รุนแรงสามารถนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว ความซาบซึ้งต่อความรุนแรง ฝันร้าย และความหวาดกลัว มีผลสรุปเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรุนแรงในรายการโทรทัศน์ของอเมริกาที่น่าสนใจ ดังนี้

- 2 ใน 3 ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมดมีการนำเสนอความรุนแรง
- รายการสำหรับเด็กส่วนใหญ่มีการนำเสนอความรุนแรงมากกว่ารายการสำหรับผู้ใหญ่

- ความรุนแรงในรายการโทรทัศน์มักจะนำเสนอในรูปแบบตลก ขบขัน และเป็นวิธีการที่จะทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ

- การนำเสนอภาพของคนตีต่อสู้กับคนเลว เป็นการสื่อความหมายว่า ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติและเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เด็กส่วนใหญ่อยากเป็นเหมือนพระเอกที่เขาคู

- เด็กอายุต่ำกว่า 8 ปี ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่าง ความจริงกับจินตนาการได้ ทำให้เด็กเลียนแบบและนำมาใช้ในชีวิตจริง

- การดูโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงสามารถส่งผลกระทบต่อระยะยาวกับผู้ชม ได้ ดังเช่นงานวิจัยของนักวิจัยมหาวิทยาลัยมิชิแกน ที่พบว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงในวัยเด็ก กับพฤติกรรม ก้าวร้าวเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเด็กผู้ชายที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูโทรทัศน์ จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์น้อยกว่า (www.med.umich.edu: 12 มีนาคม 2552)

สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association) ระบุว่าจากงานวิจัยหลายชิ้นแสดงว่า ความรุนแรงในโทรทัศน์ก่อผลต่อเด็ก 3 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ทำให้ชินชาต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ของผู้อื่น
 - 2) ทำให้หวาดกลัวต่อโลกแวดล้อม
 - 3) ทำให้เด็กมีพฤติกรรมโน้มไปทางก้าวร้าวและก่ออันตรายต่อผู้อื่น
- แม้ความรุนแรงในภาพยนตร์การ์ตูนก็ก่อผลนี้ได้ ผู้ปกครองควรลดเวลา ดูโทรทัศน์ของเด็กแล้วลองหันไปทำกิจกรรมอื่น เช่น เล่นกีฬา ทำงานอดิเรก หรือสนับสนุนให้เด็กดูรายการที่เน้นการช่วยเหลือ การใส่ใจ และการร่วมมือ แต่ดูเหมือนว่าความรุนแรงในโทรทัศน์ รวมทั้งในภาพยนตร์จะเป็นที่

นิยมสำหรับผู้ใหญ่ด้วย คงจะเห็นว่าภาพยนตร์ประเภทแอคชั่นมักทำรายได้สูง ความรุนแรงได้กลายเป็นความบันเทิงและธุรกิจใหญ่ไป เหมือนการสร้างบรรยากาศสงครามขึ้นในบ้าน ดังนั้นจะต้องเปลี่ยนท่วงทำนองดำเนินชีวิตใหม่ จากการบันเทิงในความรุนแรงเป็นการบันเทิงในสันติภาพ (อนุช อาภาภิรม, 2543:107)

The Nation Television Violence Study (1997) (อ้างใน กฤติยา มุ่งวิชา, 2549:26) ในสหรัฐอเมริกาได้ประเมินชนิดของความรุนแรงในสื่อว่าเป็นปัญหาพิเศษที่มีผลกระทบต่อผู้รับที่เป็นเด็ก มีความรุนแรง 4 ชนิดด้วยกันที่ปรากฏในสื่อ เป็นผลให้เด็กมีความนึกคิดในเรื่องการประเมินค่าของความรุนแรงนั้นต่ำกว่าความเป็นจริง

2. Unpunished Violence คือ 1 ใน 3 ความรุนแรงที่อยู่ในรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม หรืออาชญากรผู้ที่ไม่ถูกลงโทษ หรือถูกลงโทษเฉพาะตอนจบของเรื่อง การนำเสนอในรูปแบบนี้เป็นการไม่เตือนผู้ชมที่อายุน้อยในเรื่องการทำผิด และความจริงที่ว่าความรุนแรงนั้นผิด และเราไม่ควรที่จะทำมัน
3. Painless Violence เกือบครึ่งของความรุนแรงในโทรทัศน์ทั้งหมดไม่แสดงว่าเหยื่ออยู่ในความเจ็บปวดทรมาน มันยืนยันได้ว่าข่าวสารที่ได้นำเสนอออกไปโดยการเสนอความรุนแรงคือ ความรุนแรงที่ไม่เป็นผลทำให้เจ็บปวดรุนแรง บาดเจ็บ หรือตายได้
4. Happy Violence ความรุนแรงชนิดนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในการ์ตูนสำหรับเด็ก ซึ่งตัวละครที่หลายครั้งถูกทำให้เจ็บ แต่นั่นกลายมาเป็นจุดของความตลก มันคือความคิดที่บ่งบอกว่า ความรุนแรงคือ ความสุข ทำให้เด็กมีความรู้สึก

ซ้ำต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริงและบอกพวกเขาว่าความรุนแรงคือความตลก

5. Heroic Violence 40 เปอร์เซนต์ของความรุนแรงทั้งหมดบนโทรทัศน์ของอเมริกานั้นเริ่มจากตัวละคร ที่แสดงตามบทได้เหมือนจริง (Positive role model) อาจกล่าวได้ว่าความรุนแรงชนิดนี้กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบอย่างตั้งใจ และความรุนแรงที่ถูกใช้โดย "คนดี" (Good Boy) ด้วยเหตุผลที่ดี (เพื่อปกป้องคนบางคนหรือช่วยโลก) อาจจะเป็นปัญหามากกว่าการที่ "คนร้าย" (BAD Boy) ผู้ซึ่งไม่ได้รับชัยชนะในตอนสุดท้ายจากการกระทำที่รุนแรงของเขาเสียอีก

วิธีการศึกษา

การศึกษาความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ใช้การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เป็นการวิเคราะห์เนื้อหารายการ และโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ซึ่งได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง 9) สถานีโทรทัศน์ NBT (ช่อง 11) และสถานีโทรทัศน์ THAI PBS ตั้งแต่วันที่ 15-21 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ศึกษาคั้งนี้ คือ รายการโทรทัศน์ที่มีกลุ่มผู้ชม

เป้าหมายเป็นเด็กที่มีช่วงอายุระหว่าง 3-12 ปี เป็นรายการที่ถูกจัดระดับความเหมาะสมรายการเป็น "ค" และ "ป" รวมทั้งรายการประเภท "ท" ที่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กวัย 3-12 ปี และในการศึกษาโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เป็นการศึกษาเฉพาะภาพยนตร์โฆษณาเท่านั้น

การวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ลักษณะทั่วไปของรายการ ได้แก่ ชื่อรายการ บริษัทผู้ผลิตรายการ ช่องที่ออกอากาศ วันและเวลาที่ออกอากาศ
2. รูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
3. ความรุนแรงที่นำเสนอในรายการสำหรับเด็ก

ส่วนการวิเคราะห์ภาพยนตร์โฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นการวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของภาพยนตร์โฆษณา
2. รูปแบบการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ (Television Advertising Format)
3. จุดไว้วางใจ หมายถึง วิธีการกระตุ้นหรือจูงใจให้ผู้บริโภคสนใจงานโฆษณาและเกิดการตอบสนองตามที่นักโฆษณาต้องการ
4. ความรุนแรงที่นำเสนอในภาพยนตร์โฆษณา

การสนทนากลุ่ม Focus Group

การศึกษาความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาเป็น 2 กลุ่ม คือ เด็กอายุ 6-12 ปี จำนวน 7 คน และกลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรอายุ 3-12 ปี จำนวน 6 คน

สรุปผลและอภิปรายผล

1. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีสัดส่วนการออกอากาศเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1 จากการศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเมื่อวันที่ 15-21 ธันวาคม 2551 ในช่วง 5 เดือนที่ผ่านมา พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีสัดส่วนการออกอากาศคิดเป็นร้อยละ 6.49 ของเวลาการออกอากาศทั้งหมด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของโครงการเพื่อเด็กไทยใสใจสื่อ (Child Media Monitor) ช่วงวันที่ 24-30 กรกฎาคม 2551 พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีสัดส่วนการออกอากาศคิดเป็นร้อยละ 5.48 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กยังคงมีสัดส่วนที่น้อยและมีสัดส่วนการออกอากาศเพิ่มเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น
2. สถานีโทรทัศน์ที่มีสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมากที่สุด คือ ช่อง TPBS เห็นได้ว่า การปรับเปลี่ยนการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ ITV ในอดีตเป็นโทรทัศน์สาธารณะ มีผลต่อการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมากที่สุด ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ของรัฐบาล หรือช่อง NBT (ช่อง 11 ในอดีต) มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กน้อยที่สุด หากจะวิเคราะห์จากนโยบายที่ปรากฏของสถานีโทรทัศน์ TPBS (Thai Public Broadcasting Service) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในฐานะองค์การสื่อสาธารณะที่ไม่แสวงหาผลกำไร

ได้กำหนดให้สถานีโทรทัศน์แห่งนี้เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญาและสุขภาพแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกระดับอายุ ให้เป็นพลเมืองคุณภาพ ดังนั้น การมีแนวนโยบายสร้างรายการที่มีคุณภาพสำหรับเด็กจึงปรากฏในผังรายการ และให้เวลาการออกอากาศมากกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น สำหรับสถานีโทรทัศน์ช่อง NBT ของกรมประชาสัมพันธ์ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมประชาสัมพันธ์สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2545 มีนโยบายเน้นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน ส่วนการสนับสนุนรายการเพื่อเด็กและเยาวชน จะเป็นไปในลักษณะการสนับสนุนการลดค่าเช่าเวลา หรือสนับสนุนหน่วยงานที่ต้องการผลิตรายการเพื่อเด็กและเยาวชนมากกว่า มิได้มีการผลิตรายการจากสถานีโดยตรง จึงน่าจะเป็นสาเหตุทำให้ NBT มีรายการสำหรับเด็กน้อยกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ

3. ปริมาณเวลาในการออกอากาศของรายการเด็กแต่ละประเภท พบว่ารายการประเภทการ์ตูนมีเวลาในการนำเสนอมากที่สุด ส่วนรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นรายการประเภทสารคดี สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ จึงนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาที่เด็กๆ ชอบ นั่นคือรายการการ์ตูน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยหลายๆ เรื่องที่กล่าวว่า วัยเด็กมีความสนใจเรื่องจินตนาการ ความเพ้อฝัน และการ์ตูนก็สร้างสิ่งเหล่านี้ให้เด็ก ...เด็กวัยเรียน (อายุ 6-12 ปี) เป็นวัยที่มีจินตนาการสูง เช่น เด็กจะคิดว่าสัตว์หรือสิ่งของสามารถพูดได้ ออกความเห็นได้ ซึ่งการ์ตูนสามารถตอบสนองต่อจินตนาการนี้ของเด็กได้ดี การ์ตูนจึงนับเป็นสื่อช่วยจินตนาการให้เด็กสามารถรับรู้ได้ง่ายขึ้น (www.bloggang.com)

4. รายการโทรทัศน์ที่เป็นรายการสำหรับเด็กโดยเฉพาะมีน้อยมาก สังเกตจากรายการส่วนใหญ่จะกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นทั่วไปไม่มุ่งเน้นที่กลุ่มเด็กโดยตรง

การจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ระบุเป็นรายการ "ค" และ "ป" มีอยู่น้อยมาก เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มีรายการที่จัดระดับเป็น "ป" 2 รายการ คือ รายการเจ้าขุนทองกับครอบครัวตัว ฉ และรายการการ์ตูนใจใจหนูน้อยละครสัตว์ รายการที่จัดระดับ "ค" 4 รายการ คือ ทิกเกอร์กับพู่ หนูน้อยสแตนลีย์ จอมชนมนตรา ภาค 2 และคุณคิสนีย์ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 รายการที่จัดระดับ "ค" คือ รายการการ์ตูนเจ้าวันเสาร์-อาทิตย์ รายการสนุก 3 คี รายการคุณ บูน แฟมิลี่ ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ชมกว้างๆ ทุกเพศ ทุกวัยน่าจะเกิดจากเหตุผลทางธุรกิจ เพราะจะทำให้ได้รับการสนับสนุนจากผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้สนับสนุนรายการมากกว่า

5. มีรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงร้อยละ 54.95 จะเห็นได้ว่ารายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงมีถึงร้อยละ 54.95 ซึ่งเกินกว่าครึ่ง นับได้ว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีการนำเสนอความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางพฤติกรรมและการใช้วาจา จึงน่าเป็นห่วงว่าหากไม่ได้รับการแนะนำที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบ สะสมเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว กลายเป็นความชินชา และสามารถทำความผิดได้อย่างไม่สะทกสะท้าน ดังที่เห็นเป็นข่าวเสมอๆ ในต่างประเทศได้มีการศึกษาและรวบรวมผลกระทบจากการชมความรุนแรงทางสื่อโทรทัศน์ ดังเช่นผลการศึกษา Chan (1994) พบว่าผลกระทบของความรุนแรงทางสื่อโทรทัศน์ส่งผลต่อเด็ก 3 ประการคือ

1. เด็กมีความรู้สึกต่อความเจ็บปวด และทรมาณลดน้อยลงทั้งในโทรทัศน์ และชีวิตจริง
2. เด็กเกิดความหวาดกลัวสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้น
3. เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวและทำอันตรายผู้อื่นมากขึ้น

ที่สำคัญเด็กๆ เลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงจากโทรทัศน์ โดยเฉพาะที่ได้เห็นจากพฤติกรรมของพระเอก ซึ่งหากใช้ความรุนแรงแล้วจะทำให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ

6. รายการสำหรับเด็กประเภทรายการการ์ตูนมีการนำเสนอความรุนแรงมากที่สุด จากข้อมูลของการศึกษาพบว่า นอกจากมีการนำเสนอรายการการ์ตูนมากที่สุดทางสถานีโทรทัศน์แล้ว รายการการ์ตูนยังมีการนำเสนอความรุนแรงมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพะสังคม (MediaMonitor) เรื่องการ์ตูนเด็กในฟรีทีวี เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ที่ว่าการ์ตูนทุกเรื่องนำเสนอฉากความรุนแรง ยกเว้นเรื่องเดียวคือ ไลน์สโตนจ์ ความรุนแรงที่พบในรายการการ์ตูนส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงต่อร่างกาย ไม่ว่าจะการ์ตูนนั้นจะเกี่ยวข้องกับการต่อสู้หรือผจญภัยหรือไม่ก็ตาม ฉากความรุนแรงมักปรากฏในลักษณะของการกระทำ ส่วนภาพการบาดเจ็บที่นำเสนอมี 2 ลักษณะ คือ บาดเจ็บ เสียชีวิตจริงและที่บาดเจ็บ หลอก ตายปลอมๆ

ดังนั้น การ์ตูนที่ดำเนินเรื่องด้วยการใช้ความรุนแรงเอาชนะกัน มีพระเอกเก่งสารพัด เด็กก็ย่อมรับรู้ว่าการใช้กำลังความรุนแรงเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เด็กก็อยากจะเก่งทำทุกอย่างได้เหมือนพระเอกการ์ตูน เช่น ศีลิ่งกา หรือกระโดดจากที่สูง ทำลายข้าวของ หรือทำร้ายบุคคลอื่น

7. โฆษณาสินค้าสำหรับเด็กที่โฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ส่วนใหญ่เป็นโฆษณาขนมขบเคี้ยวมากที่สุด และภาพยนตร์โฆษณาสินค้าสำหรับเด็กที่นำเสนอความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นการโฆษณาสินค้าประเภทขนมขบเคี้ยวมากที่สุดเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า นอกจากเด็กจะซึมซาบรับรู้สื่อโฆษณาที่ขายขนมขบเคี้ยวแล้ว ยังถูกแทรกซึมเรื่องของความรุนแรงด้วย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 305 พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีการเตือนบนสื่อโทรทัศน์ สำหรับโฆษณาสินค้าที่เด็กบริโภคมาก 5 กลุ่มหลักคือ 1. มันฝรั่งทอดกรอบ 2. ข้าวโพดคั่ว ทอด หรืออบกรอบ 3. ข้าวเกรียบหรืออาหารขบเคี้ยวชนิดอบพอง 4. ขนมปังกรอบ หรือแครกเกอร์ หรือบิสกิต 5. เวเฟอร์สอดไส้ กำหนดให้มีคำเตือนว่า "บริโภคแต่น้อย และออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ" เพราะขนมเหล่านี้มีแป้งและไขมันเป็นส่วนประกอบหลัก ซึ่งหากรับประทานมากเกินไปจะมีผลเสียต่อร่างกายได้ ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและโฆษณาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก พบว่ามีสินค้าส่วนใหญ่ยังไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง คังนั้นเด็กจำนวนมากจึงมีภาวะโรคอ้วน และมีจำนวนไม่น้อยที่เลียนแบบพฤติกรรมตามสื่อโฆษณาเนื่องจากในปัจจุบันโฆษณามีความเหมือนจริง สนุก และน่าเชื่อถือ
8. โฆษณาสถาบันเพื่อสร้างภาพลักษณ์องค์กร หรือโฆษณารณรงค์เพื่อสังคมที่ออกอากาศในรายการเด็ก มีการนำเสนอความรุนแรงมากกว่าโฆษณาสินค้าสำหรับผู้ใหญ่ประเภทอื่นๆ จึงเป็นสิ่งที่น่าตระหนกกว่า มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในการสะท้อนภาพรุนแรงเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดจิตสำนึกที่ดี
9. จากการสนทนากลุ่มเด็กอายุ 6-12 ปี เด็กๆ ทราบว่า ความรุนแรงคืออะไร และสรุปว่าละครหลังข่าวมีความรุนแรงมากที่สุด

ผศ. ดร.พรทิพย์ เข็นจะบก คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ศึกษาละครไทยจากละครกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 เรื่อง ทั้งละครหลังข่าว และอื่นๆ โดยคิดเป็นละครที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2550 จำนวน 40 เรื่อง ละครที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2549 จำนวน 49 เรื่อง และละครที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2548 และก่อนหน้านี้อีก 64 เรื่อง ซึ่งก็ได้ผลสรุปที่น่าสนใจ คือ ร้อยละ 23.3 เป็นละครเกี่ยวกับรักเชือดเฉือน และ อีกร้อยละ 8 เป็นละครเกี่ยวกับการแก้แค้น นอกจากนี้ยังมีละครเกี่ยวกับความรุนแรง การใช้กำลัง ความขัดแย้งในครอบครัว ความรักฉาบฉวย การมีเพศสัมพันธ์ โดยไม่ตั้งใจ ทั้งหมดนี้ หากผู้ขาดวิจารณญาณในการดู โดยเฉพาะที่เป็นเด็ก และเยาวชนก็อาจจะเป็นการโน้มนำความคิดและพฤติกรรมลอกเลียนแบบได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า เด็กดูละครหลังข่าวร่วมกับผู้ปกครอง และได้รับรู้ว่าละครมีการแสดงความรุนแรงมาก จากข่าวหนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ฉบับวันที่ 30 ธันวาคม 2551 เสนอข่าวเด็กหญิงชั้น ป. 4 ผูกคอกับชื่อบ้าน ค้านครูและเพื่อนบ้านเผยเด็กคิดละคร ชอบแสดงเป็นตัวละคร เชื้อเลียนแบบ ฉากฆ่าตัวตายจากละครปีแ้วนางหงส์ กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาที่เป็นเด็กมีความ คิดเห็นสอดคล้องกันว่าความรุนแรงในรายการโทรทัศน์ ถ้าเป็นการ์ตูนเป็น เรื่องที่สร้างขึ้นมาไม่รุนแรง และละครที่เหนือจริงไม่รุนแรง ความคิดเห็น ดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เด็กมีการประเมินค่าความรุนแรงค่ากว่า ความ เป็นจริง

1. ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะห่วงใยการนำเสนอความรุนแรงที่เป็นเรื่องจริง มากกว่าเรื่องที่เป็นจินตนาการ ซึ่งอันที่จริงไม่ว่าโทรทัศน์จะนำเสนอความ รุนแรงในรูปแบบใด ผู้ปกครองปรากฏหน้าจอตโทรทัศน์ ควรพูดคุยกับเด็กๆ

โดยเฉพาะสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้น ไม่ว่าจะเด็ก ๆ จะคิดว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดหรือถูก หรือไม่ว่าเขาจะคิดว่ามันอาจจะเกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงได้หรือไม่ก็ตาม ที่สำคัญควรทราบถึงความเข้าใจของเด็ก ก่อนที่จะให้คำแนะนำใดๆ เด็กอาจไม่ได้รับรู้เรื่องเดียวกันกับสิ่งที่โทรทัศน์นำเสนอ เช่นที่ผู้ใหญ่รับรู้ก็เป็นได้ (www.med.umich.edu: 19 ก.ค. 2551)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรและสถาบันด้านสื่อ

- ควรผลักดันให้มีการสอนวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ "การรู้เท่าทันสื่อ" ให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นเกราะป้องกันการรับรู้สื่อที่อาจก่อให้เกิดโทษในอนาคต

- ควรมีการสร้างเสริม เพิ่มเติมความรู้ให้กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในวิชาด้านสื่อมวลชนศึกษา เพื่อให้คำแนะนำและดูแลเด็กและเยาวชนในการพิจารณาการบริโภคสื่อโทรทัศน์

- ควรมีการรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ โดยให้ผู้ชมตระหนักว่า รายการใดอยู่ในประเภทใด ควรที่จะแนะนำเด็กๆ กลุ่มอายุเท่าใดในการรับชมสื่อโทรทัศน์

- ควรผลักดันให้มีองค์กรหลักในการจัดหาผู้สนับสนุนรายการการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อให้มีการผลิตรายการสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ ผู้ผลิตสามารถสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

- สถาบันทางการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ควรกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นวิชาบังคับให้นิสิต นักศึกษา เพื่อตระหนักถึงการนำเสนอสิ่งที่มีคุณค่า และไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภคสื่อ

- ควรรณรงค์และร่วมมือกันสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการตรวจสอบรายการโทรทัศน์ โดยมีผลทั้งค่านบวกและลบ เช่น มีการขึ้นชมรายการคุณภาพ และต่อต้านหรือคำหารายการที่เห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อเด็กหรือสังคม

ค. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้ที่ดูแลเด็ก

- ไม่ควรปล่อยให้เด็กเลือกชมรายการโทรทัศน์ตามลำพัง ควรมีการชี้แนะระหว่างการรับชมโทรทัศน์รายการต่างๆ

- ในช่วงเวลาการพักผ่อนหรือวันหยุด ควรหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทำร่วมกับเด็กในเวลาว่างแทนการรับชมสื่อโทรทัศน์ เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา หรือกิจกรรมนอกบ้าน เช่น การเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น

ง. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

- ควรมีการทำวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมความก้าวร้าวรุนแรงที่เกิดจากสื่อ

บรรณานุกรม

กฤตยา มุ่งวิชา. (2549) **ความรุนแรงแบบเนียนและปัญหาจริยธรรมในเกม
ป๋าย่าออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อ
สารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546) **ยิ่งกว่า EQ: คู่มือพัฒนาชีวิตให้ลูกน้อย**.
กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซส มีเดีย จำกัด.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547) **การศึกษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐาน
ของเด็กไทยที่สังคมต้องการ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

จารุวรรณ ต้นเยี่ยม. (2541) **การศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความสนใจ
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอน
ปลาย ในเขตการศึกษา 7**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

จิราพร เนินใหม่. (2550) **ความคิดเห็นของวัยรุ่นที่มีต่อละครโทรทัศน์แนว
ชีวิต (แนวตบจูบ)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชา
การบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. (2550) **เด็กไทยบนทางสามแพร่ง : บทสังเคราะห์งานกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดในโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์. (2550) **คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ.** กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟิก จำกัด.

ชัยยงค์ อคูปตะสิน. (2550) **ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานี่โทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก บริษัทโฆษณาและเด็กที่มีมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการเพิ่มเวลา รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวในช่วงเวลา 16.00-20.00 น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาวัฒน์ วายจตุ. (2550) **การศึกษารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อส่งเสริมการคิดในช่วงเวลาไพรม์ไทม์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราพร แยมอำพล. (2549) **พฤติกรรมการเปิดรับและความพึงพอใจที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิวัต วงศ์พรหมปรีดา. (2542) **โฆษณาอย่างไรชนะใจผู้ซื้อ**. กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์.

บุหงา ชัยสุวรรณ. (2545) **การกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพโฆษณาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัณฑิตา ทองสีมา. (2536) **การใช้โทรทัศน์ของเด็กในครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปิยนันท์ พัชรสำราญ. (2548) **การถอดรหัสภาพตัวแทนจากภาพยนตร์และการค้นหาโทรทัศน์ของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พนมกร ตังทศสวัสดิ์. (2548) **ความรุนแรงและปัญหาจริยธรรมในเกมออนไลน์ แร็กนาร์็อก**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มนัสวินี จันทะเลิศ. (2548) **เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลินด์สตรอม, มาร์ติน. (2548) **Brand child การตลาดเด็กพันธุ์ใหม่**. แปลมาจาก Brand child กรุงเทพฯ: บริษัทเนชั่นบุ๊กส์ อินเตอร์เนชันแนล จำกัด.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. (2547) **เด็กไทยวันนี้ เป็นอยู่อย่างไร.**

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สถาบันรามจิตติ. (2548) **รายงานโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและ**

เยาวชน (Child Watch) ระดับจังหวัด ปี 2547-2548. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สมบัติ จันทร์วงศ์. (2530) **เอกสารการสอนวิชาการจัดการรายการวิทยุโทรทัศน์**

หน่วยที่ 11-15 นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช.

สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (253) **การสื่อสารกับสังคม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุช อภาภิรม. (2543) **ฉากความรุนแรงในยุคโลกาภิวัตน์.** กรุงเทพฯ:

สถาบันวิทย์ทัศน์.

อมรวิรัช นาคทรพรพ และจุฬารณณ์ มาเสถียรวงศ์. (2550) **ฉลาดกิน ฉลาดใช้**

ฉลาดซื้อ: แนวคิดและแนวทางการเสริมสร้างสุขภาพและการ

เรียนรู้เรื่องการบริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อภิพงษ์ วงศ์เกียรติกุล. (2550) การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์และรูปแบบรายการซึ่งเป็นที่ต้องการของเด็กไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

อลิษา ศรีโรจนานันท์. (2549) ความอ่อนไหวของผู้บริโภคต่อโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาหรือวิธีนำเสนอขัดต่อจริยธรรมและวิธีปฏิบัติแบบไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาศยา ศิริเอาทารย์. (2549) การรับรู้และการตีความหมายของเด็กประถมวัยเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศในรายการโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอมจิต กิตติวัฒน์. (2534) การวิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงในข่าวโทรทัศน์ภาคค่ำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

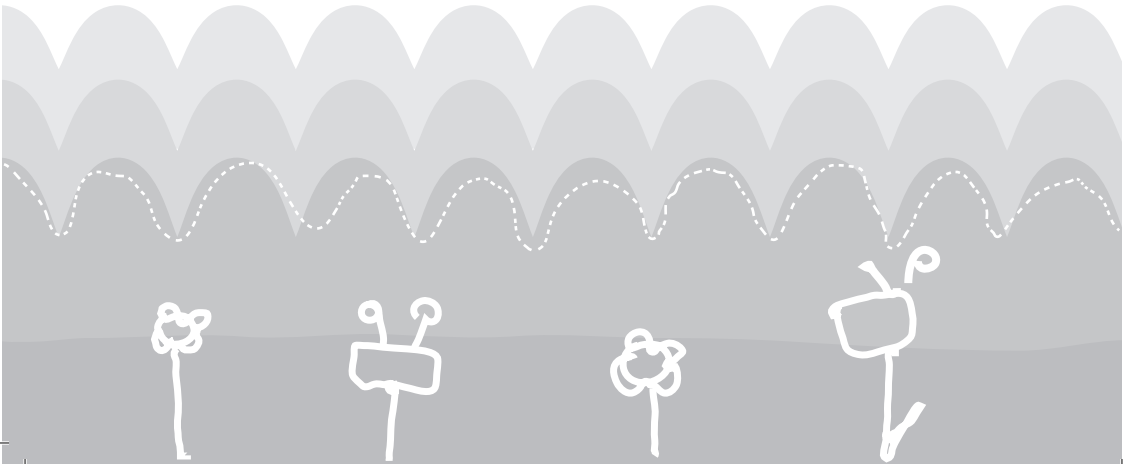
Evenet Report. (21 November 2007). **What You Looking At? Drawing the line on violence in advertising.** Park Plaza, Nottingham.

Gunter, Barrie. Oates, Caroline and Blades, Mark. (2005) **Advertising to children on TV**. USA: Lawrence Erlbaum Inc.

Strasburger, Victor C. and Wilson, Barbara J. (2002) **Children, Adolescents and the media**. USA: SAGE Publication.

www.med.umich.edu (16 March, 2009)

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับ และความต้องการของเด็ก ที่มีต่อรายการโทรทัศน์

ดร.บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ

บทนำ

สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงเยาวชน ดังนั้นการร่วมกัน "สร้าง" และ "ปั้น" ให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณค่า จึงหมายรวมถึง การร่วมกันดูแลสื่อโทรทัศน์ให้เป็นสื่อสีขาวที่เด็กๆ เข้าถึงได้อย่างบริสุทธิ์ สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีของรายการโทรทัศน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กนั้น ในเบื้องต้นต้องมีข้อมูลพื้นฐาน (Based line data) เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปวิเคราะห์ในส่วนของการพัฒนารายการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปิดรับสื่อหรือข่าวสารของเด็ก ดังนั้น ส่วนหนึ่งของโครงการเพื่อเด็กไทยใส่ใจสื่อ จึงทำการวิจัยสำรวจพฤติกรรมกรรมการเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของเด็ก รวมทั้งความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อรายการโทรทัศน์ที่มีการนำเสนออยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสำรวจพฤติกรรม การเปิดรับชมความคิดเห็นและความต้องการของเด็กที่มีต่อรายการโทรทัศน์ของประเทศไทยในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 6-12 ปี จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศ จำนวน 1,600 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ (Data processing and analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS Version 15.0

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,600 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีอายุระหว่าง 6-12 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.9 เพศชายร้อยละ 43.3 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 27.6 รองลงมาได้แก่ภาคกลาง ร้อยละ 25.7 ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 74.7 รองลงมาพักอยู่กับบิดาหรือมารดาคนเดียว ร้อยละ 13.5 บิดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา/ทำไร่/ทำสวน ร้อยละ 25.7 อันดับสองประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 21.4 ส่วนอาชีพของมารดา พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 28.7 อันดับสองประกอบอาชีพทำนา/ทำไร่/ทำสวน ร้อยละ 25.8

การเปิดรับชมรายการโทรทัศน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดชมรายการโทรทัศน์ในช่วงวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) ในช่วงเวลาค่ำ (18.00-21.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 66.8 รองลงมาคือ ในช่วงเวลาเย็น (15.00-18.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 42.7 ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาเช้า (06.00-09.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 69.9 รองลงมาคือ ช่วงเวลาค่ำ (18.00-21.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 47.1 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรับชมโทรทัศน์กับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ รับชมโทรทัศน์กับพี่น้องหรือญาติ คิดเป็นร้อยละ 31.4

กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับคำแนะนำจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการชมโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 92.3 ส่วนคำแนะนำที่ได้รับจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้น 3 อันดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 อย่างอนดิก ร้อยละ 61.6 ลำดับที่ 2 อย่าดูโทรทัศน์ใกล้ ร้อยละ 57.2 และลำดับที่ 3 ห้ามดูโทรทัศน์หลัง 3 ทุ่ม ในวันธรรมดา ร้อยละ 27.1

บุคคลที่ครองใจเด็ก ๆ

บุคคล/คารา นักร้องหรือตัวละครที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบ และเป็นแบบอย่างของตนเองมากที่สุดอันดับหนึ่งได้แก่ เจมนิจ จามิกรณ (แพนเค้ก) ร้อยละ 13.3 อันดับสองได้แก่ ณัฐภูมิ สะกิกใจ (ป้อ) ร้อยละ 5.4 อันดับสามได้แก่ อุษามณี ไททยานนท์ (ขวัญ) ร้อยละ 3.6 เหตุผลที่ชื่นชอบบุคคล/คารา นักร้อง หรือตัวละครของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ เป็นบุคคลที่มีหน้าตาดี (สวย/หล่อ) คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาคือเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี ร้อยละ 17.8 และอันดับที่สาม คือ เป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงร้อยละ 8.1

กลุ่มตัวอย่างไม่รู้จักระเบตคั้ง!

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้จักระเบตคั้งรายการโทรทัศน์เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 79.9 และร้อยละ 39.0 ไม่แน่ใจว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบันมีมากเพียงพอหรือไม่ แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.6 เห็นว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบันโดยภาพรวมมีคุณภาพคืออยู่แล้ว ประเภทรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.4 เห็นว่า ควรเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ รายการสารคดีโทรทัศน์สำหรับเด็ก รองลงมาร้อยละ 63.7 เห็นว่า ควรเพิ่มรายงานข่าวของเด็กและเยาวชนและลำดับที่สามร้อยละ 61.8 ได้แก่ รายการการ์ตูน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรพิจารณาเพิ่มสัดส่วนของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในส่วนของรายการข่าวเด็กและเยาวชน รายการสารคดีสำหรับเด็ก และรายการการ์ตูน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการการ์ตูน ซึ่งเป็นรายการที่เด็กเปิดรับชมและชื่นชอบมากที่สุด ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเสนอ หรือผู้กำกับดูแล ควรพิจารณาสร้างและนำเสนอการ์ตูนที่เพิ่มพูนความรู้ ให้แก่วัยเด็กที่ส่งเสริมสร้างปัญญา และสร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก โดยมีความสนุกสนาน ผสมผสานอย่างกลมกลืน
2. ควรมีการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา โดยอาจดำเนินการผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ เครือข่ายครอบครัว หรือเครือข่ายเด็กและเยาวชน

- เป็นต้น เพื่อให้เด็กสามารถแยกแยะและรู้จักเลือกรับเอาสิ่งที่คืออันได้รับ
ชมจากโทรทัศน์มาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนหรือดำเนินชีวิตตนเอง
3. ควรมีการเสริมสร้างให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการให้คำแนะนำ
แก่ผู้ปกครองในการเปิดรับชมโทรทัศน์ของเด็ก เนื่องจากผลการศึกษา
พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่แม้จะมีการรับชมโทรทัศน์กับเด็ก และมีการ
ให้คำแนะนำแก่เด็กเกี่ยวกับการชมโทรทัศน์ แต่การให้คำแนะนำกลับ
เป็นลักษณะการแนะนำเชิงเทคนิค อาทิ ห้ามนอนดึก อย่ายุโทรทัศน์ใน
ระยะใกล้เกินไป เป็นต้น ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีการให้คำแนะนำในเชิงการ
ทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระหรือแก่นของรายการโทรทัศน์ที่เด็กเปิดรับชม

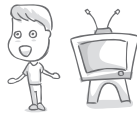

บรรณานุกรม

แผนงานสุขภาพวัยเด็กและเยาวชน. **ฝากอนาคตเด็กไทย**. เอกสารเผยแพร่.
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

แผนงานสื่อสร้างสุขภาพเยาวชน. 2549. **คู่มือพ่อแม่มือโปรคุยโทรทัศน์กับ
ลูก**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พิมพ์ออคเนย์.

บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. 2552. **พฤติกรรม的开รับชมโทรทัศน์และความ
ต้องการของเด็กที่มีต่อรายการโทรทัศน์**. รายงานผลการวิจัย
ภายใต้โครงการเด็กไทยใส่ใจสื่อเสนอต่อแผนงานสื่อสร้างสุขภาพ
เยาวชน.

เจาะลึกจอต่อ วันนี้หนุๆ ดูอะไร ?

คร.กมลวรรณ โฉ่หิ์สิวานนท์

บทนำ

โครงการ "เพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ" ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดการเสวนาเรื่อง "เจาะลึกจอต่อ วันนี้หนุๆ ดูอะไร" เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552 ณ ห้องประชุมชั้น 35 อาคารเอส เอ็ม ทาวเวอร์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ในวันดังกล่าว เริ่มต้นจากการกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนาโดย รองศาสตราจารย์ ดร. วิลาสินี อดุลยานนท์ ผู้อำนวยการสำนักจรณรงค์และสื่อสารสาธารณะเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กล่าวถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดงาน โดยคุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน จากนั้นมีการประกาศรายชื่อผู้ได้

รับรางวัลการส่งเสริมความเข้าใจประจวบคณินหัวข้อ "รายการโทรทัศน์ในฝัน...
ที่ฉันอยากดู"

ผลการเสวนา

ในการเสวนาดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมเสวนาจำนวน 95 คน วิทยากรที่ร่วม
การเสวนาครั้งนี้ได้แก่ นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี ผู้เชี่ยวชาญจิตวิทยาวัยรุ่น
คุณกมลชนก เขมะโยธิน นักแสดง พิธีกร ที่มีชื่อเสียง และมีบุตรสาว
บุตรชายอยู่ในความดูแลรวม 2 คน และคุณสิบสกุล พันธุ์ดี ผู้ประกาศข่าว
ช่อง 5 ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำเสนอต่อไป

ความคิดเห็นจากนายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี ผู้เชี่ยวชาญจิตวิทยาวัยรุ่น
กล่าวถึงกรณีศึกษาที่น่าสนใจ 3 เรื่องดังนี้

1. มีเด็กอายุประมาณ 10 ปี มาพบที่สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี
ซึ่งคุณแม่พามาตรวจร่างกาย พบว่าเด็กมีลักษณะผอม ขาดสารอาหาร
และผิวพรรณซีดเซียว สอบถามประวัติพบสาเหตุว่า เด็กรับประทานไก่ย่าง
ที่ผลิตออกมาในรูปแบบของขนมซอง ประมาณ 100 บาทต่อวัน และ
บริโภคลักษณะนี้มาเกือบปี แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูก
สะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่เราเคยคิดว่าไม่มีผลกระทบ ปრაกฏเป็นรูปธรรมที่
มีผลต่อสุขภาพของเด็ก
2. กรณีศึกษาอาการท้องผูก ถ่ายแข็ง ซึ่งถ้าไปอยู่ที่สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติ
มหาราชินี ห้องสังเกตอาการ จะพบว่า เด็กมีอาการท้องผูก ถ่ายแข็ง
บางรายถึงกับอาเจียนจำนวนเกินครึ่ง สาเหตุเพราะดื่มน้ำอัดลม รับประทาน
ขนมถุง และไม่รับประทานผัก

3. พฤติกรรมการเลียนแบบที่เกิดขึ้นในโรงเรียนบางแห่ง พบว่า เด็กกุมวยปล้ำ และลอกเลียนแบบมาเล่นกับเพื่อนๆ เช่น การทุ่มด้วยเก้าอี้ คว้าเก้าอี้ กระโดดถีบ หรือแม้แต่เด็กอนุบาลก็เล่นกันอย่างรุนแรง เช่น เขามีคมาพันกัน แทะเล่นกัน ซึ่งหากไม่ระวังอาจเกิดการบาดเจ็บได้

จากกรณีศึกษาดังกล่าว เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าการคุกคามที่ซ่อนเร้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเด็ก โดยแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

1) ผลกระทบทางสมองและร่างกายของเด็ก นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กช่วงอายุ 6-12 ปี มีดังนี้

- 1.1 ยืนโน้มนำ เด็กบางคนอาจมีพันธุกรรมของความรุนแรง แต่เรื่องนี้เป็นส่วนที่น้อยมาก
- 1.2 คั่นทุนชีวิตในสิ่งที่เลี้ยงดูมา หรือเรียกว่า พื้นฐานทางอารมณ์ กล่าวได้ว่า พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กมีต้นทุนไม่เท่ากัน เช่น เด็กบางคนไม่อยู่นิ่ง วอกแวกง่าย เด็กบางคนสมาธิดี เด็กบางคนพบกับเรื่องสะเทือนใจเล็กน้อย ก็ร้องไห้ไม่หยุด ในขณะที่บางคนร้องไม่นานก็หยุดแล้ว คุณหมอมีความเห็น ว่า เด็กไม่ได้เป็นผ้าสีขาว แต่เปรียบเสมือนผ้าสีพื้น 9 สี ลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า นพรัตน์ 9 ประการ คือ พื้นฐานทางอารมณ์คนละบุคลิก ประเด็น อยู่ที่ว่าพ่อแม่เข้าใจดีหรือไม่ และสามารถเลี้ยงดูเด็กให้เข้ากับบุคลิกต่างๆ ได้อย่างไร ให้เด็กสามารถปรับตัวได้กับทุกสถานการณ์ตามพื้นฐานทางอารมณ์
- 1.3 วุฒิภาวะ ตามพัฒนาการแล้วมีสมองสองส่วน ส่วนคิดกับส่วนอยาก เป็นกลไกทางจิต เมื่อพบภาวะความเครียด เราจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการดับความเครียด ซึ่งก็คือกลไกทางจิต เป็นการใช้กลไกในเรื่องของเหตุผล คั้งนี้

- เด็กอายุต่ำกว่า 4 ขวบ ระบบกลไกยังไม่พัฒนา เด็กจะยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องของเหตุผลที่ผู้ใหญ่พยายามอธิบาย เพราะฉะนั้นการบอกอะไรกับเด็กกลุ่มนี้คือ ต้องบอกตรงๆ เช่น ถ้าเราไม่ต้องการให้ลูกทำสิ่งไหน พ่อแม่ต้องพูดในสิ่งนั้น

- เด็กอายุ 5-12 ขวบ เริ่มมีการพัฒนากลไกทางจิต เด็กจะเริ่มเข้าใจในเรื่องของเหตุผลที่ผู้ใหญ่พยายามอธิบายมากขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ต้องไม่ใช่เหตุผลที่อธิบายยาวๆ ควรบอกกับเด็กกลุ่มนี้ด้วยเหตุผลที่สั้นและง่ายที่สุด

- เด็กอายุ 12 ขวบขึ้นไป มีการพัฒนากลไกทางจิตมากขึ้น เด็กก็สามารถเข้าใจในเรื่องของเหตุผลที่ผู้ใหญ่พยายามอธิบายมากขึ้น แม้จะเป็นเหตุผลยาวๆ ก็ตาม

2) ผลกระทบทางจิตใจ การบริโภคสื่อที่มีความรุนแรงสำหรับเด็ก เหมือนกับการหลอหลอมให้เด็กมีบุคลิกสมัยใหม่ 4 บุคลิก คือ

1.1 เด็กมีความรุนแรงได้คอบ แล้วแต่ว่าสะท้อนอย่างไร บางคนแรงมาแรงไป หรือบางคนอาจจะเก็บเอาไว้จนกลายเป็นเด็กเก็บกด

1.2 เกรงกลัวสังคม รู้สึกหวาดระแวงสังคม และผู้คน

1.3 มีความรู้สึกเคยชิน เช่น ภาพข่าวตบตีที่ถูกนำเสนอแทบทุกสื่อ และสามารถพบเห็นได้เกลื่อนเมืองจนรู้สึกเฉยๆ กลายเป็นเรื่องปกติ หากต่อไปเมื่อประสบเหตุการณ์เช่นนี้ก็จะรู้สึกชิน

1.4 เด็กสมัยใหม่จะไม่มีพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงที่สุด เพราะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา

3) ผลกระทบของสื่อในแง่ของสังคม เด็กที่ยังขาดกลไกทางจิตที่สมบูรณ์เขาจะเรียนรู้และจดจำจากสิ่งที่เขาได้เห็นแล้ว มองจากสิ่งที่สื่อบอกหรือนำเสนอ

เช่น คนที่หล่อหรือสวยจะได้รับบทบาทเป็นพระเอกหรือนางเอกจะเป็นคนดี ซึ่งในชีวิตจริง ใครที่สวยหรือหล่อ ไม่จำเป็นต้องเป็นคนดีเสมอไป เหตุนี้เองที่นำไปสู่การหลอกลวงด้วยบุคคลที่หน้าตาดี

ช่วงอายุที่สื่อจะสร้างผลกระทบต่อเกิดขึ้นกับเด็กได้มากที่สุด คือช่วงอายุที่น้อยกว่า 12 ปี ภาษาในงานวิจัยเรียกว่า จุกเว้าวอน (Appeal) คือ สิ่งที่สามารถจูงใจเด็กได้สูง ทำให้เด็กเกิดความปรารถนาและมักจะเกิดขึ้นกับเด็กในวัยอนุบาล

งานวิจัยระบุว่า เวลาที่เด็กเล็กๆ ดูโทรทัศน์ในฉากต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นพฤติกรรม ความรุนแรง หรือฉากเข้ายวนมากกว่า 4 ฉากต่อชั่วโมงในระยะเวลาหนึ่ง จะทำให้เด็กตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจุกเว้าวอน อันจะส่งผลต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเกิดการเรียนรู้จาก 3 ที่มา คือ

- การเรียนรู้จากสังคม
- การเรียนรู้จากแบบซ้ำๆ เดิม คือ การฉายภาพแบบซ้ำๆ จนเด็กจดจำได้
- การเรียนรู้แบบกระซอกสังคม คือ ใส่ความรุนแรงเบ็ดเสร็จ กระซอกสังคม ซึ่งกระซอกใจทำให้จำได้ไม่รู้ลืม

ยิ่งกว่านั้น นักการตลาดมักใช้จุกคิงคูอินเชิงบวก (Positive Impact) ที่ได้ผลกับเด็กในการทำโฆษณา จะสามารถเปลี่ยนความเชื่อได้ จากไม่ยอมรับ กลายเป็นยอมรับได้ และสามารถสร้างแรงปรารถนาให้เกิดความซื่อสัตย์ต่อสินค้ายี่ห้ออื่นๆ

นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เด็กอยู่คู่กับโลกแห่งจินตนาการ เด็กในช่วงอายุ 3-6 ปี มักจะอยู่ในโลกของจินตนาการ

ดังนั้น รายการที่เกี่ยวกับโลกจินตนาการ เด็กจะชอบและประทับใจมาก เกิดเป็นภาพที่คิดครึ่งในสมองมากกว่าประเภทรายการที่เป็นจริง (Reality) แต่เด็กช่วงอายุ 6-12 ปี รายการประเภท Reality จะเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากกว่า และจดจำในสมองได้ดี เพราะฉะนั้นพ่อแม่เด็กจำเป็นต้องอธิบายให้ลูกเข้าใจโลกจินตนาการกับโลกแห่งความเป็นจริง

ภาพที่ประทับในความทรงจำสำหรับเด็กไม่สามารถลบทิ้ง (Delete) ได้ แต่พ่อแม่สามารถบอกกับลูก พูดคุยกับลูก ในช่วงเวลาที่พบเห็นสิ่งที่อาจกระทบต่อจิตใจเด็กทั้งทางบวกและลบ อย่าให้ข้ามผ่านไป เช่น เมื่อลูกเห็นแล้ว ลองถามลูกว่ารู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่เห็น จะได้ทราบว่าลูกคิดได้อย่างไร รู้สึกอย่างไร ที่สำคัญคือ พ่อแม่ต้องเปิดใจรับฟังความคิดลูก ไม่ใช่คำว่า "อย่า" แต่ควรอธิบายกับลูกให้เข้าใจ

ทัศนคติของคุณกว้าง กมลชนก เขมระโยธิน ดาราท นิกแสดง และคุณแม่ลูกสอง

คุณกว้างบอกว่า คนสวมหมวกหลายใบ บทบาทหนึ่งคือ การเป็นแม่ของลูก จะต้องดูแลลูกว่า จะให้เขาดูรายการอะไร ละครอะไร อย่างไร ซึ่งจำเป็นต้องคอยชี้แนะ คอยคุยโทรศัพท์กับลูก คุณกว้างชอบให้ลูกชมสารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสัตว์ แต่ลูกๆ จะชอบดูรายการเพลง ซึ่งบางครั้งก็ดูแล้วว่าไม่เหมาะสม ทั้งการแต่งตัวและท่าเต้น ส่วนอีกบทบาทหนึ่งคุณกว้างเป็นนักแสดง บางครั้งต้องแสดงในสิ่งที่ผู้กำกับต้องการเพื่อผลทางด้านความนิยมของผู้ชม แม้สิ่งนั้นอาจฝืนความรู้สึก

"ขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกของสังคม จริงอยู่ละครอาจยังคงสนุกได้แม้ว่าจะลดบทบาทความรุนแรงลงบ้าง แต่บางครั้งก็สร้างความลำบากใจให้ผู้จัดละคร เพราะอาจทำให้ Rating ละครต้องลดน้อยลงไปด้วยเช่นกัน"

เธอเล่าว่า ผลกระทบจากการแสดงละคร มีผลเกิดขึ้นกับลูกๆ ของเธอ "ลูกๆ ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเรื่องไหนเรื่องจริงหรือไม่จริง"

คุณสืบสกุล พันธุ์ดี ผู้ประกาศข่าวช่อง 5

ผู้ประกาศข่าวหนุ่มรุ่นใหม่ กล่าวว่า ข่าวเป็นการนำเสนอความจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นและการนำเสนอข่าวก็ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของสื่อมวลชนเอง โดยเฉพาะภาพข่าวทางโทรทัศน์ที่ผู้ชมอยากเห็นความจริงทั้งหมด โดยไม่มีการตัดทอนภาพ อย่างไรก็ตาม สถานีมีนโยบายคัดภาพที่ไม่เหมาะสมก่อนนำเสนอ เช่น เลือด หน้าอก ก้น พบว่า ทุกวันนี้เด็กๆ ดูข่าวกันมากขึ้น แต่ไม่ได้วิเคราะห์เนื้อหาข่าวจริงๆ ว่าเรื่องราวเกิดขึ้นได้อย่างไร สนใจเฉพาะภาพข่าว ดังนั้น คนสำคัญที่จะดูแลเด็กๆ คือ พ่อแม่ ซึ่งควรดูข่าวกับลูกๆ และอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น

สำหรับข่าวบันเทิง แม้แต่ผู้สื่อข่าวและพิธีกรก็เปลี่ยนไปจากเดิม "เมื่อก่อนผู้สื่อข่าวเองก็ดูธรรมดา แต่มาในสมัยนี้ผู้สื่อข่าวจะแต่งตัวมากขึ้น มั่นใจขึ้น เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในข่าว"

คุณสืบสกุลกล่าวว่า ในปัจจุบันการนำเสนอข่าวต้องมีการผสมผสานระหว่างรายได้ทางธุรกิจ จิตสำนึก และจรรยาบรรณ เขาสรุปว่า "ในฐานะของสื่อมวลชนคนหนึ่ง จะพยายามและตั้งใจไม่ทำตัวเป็นแรงเสริมทางลบของสังคม"

อาจารย์วีรพงศ์ ทวีศักดิ์ จากโครงการสื่อมวลชนศึกษา และวิทยากรรู้เท่าทันสื่อ ผู้เข้าร่วมเสวนาร่วมแสดงความคิดเห็นว่า "เราน่าจะพัฒนาทักษะของพ่อแม่ในการให้คำแนะนำเด็กๆ เวลาดูทีวี" อาจารย์เห็นว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่สุด เพื่อช่วยให้พ่อแม่สามารถให้คำแนะนำเด็กได้ และให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ รายการที่เด็กอยากดูกับรายการที่เด็กควรจะได้ดู ดังนั้น น่าจะมีการทำรายการดีๆ และโน้มน้าวให้เด็กอยากดูรายการนี้ โดยเฉพาะรายการที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative)

ช่วงคำถาม คำตอบ

คำถามที่ 1 : การทำภาพเบลอ กับการเห็นภาพจริง แบบไหนส่งผลกระทบต่อเด็กมากกว่ากัน?

คุณหมอสุริยเวศตอบว่า ถ้าเป็นเด็กวัยเล็กที่ยังไม่ค่อยอยากรู้อยากเห็น การทำเบลอๆ ถือว่ายังใช้ได้อยู่ แต่ถ้าโตขึ้น เริ่มอยากรู้อยากเห็น พ่อแม่ต้องอธิบาย เพราะบางครั้งการเบลอภาพ ดูเหมือนยังทำให้อายากรู้ แต่เมื่อห้ามไม่ได้ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ 3 ประการคือ

1. ควรมีการให้ใบเหลือง ใบแดงกับบุคคลสาธารณะ เช่น ใบแดง หมายถึง การมีเจตนาทำร้ายสังคม แล้วมีการปรับหรือพักใบอนุญาตห้ามแสดง

2. ควรใช้เรื่องภาชีในการกำหนดพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางสื่อโทรทัศน์ เช่น รายการที่นำเสนอความรุนแรงมากๆ และมีผลกระทบต่อสังคมแน่นอน ควรเก็บภาษีสูงกว่ารายการปกติ และนำเงินส่วนนี้ไปสนับสนุนสื่อที่สร้างสรรค์
3. มีข้อเสนอแนะสำหรับการเรียนการสอนทางค่านิยมศีลธรรม ควรนำเรื่องจริยธรรมของสื่อมวลชนเป็นวิชาหลักและเป็นวิชาบังคับในการเรียนการสอน

คำถามที่ 2 : ทำไมนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชน ไม่ค่อยมีจริยธรรม นิยมรับสื่อต่างประเทศ แต่ลืมวิธีการคิดแบบคนไทย แล้วจะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

ดร.บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ นักวิจัยกล่าวว่า ในความเป็นจริง วิชาที่สอนเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม นักศึกษาไม่นิยมเรียน ส่วนตนเองพยายามแทรกในวิชาการเรียนอื่นๆ และพยายามให้รุ่นพี่รุ่นน้องร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ ผู้ร่วมเสวนากล่าวถึงข้อสรุปในการเสวนา และมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีกองทุนเพื่อผลิตสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก
2. พ่อแม่ต้องมีทักษะในการสอนลูกให้รู้เท่าทันสื่อ
3. ควรมีการจัดความสมดุล (Balance) ของสื่อให้มีทั้งสื่อที่ดีและร้าย แต่ให้สื่อดีมีปริมาณมากกว่า และควรหางประมาณสนับสนุนสื่อดีๆ ให้เกิดขึ้น
4. สถานีโทรทัศน์ต่างๆ เป็นของประชาชนทุกคน ต้องการให้ประชาชนร่วม

เป็นเจ้าของสื่อ พบเห็นสิ่งใดไม่เหมาะสม ต้องช่วยกันแสดงพลังและ
ความคิดเห็น

5. นักวิชาชีพ และนักวิชาการ ควรร่วมมือกันนำทางไปสู่การสร้างสรรค์สื่อ
ที่มีคุณภาพ และปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นว่า สังคมนี้เป็นของเราทุกคน
อย่าให้เป็นลักษณะ "ดูอะไรไม่ใช่"

การประกวดเรียงความ “รายการโทรทัศน์ในฝัน... ที่ฉันอยากดู”

อัปสร เสถียรทิพย์

บทนำ

การเขียนเรียงความเป็นการเรียบเรียงเรื่องราวต่างๆ เป็นข้อความ เพื่อแสดงความรู้สึก ความคิด โดยใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่ต้องการ โดยให้ทั้งข้อคิดเห็น ความรู้ และความเพลิดเพลินในการอ่าน

โครงการ “เพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ” ภายใต้การสนับสนุนของแผนงาน สื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) จึงได้จัดกิจกรรมการประกวดเรียงความ หัวข้อ “รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เด็กอายุ 10-12 ปีต้องการชม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำโครงการด้านการเฝ้าระวังสื่อสำหรับเด็กในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ส่งเรียงความ

ที่ได้รับการคัดเลือกจะได้รับเงินรางวัล 4,000 บาท พร้อมใบประกาศเกียรติคุณ จำนวน 5 รางวัล

จากวันเริ่มต้น...จนถึงวันประกาศผล

การดำเนินกิจกรรม เริ่มต้นในวันที่ 10 มกราคม 2552 ด้วยการกำหนดหัวข้อ กติกากระบวนการคัดเลือก การประชาสัมพันธ์โครงการ การรวบรวมเรียงความ การตัดสิน การประกาศผลและมอบรางวัลในวันที่ 12 มีนาคม 2552 เวลา 11.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 35 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

คณะกรรมการตัดสิน ได้แก่

- 1) นางพนมพร ปานทองเสมอ อาจารย์วิชาภาษาไทย โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลักษมี คงลาภ หัวหน้าคณะผู้จัดทำโครงการเพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ
- 3) นางสาวอัปสร เสถียรทิพย์ ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการเพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ

ผลงานเยาวชน

มีเยาวชนส่งผลงานเรียงความเข้าร่วมโครงการประกวด 280 ส่วนแบ่งเป็นเด็กชาย 89 คน เด็กหญิง 191 คน จากจังหวัดในกรุงเทพฯ 242 ฉบับต่างจังหวัด 48 ฉบับ ได้แก่ เยาวชนจากจังหวัดน่าน สกลนคร นครศรีธรรมราช นนทบุรี กาญจนบุรี ตาก เชียงใหม่ ราชบุรี เชียงราย ปทุมธานี อำนาจเจริญ ภูเก็ต สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครราชสีมา

รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู

ความคิดเห็นของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเรื่องความ
รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู ที่ส่งมาทั้งหมดสรุปดังต่อไปนี้

ลำดับ	รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู	จำนวน	ร้อยละ
1	รายการที่ให้ความรู้ สร้างสรรค์และสนุก	50	17.24
2	การ์ตูน	44	15.17
3	วิทยาศาสตร์/การทดลอง/สิ่งประดิษฐ์	41	14.13
4	สารคดี	39	13.44
5	รายการบันเทิง เพลง คนตรี ศิลปะ การเต้น คารา	38	13.10
6	รายการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สัตว์ ป่าไม้ ธรรมชาติ ท้องโลก ความรู้รอบตัว	24	8.27
7	รายการแข่งขันตอบปัญหา เกมโชว์ เกมปริศนา แข่งรถ เกมออนไลน์	23	7.93
8	ธรรมะสำหรับเด็ก สร้างจิตสำนึก รายการกฎแห่งกรรม เรื่องลึกลับ	13	4.48
9	รายการกีฬา	12	4.13
10	รายการที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์/ประวัติบุคคล	11	3.79
11	ข่าว	9	3.10
12	รายการสำหรับเด็กและครอบครัว ความสัมพันธ์ที่ดี	8	2.75
13	ท่องเที่ยว	7	2.41
14	ภาษา	6	2.06
15	สุขภาพ	6	1.72
16	อาหาร/สอนทำอาหาร	4	1.37
17	สอนจักสาน/ตีไชนเนอร์	3	1.03
18	สอนคณิตศาสตร์	3	1.03
19	สอนหมากรุก/หมากล้อม	2	0.68
20	รายการที่ให้แสดงความสามารถ	2	0.68
21	รายการสืบสวน	1	0.34
22	รายการคิวก่อนสอบ	1	0.34
23	รายการส่งเสริมความเป็นไทย	1	0.34

หมายเหตุ แสดงข้อคิดเห็นได้มากกว่า 1

นอกจากนี้เยาวชนยังได้กล่าวถึงรายการของทีวีสาธารณะ ที่ทำให้ได้รับสาระความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น มีการเสนอข่าวใหม่ๆ อย่างรวดเร็ว และยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีต่างๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เยาวชนที่ส่งเรียงความเข้าประกวด ยกตัวอย่างรายการที่ชื่นชอบ ได้แก่ รายการกบนอกกะลา ที่ทำให้ได้ความรู้เพิ่มเติม คุณแล้วเฟลิดเฟลิน สนุก และมีการแนะนำอาชีพที่สามารถนำไปใช้ในอนาคต ส่วนรายการถ้าคุณแน่อย่าแพ้เด็กประถม เป็นรายการที่ทดสอบความจำที่เคยเรียนมา ทำให้ได้ความรู้ สร้างไหวพริบ ได้ใช้ความคิดตาม สนับสนุนความสามารถของเด็ก และยังทำให้เด็กรู้จักสามัคคี

ผู้ที่ได้รับรางวัล รายชื่อผู้ที่ได้รับรางวัล

(เงินสด 4,000 บาท พร้อมใบประกาศเกียรติคุณ) ได้แก่

1) เด็กหญิงพรปวีณ์ เรืองจรัส

โรงเรียนรัตนศึกษา อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) เด็กหญิงนลินภัทร์ วิริยอนวงศ์

โรงเรียนวัดไผ่เงิน โชคนาราม

แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

3) เด็กหญิงกมลวรรณ มะลิวัลย์

โรงเรียนวัดไผ่เงิน โชคนาราม

แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

4) เด็กหญิงธัชชาดา เก็นโนนกอก

โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

5) เด็กหญิงบุญสิตา สุระพินทร์

โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา)

ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ความคิดเห็นส่วนหนึ่งของเรียงความที่ได้รับรางวัล

"เราน่าจะจัดให้มีรายการโทรทัศน์สำหรับเยาวชนไทย โดยตั้งชื่อรายการแบบน่ารัก สดใส ตามแบบฉบับของเด็กๆ และให้เด็กๆ ได้มีส่วนร่วมเป็นพิธีกรดำเนินรายการ ส่งเสริมการแสดงออกของเด็กๆ ส่วนเนื้อหารายการก็จัดให้มีความหลากหลาย เช่น การนำเสนอรายการสารคดี สาระวิทยาศาสตร์ ข่าวสารที่น่าสนใจ" นี่คือเรียงความของ เด็กหญิงพรปวีณ์ เรืองจรัส โรงเรียนรัตนศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เด็กหญิงลินภัทร์ วิริยธนวงศ์ โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม กรุงเทพมหานคร แสดงความคิดเห็นว่า "รายการโทรทัศน์ในฝันที่ฉันอยากดูนั้น ต้องเป็นรายการที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อคนดู...ดูแล้วได้พัฒนาความรู้คู่ตนเอง สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข"

เด็กหญิงกมลวรรณ มะลิวัลย์ จากโรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม กรุงเทพมหานคร เขียนเรียงความว่า "ฉันชอบดูโทรทัศน์และฉันคิดว่ารายการโทรทัศน์ในฝันที่ฉันอยากดูต้องมีลักษณะดังนี้ สร้างสรรค์ความรู้ คู่แล้วผ่อนคลาย ส่งเสริมความเป็นไทย นำไปใช้เป็นแบบอย่าง"

"รายการโทรทัศน์ที่ฉันอยากดู ต้องเป็นรายการที่เด็กดูได้ดี ผู้ใหญ่ดูดี ไม่มีโฆษณา ปลอดภัยรูปแบบเนื้อหาไม่เหมาะสมด้านความรุนแรงและเรื่องเพศ ควรเป็นรายการที่มุ่งเสริมความรู้ ความสามารถด้านดนตรี ศิลปะ กีฬา วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น" ความคิดเห็นของเด็กหญิง อธิษธาตา เก็นโนนกอก โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำหรับเด็กหญิงบุญสิตา สุระพินทร์ โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) จังหวัดเชียงราย เขียนเรียงความว่ารายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดูคือ "รายการที่เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย ต้องเป็นรายการที่สนุกสนาน ให้แง่คิดดี มีความน่าสนใจ และที่สำคัญรายการนั้นจะต้องมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปด้วย"

ความคิดเห็นอื่นๆ ของนักเรียนที่ร่วมส่งเรียงความ

"อยากดูรายการที่ดูได้ทุกวัยโดยเฉพาะเด็กๆ ไม่มีคำหยาบหรืออะไรที่ไม่สุภาพ ทุกคนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่เครียดจนเกินไป" เด็กหญิงภัศรา น้อยห่างหัว โรงเรียนบ้านปรางค์ จังหวัดน่าน

"ฉันอยากดูรายการที่ไม่มีความรุนแรง เช่น รายการออกกำลังกาย รายการสอนภาษา...หากเด็กๆ ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพแล้ว เด็กก็จะทำตามตัวอย่างที่ดี ปฏิบัติตนเป็นคนดี" เด็กหญิงปิยะรดา ปลาทอง โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กรุงเทพฯ

"รายการโทรทัศน์ในฝันที่ฉันอยากดู เป็นรายการที่ฉันสร้างขึ้นมาเอง โดยเป็นรายการเกี่ยวกับสัตว์ พิธีกร 1 คนเป็นผู้ชาย อายุประมาณ 25-30 ปี เป็นคนตลก และมีพิธีกรรับเชิญเป็นเด็กอายุประมาณ 10-15 ปี ซึ่งจะเปลี่ยนไปทุกครั้ง ใครอยากเป็นพิธีกรรับเชิญก็มาสมัครได้" เด็กหญิงปุรณัฐ ยุทธศิลป์ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศสายไหม กรุงเทพฯ

"ในรายการควรให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในรายการ ด้วยการถามข้อสงสัยในเรื่องต่างๆ และมีการตอบจดหมายท้ายรายการด้วย การดำเนินเรื่องควร

เป็นการกระตุ้น เนื่องจากช่วยให้เด็กๆ เกิดความสนใจ" เด็กหญิงนันทพร
คเชนทรกำแพง โรงเรียนบ้านหนองไฮ จังหวัดอำนาจเจริญ

"รายการที่ฉันชอบนั้นเป็นรายการของต่างประเทศในรายการมีการสอน
หลายอย่าง เช่น การทำอาหาร การตกแต่งบ้าน การทำสวน และอื่นๆ อีก
มากมาย... สิ่งที่น่าสนใจก็คือ พิธีกรต้องเป็นคนคุยสนุกสนาน มีคำพูดที่
สามารถเชิญชวนให้ผู้ชมเข้าใจ สนใจ และสนุกไปด้วยได้" เด็กหญิงครีล
เมชินทรีย์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ (ฝ่ายประถม) กรุงเทพฯ

"ฉันอยากดูรายการอนุรักษ์สัตว์ป่า อนุรักษ์ป่าไม้ ฉันอยากให้เมืองไทย
มีรายการนี้ เพราะมีประโยชน์กับฉันและคนทั่วโลก ทุกคนจะได้ไม่ทำลายป่าไม้"
เด็กหญิงณลินรัตน์ ทาก่อง โรงเรียนแม่พระฟาติมา กรุงเทพฯ

"ผมอยากชมรายการที่แฝงไปด้วยความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้
เราปฏิบัติตนเป็นคนดี คือรายการธรรมะที่แฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอน
ประวัติของพระพุทธเจ้าและสาวกนิทานชาดกในเรื่องต่างๆ" เด็กชายรัฐพล
ธงรอด โรงเรียนรัตนศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

"รายการที่ฉันอยากจะมีในปัจจุบันคือ รายการที่นำเสนอในรูปแบบ
ที่คนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย เช่น นำเสนอในรูปแบบสารคดีที่คนไทยเองแท้ๆ"
เด็กชายปวีต ลักกิตโร โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา กรุงเทพฯ

"รายการที่ผมอยากดู ประกอบไปด้วยกีฬาทั้งภายในประเทศและต่าง
ประเทศ รายการเกมทางวิทยาศาสตร์ รายการแข่งขันตอบปัญหาที่เกี่ยวข้อง

กับบทเรียน รายการการ์ตูน รายการสารคดี ประวัติศาสตร์ หรือชีวิตสัตว์"
เด็กชายพงศ์สวัสดิ์ บุรพัฒน์ศิริ โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ จังหวัด
สมุทรปราการ

ความฝันของเด็กๆ ที่ผู้ใหญ่ไม่ควรมองข้าม

การประกวดเรียงความ "รายการโทรทัศน์ในฝัน...ที่ฉันอยากดู" ทำให้ทราบความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์ที่เด็กๆ ต้องการชมผ่านการเขียนเรียงความ สิ่งที่เด็กๆ แสดงออกเป็นส่วนหนึ่งของการรับทราบข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์สำหรับ "โครงการเพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ" อันจะเป็นแนวทางเพื่อการดำเนินกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป

ด้วยความหวังที่จะร่วมสร้างสรรค์สื่อที่มีคุณค่า เพื่อพัฒนาเยาวชน

การศึกษาสภาุการณั ผู้พลิตรายการโทรทัศนุ สำหรับเด็กูประเทศไทย

ผศ.ลักษมิ คงलग และคณะ

บทนำ

ก้าวสำคัญของการเปลี่ยนแปลงรายการโทรทัศนุสำหรับเด็กในยุคปัจจุบัน คือสืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนครี เมื่อวันที่ 4 พฤษจิกายน พ.ศ. 2546 เรื่องการสงเสริมการใ้สื่อเพื่อพัฒนาการศีกษาและการเรียนรู้ของเด็กเยาวชน และครอบครัว กำหนดคุทธศาสตร์ในการพัฒนาสื่อของรัฐเพื่อการศีกษาและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนใ้ได้รับการศีกษาคลอกชีวิต โดยคณะรัฐมนครีใ้มีมติเกี่ยวกับการสงเสริมรายการโทรทัศนุสำหรับเด็ก สรฐสาระสำคัญใ้คังนี้

- ใ้สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศนุจัดสรรส่วนเวลลสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุและโทรทัศนุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ร้อยละ 10-15 ของเวลลออกอากาศ โดยใ้เริ่มจากรายการวิทยุและโทรทัศนุของกรมประชาสัมพันธ์ก่อน คั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นคันไป สำหรับ

รายการวิทยุและโทรทัศน์ของสถานีอื่นๆ ให้ดำเนินการตามความพร้อมของแต่ละสถานี

- ให้มีการแบ่งเวลาในการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเยาวชน และครอบครัว เพิ่มจากเกณฑ์เดิมที่กำหนดไว้อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ในระหว่างเวลา 16.00-18.30 น. เป็นอย่างน้อย 1-1 ชั่วโมงครึ่ง ระหว่างเวลา 16.00-22.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่ครอบครัวดูรายการมาก

หลังจากมีมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ได้มีการศึกษาสัดส่วนปริมาณเวลารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเทียบกับเวลาออกอากาศทั้งหมด พบว่า สัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีน้อยมากเมื่อเทียบกับรายการประเภทอื่นๆ ดังผลการวิจัยที่มีเคีย มอนิเตอร์ ได้สำรวจเมื่อวันที่ 5-11 มกราคม 2549 พบว่า สัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กคิดเป็นร้อยละ 5.2 และโครงการเพื่อเด็กไทย ใสใจสื่อ ได้สำรวจสัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในช่วงวันที่ 24-30 กรกฎาคม 2551 พบว่า สัดส่วนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กคิดเป็นร้อยละ 5.48

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2548:35) อธิบายว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนับวันจะไม่ได้ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น เพราะกระแสเศรษฐกิจแบบบริโภคนิยมที่เน้นการตอบสนองต่อตลาดเป็นหลัก ทำให้ความสำคัญของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กลดลงไปจนเกือบจะเป็นความจำเป็นสุดท้ายของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องไปแล้ว รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจึงมีฐานะเป็นเพียงไม้ประดับ เมื่อมีการปรับผังรายการของสถานีครั้งใด รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจะเป็นรายการอันดับแรกๆ ที่จะต้องพิจารณาวันเวลาออกอากาศใหม่ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการรับชมรายการของเด็กๆ จะเห็นได้ว่า

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กยังคงต้องการการสนับสนุนและส่งเสริม
ด้านมาตรการต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่า
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไม่มั่นคง รายการคุณภาพอยู่ได้ไม่นานก็ต้อง
จากลาหน้าจอไป นายอิทธิพล ปรีดิประสงค์ นักวิจัย กล่าวถึงปัญหาหรือ
อุปสรรคหลักที่สำคัญในการจัดทำหรือผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้
สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ก็คือ การขาดแคลนเงินทุนทำให้รายการ
คุณภาพหลายรายการไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (<http://www.archanwell.org/>)

ในด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก กล่าวได้ว่ามีผู้สนใจดำเนินการ
การธุรกิจด้านนี้ ทั้งบริษัทใหญ่ที่มีความมั่นคง บริษัทเล็กๆ หรือกลุ่มคนที่รัก
การผลิตสื่อเพื่อเด็ก รวมทั้งผู้ที่อยู่ในวงการมานานและผู้สนใจรายใหม่
การเดินทางในเส้นทางสาย "การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก" มีทั้งความ
สวยงามที่ได้สร้างสรรค์รายการดี มีคุณภาพให้แก่เด็ก ได้รับคำชื่นชมการ
สนับสนุนจากสังคม ขณะเดียวกันปัญหาอุปสรรคเส้นทางสายนี้ก็มีไม่น้อย
ทั้งเรื่องของช่องทางการออกอากาศ การแสวงหาเวลาจากสถานี การสร้าง
ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ เรื่องของรายได้ และการหาผู้สนับสนุนรายการ

จนถึงปัจจุบัน สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องต่างปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นสื่อ
กลาง สร้างสรรค์รายการเพื่อให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชม ทั้งบุคคลทั่วไป
และเด็ก ส่วนของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เป็นที่ทราบกันดีว่า รายการ
เด็กในสื่อโทรทัศน์เป็นวงจรทั้งการเพิ่มและลดลง มีรายการใหม่ๆ เกิดขึ้น
และบางรายการก็เลิกการผลิตด้วยปัจจัยต่างๆ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาว่า นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย และแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กตามมติคณะรัฐมนตรีตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 สถานการณ์การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบันมี ลักษณะเป็นอย่างไร ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นเช่นไร มีอุปสรรคการณ์ เป้าหมาย ประสพการณ์ ปัญหา อุปสรรคของการผลิตรายการ ตลอดจนวิธีการแก้ไข ปัญหา และแนวทางที่เกื้อหนุนให้เกิดความอยู่รอดในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอย่างคงทนถาวร และแนวโน้มการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในอนาคตเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์สื่อคุณภาพ เพื่อพัฒนาเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ได้แก่ ภาพรวม ความเป็นมา แรงจูงใจ พัฒนาการ รูปแบบ และเนื้อหาการผลิต รายการสิ่งให้ผู้ผลิตระมัดระวังในการนำเสนอ กระบวนการ และขั้นตอนการผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและทางออกในการผลิตรายการ โทรทัศน์สำหรับเด็ก
- 4) เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

หมายถึง กลุ่มบุคคลหรือบริษัทที่ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่ผลิตโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กอายุ 3-12 ปี หรือรายการที่มีสัญลักษณ์ ค, ป, ท และเป็นรายการที่ผลิตในประเทศไทย

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่ององค์กรสื่อสารมวลชนท่ามกลางสภาวะแวดล้อมทางสังคม (The Media Organization in a field of social Forces)

ตามแนวคิดของแมคควอล (McQuail, 2000) ในทฤษฎีสื่อสารมวลชน (Mass Communication Theory) ที่กล่าวถึงองค์กรสื่อสารมวลชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางสังคม โครงสร้างภายในองค์กรสื่อสารมวลชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. การบริหารจัดการ (Management) เนื่องจากงานสื่อมวลชนเป็นงานที่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ จะต้องมีผู้ร่วมงานเป็นจำนวนมากภายในองค์กร

2. เทคโนโลยี (Technical) เป็นการใช้เครื่องมือในการผลิตเพื่อกระจายสาร
3. บุคลากรด้านสื่อ (Media Professional) จะต้องมีความรู้และได้รับการฝึกในการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชน รวมทั้งต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

ในการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชน จะต้องทำงานอยู่ภายใต้ภาวะความกดดันจากบรรดาปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแรงกดดันทางด้านเศรษฐกิจ หรือว่าแรงกดดันจากสังคมและการเมือง ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การควบคุมจากค่านิยมและกฎหมาย, การควบคุมจากเจ้าของสินค้าหรือผู้สนับสนุน, สถาบันต่างๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว ศาสนา โรงเรียน, เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม, คู่แข่งขัน, องค์กรด้านข่าวสารข้อมูล, สภาวะของสภาพเศรษฐกิจ, ความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร เป็นต้น

แมคควอล (McQuail, 2000:249-250) กล่าวไว้ว่า การที่องค์กรสื่อมวลชนถูกควบคุมในระดับต่างๆ ทำให้องค์กรจะดำเนินงานอยู่ท่ามกลางแรงผลักดันจากทั้ง "ภายนอก" และ "ภายใน" ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดนโยบายและหลักการปฏิบัติงาน จากแนวคิดดังกล่าวจะเป็นกรอบความคิดในการศึกษาวิเคราะห์ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ในฐานะองค์กรสื่อมวลชนต้องทำงานภายใต้แรงกดดันจากปัจจัยใดบ้าง และมีแนวทางในการทำงานท่ามกลางภาวะกดดันต่างๆ ได้เช่นไร

วิธีการศึกษา

การศึกษาสถานการณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพการดำเนินงานธุรกิจของบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผู้วิจัยอาศัยแหล่งข้อมูลจากเอกสารดังนี้
 - 1.1 ข่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
 - 1.2 บทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่างๆ
 - 1.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กทางเว็บไซต์ต่างๆ
 - 1.4 เอกสารอื่นๆ เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารหรือตัวแทนของบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ประชากร ได้แก่ บริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ดำเนินธุรกิจในช่วงเวลาที่ศึกษาคือ ระหว่าง พ.ศ. 2547-2552

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีหลักการและวิธีการดังนี้

- 1.1 สืบจรรยาชื่อบริษัทที่ดำเนินธุรกิจผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 – เมษายน พ.ศ. 2552
- 1.2 กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นบริษัทที่ผลิต

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยรายการที่ออกอากาศมีความยาว
ไม่ต่ำกว่า 30 นาที

- 1.3 เลือกบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในช่วงเวลาที่ศึกษา
โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสัมภาษณ์
แบบเจาะลึกผู้บริหารของบริษัทหรือตัวแทนของบริษัท โดยแบ่งเป็น
บริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ก่อตั้งก่อน พ.ศ. 2535/
บริษัทที่ก่อตั้งในช่วง พ.ศ. 2536-2540/ บริษัทที่ก่อตั้งในช่วง พ.ศ.
2541-2546/ บริษัทที่ก่อตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป ผู้บริหาร
ของบริษัท หรือตัวแทนของบริษัทที่คัดเลือกเพื่อสัมภาษณ์ ได้แก่
 1. คุณจุฑาธิป เอี่ยมสศ ตำแหน่ง Vice President Creative & Production
Department บริษัท Kantana Production Service (KPS)
ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2552
 2. คุณเกียรติสุภา ภิรมย์ ตำแหน่ง ผู้ผลิตรายการเจ้าขุนทอง และ
ผู้อำนวยการสร้าง บริษัท ผองผล ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 20 พฤษภาคม
พ.ศ. 2552
 3. คุณอรุโณชา ภาณุพันธุ์ ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท Broadcast
Thai Television ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 4. คุณรุ่งธรรม พุ่มสินธุ์ ตำแหน่ง Vice President Production บริษัท
Workpoint Entertainment Public Company Limited ให้สัมภาษณ์ในวันที่
3 มิถุนายน พ.ศ. 2552
 5. คุณวิวัฒน์ วงศ์ภทรฐิติ ตำแหน่ง Executive Director บริษัท Super Jeev
ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 6. คุณสุริยนต์ จงลีพันธ์ ตำแหน่ง Director บริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น
ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

7. คุณนฤพนธ์ สถิตเสถียร ตำแหน่ง Producer บริษัท ริโมน จำกัด ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
8. คุณลักษณะณ์ เศษะวันชัย ตำแหน่ง Vice President บริษัท Image Design Co.,Ltd. และ Chairman สมาคมผู้ประกอบการแอนิเมชันและคอมพิวเตอร์กราฟิกไทย (TACGA) ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2552
9. คุณทรงวุฒิ สวัสดิ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการฝ่ายโครงการ บริษัท ทีวี สแควร์ ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
10. คุณอรุณโรจน์ เลี่ยมทอง ตำแหน่ง Managing Director บริษัท ตะวันฉาน ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
11. คุณแอนครูว์ บิ๊กส์ ตำแหน่ง รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท บีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
12. คุณสยาม สังวริบุตร ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท คีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
13. คุณต่อศักดิ์ สมัยเทิดศักดิ์ ตำแหน่ง Producer บริษัท Gsus 7 ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
14. คุณสมพล ชิวสุทธานนท์ ตำแหน่ง Assistant General Manager บริษัท Matching Broadcast ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
15. คุณสันติ เลหาบุรณะกิจ ตำแหน่ง General Manager บริษัท Vithita Animation และ Vice Chair สมาคมผู้ประกอบการแอนิเมชันและคอมพิวเตอร์กราฟิกไทย (TACGA) ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
16. คุณอุมาพร คันคิยาพร ตำแหน่ง Co-Producer & Host บริษัท ทีวีบูรพา ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
17. คุณวรินทร์เนตร ศิริโชคิชำนาญ ตำแหน่ง Managing Director บริษัท

- Be Amazing Edutainment ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
18. คุณพิลาสินี เจริญจิต ตำแหน่ง Producer บริษัท สหมงคล เทเลวิชั่น ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 19. คุณกณณิกา บรรรพพงศ์ และคุณธานี บรรรพพงศ์ ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท บ้านครุณ ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 20. คุณภัทรจารีย์ อัยศิริ ตำแหน่ง นักสร้างสรรค์สื่อเพื่อการพัฒนาเด็ก บริษัท มัชฌมส์ ทีวี ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 21. คุณคมสันต์ วรรณศรี ตำแหน่ง ผู้กำกับรายการ บริษัท CKA Chiangmai ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 22. คุณณภัทร ศิระวงศ์กุล ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท โชว์ริล โปรดักชั่น จำกัด ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2552
 23. คุณภิรมย์ วิจิตรสัมพันธ์ ตำแหน่ง Managing Director บริษัท Sound Great ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 24. คุณทวิศักดิ์ บุญฤทธิ์ ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท สเปนแอนด์ แอสโซซิเอท ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 25. คุณนิมิต พิพิทกุล ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท มันทาศิลปะการแสดง จำกัด ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2552
 26. คุณโสภิตา ธรรมสังคีติ ตำแหน่ง Managing Director บริษัท Home Run Entertainment ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2552
 27. คุณจิรยุทธ ชุชนะโชติ ตำแหน่ง Executive Producer and Director บริษัท Shellhut Entertainment ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

สรุปผลและอภิปรายผล

1. เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กควรส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพวัย เป็นเนื้อหาสาระที่แฝงไว้ด้วยความสนุกสนาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รู้สึกเคยชินกับกระแสการเกิดและการจากไปของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก กล่าวคือ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีเสถียรภาพไม่มั่นคง มีความไม่แน่นอนสูง แต่มีความหลากหลายมากขึ้น ผู้ผลิตรายการจึงต้องพัฒนาตนเองทุกด้านตลอดเวลาเพื่อให้การผลิตรายการเป็นไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แต่ที่สรุปได้คือ เด็กควรได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพวัย ด้วยเนื้อหาสาระที่แฝงไว้ด้วยความสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยยงค์ คุปตะสิน (2550) ที่พบว่า การผลิตรายการสำหรับเด็กควรมีทั้งความบันเทิงและสาระรวมกัน การผลิตรายการให้มีคุณภาพ ควรจะต้องเข้าถึงความต้องการในตัวเด็กด้วย โดยต้องสร้างความสนใจให้เด็กเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงสอดแทรกสาระเข้าไป การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กควรรู้ว่า เด็กแต่ละช่วงวัยนั้นมีความคิดที่แตกต่างกัน จึงควรแบ่งเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มมีลักษณะอย่างไร แล้วจึงค่อยดำเนินการผลิตรายการให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญคือ อย่าพยายามคิดแทนเด็ก Edward Palmer (อ้างใน ฌานิกา กาญจนพิศาล, 2548:21) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในสหรัฐอเมริกา พบว่าการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสามประการ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กต้องเข้าใจถึงภูมิหลังและหลักการพัฒนาเด็ก

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่มีความระมัดระวังเนื้อหาที่จะส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก คือเน้นการผลิตเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้แก่เด็ก โดยมีแนวคิดในเรื่องสิ่งที่พึงระมัดระวังในการนำเสนอต่างๆ ไป เช่น เรื่องของธรรมชาติในความเป็นเด็ก ความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งที่จะกระทบอารมณ์ความรู้สึกในจิตใจของเด็ก แม้กระทั่งรายการที่เป็นการแข่งขัน ต้องให้เด็กเรียนรู้ชีวิตมากกว่าการเอาชนะ หลีกเลี่ยงการนำเสนอความรุนแรง สิ่งสำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกในใจให้เด็กคิดและนำไปใช้ในชีวิต

2. ปัญหาอุปสรรคการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เป็นปัญหาเดิมๆ ที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ดังนี้

2.1 ปัญหาทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบกับการผลิตรายการเด็ก โดยเฉพาะในด้านของผู้สนับสนุนรายการ ทำให้ผู้ผลิตรายการบางคนไม่สามารถดำรงอยู่ได้

2.2 นโยบายรัฐบาล การกำหนดนโยบายของรัฐบาลเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยเฉพาะการสนับสนุนให้มีรายการเด็กด้วยมาตรการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ที่กำหนดมาตรการส่งเสริมให้เกิดมาตรการการจัดความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์ (Rating) และมาตรการอื่นๆ ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผู้ผลิตรายการให้ความเห็นว่า การวางแนวทางดีมีประโยชน์ แต่ยังไม่เห็นผลในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควร ผู้ผลิตรายการยังคงดิ้นรนในการหาช่องทางการออกอากาศ การหาผู้สนับสนุนรายการเพียงลำพัง

2.3 สถานีโทรทัศน์ ได้แก่ ปัญหาในการหาช่องทางในการออกอากาศ และ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเผยแพร่รายการ อันเนื่องมาจากปัญหาการ แข่งขันในเชิงธุรกิจของสถานี ซึ่งมีการหารายได้เป็นหลัก ดังนั้นเวลาการ ออกอากาศของแต่ละช่องจึงเป็น "เวลาทอง" ที่ราคาค่าเช่าเวลาสูง ประกอบกับในบางช่วงเวลา บางรายการก็ไม่ได้ออกอากาศ เช่น มี รายการอื่นมาแทรก มีการงดการออกอากาศ เป็นต้น เวลาในการออก อากาศก็เป็นปัญหาสำคัญของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผู้ ให้สัมภาษณ์ทุกคนแสดงความคิดเห็นว่า เวลาของรายการเด็ก ควรเป็น เวลาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตประจำวันของเด็กและเด็กสามารถดูกับพ่อแม่ ได้ ทั้งนี้โดยปกติรายการเด็กจะมีกลุ่มเป้าหมายจำกัด จึงเชื่อมโยงไปสู่ ปัญหาการหาผู้สนับสนุนรายการ ซึ่งการโฆษณาสินค้าจะเน้นรายการที่ มีผู้ชมนิยมดูมากเป็นหลัก

2.4 ปัญหาผู้สนับสนุนรายการ (Sponsor) ได้แก่ การหาผู้สนับสนุนที่เห็นความ สำคัญของรายการเด็ก วิธีการและรูปแบบการโฆษณา ตลอดจนการ กำหนดเนื้อหาจากผู้สนับสนุนรายการ ระบบการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งบริษัทเล็กๆ จะไม่มีงบประมาณในส่วนนี้ ทำให้การหาผู้สนับสนุน ยากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงปัญหาเรตติ้ง (Rating) ซึ่งหมายถึง ความนิยมของผู้ชมในรายการต่างๆ นับว่าเรตติ้งรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กก็เป็นปัญหาหนึ่งของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เช่นกัน เพราะเรตติ้ง คือ ส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกการโฆษณาสินค้าในรายการต่างๆ

2.5 ปัญหาทางด้านการผลิต ได้แก่ ปัญหาบุคลากร ปัญหากลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ปัญหาเงินทุน และปัญหาจากการทำงาน

2.5.1 ปัญหาบุคลากร ในด้านการผลิตการ์ตูนแอนิเมชัน พบปัญหา เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร ที่ต้องใช้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ

เฉพาะด้าน รวมไปถึงการขาดแคลนบุคลากรที่สามารถคิด
เนื้อหาได้ เพื่อที่จะสามารถผลิตเนื้อหาการ์ตูนโดยไม่นำเข้า
จากต่างประเทศ นอกจากนี้ การผลิตรายการโทรทัศน์ต้องใช้
บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคนิคสูง หรือต้องมี
การพัฒนาเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนา
ตนเองและลดต้นทุนในการจ้างผู้เชี่ยวชาญ ส่วนการผลิตรายการ
เด็กทั่วไป พบปัญหาด้านบุคลากรคือ ยังขาดคนที่จะคิดเนื้อหา
และรูปแบบรายการ

ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นปัญหาที่ส่งผล
กระทบต่อคุณภาพของรายการโทรทัศน์ ดังที่ สมชัย สุวรรณบรรณ อธิการ
บรรณาธิการบริหารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บีบีซี ภาคบริการโลก ได้
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ไทยว่า อุปสรรค
สำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาในวงการสื่อของประเทศไทยที่แก้ไขยาก และ
แม้ว่าจะแก้ไขได้ก็ต้องใช้เวลานานคือ ภาวะขาดแคลนความคิดสร้างสรรค์
(Creativity & Talent) รายการโทรทัศน์ที่ผ่านจอทีวีไทยทุกวันนี้ มักจะเป็น
การเลียนแบบจากต่างประเทศ หรือไม่ก็ลอกเลียนกันเอง นานๆ ครั้งก็จะมีคน
กล้าเสนอสิ่งแปลกใหม่ออกมา แล้วก็แข่งขันด้วยการลอกเลียนกัน ส่วนใหญ่
เป็นการแข่งขันลอกเลียนเพื่อหวังผลประโยชน์ทางด้านการค้า ได้ประโยชน์
ในหมู่มุ้จัด ในหมู่มุ้คนที่ให้เงินมาโฆษณา เพิ่มมูลค่าหุ้นให้แก่บริษัทธุรกิจมากกว่า
การแข่งขันเพื่อเพิ่มมูลค่าหุ้นให้สังคม ที่ผมเรียกว่าการ building public
values และอาจจะมีผู้ผลิตรายการอิสระจำนวนหนึ่งที่อยู่ในภาคประชาชนที่
มี Idea & Creativity แต่ขาดแรงสนับสนุนทางการเงินและสื่อกระแสหลัก
ไม่มั่นใจ ไม่ยอมเปิดพื้นที่ให้ผู้ผลิตรายการเหล่านี้ได้มีสนามให้เล่น ก็เลย

ต้องไปเปิดสนามอื่นที่เป็นสื่อทางเลือก ก็ไม่แพร่หลาย อาจจะมีผู้ผลิต รายการที่แหวกวงล้อมไปบ้างก็เป็นส่วนน้อย เช่น ทิวบูรพา เป็นต้น (www.thaigo.org : 9 กรกฎาคม 2552)

- 2.5.2 ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ปัญหาการผลิตรายการสำหรับเด็กมีสิ่งที่ยากคือ การตั้งใจที่ว่า กลุ่มเป้าหมายรายการคือใคร เด็กชอบอะไร มีความสนใจเรื่องใด เพื่อนำเสนอรายการที่ตรงใจเด็กที่สุด
- 2.5.3 ปัญหาเงินทุน ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้ความเห็นว่า รายการเด็กเป็นรายการที่ต้องใช้ความพิถีพิถัน ใช้งบประมาณสูง ทั้งค่าสถานี ค่าผลิต การตลาด การประชาสัมพันธ์ การวิจัย
- 2.5.4 ปัญหาจากการทำงาน ในส่วนของภาพยนตร์การ์ตูนจะประสบปัญหาหลากหลาย ได้แก่ หลายส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการ์ตูน ทำให้การสนับสนุนของคนในสังคมมีไม่มากนัก ปัญหาในระบบกระบวนการผลิตการ์ตูนซึ่งมีขั้นตอนที่ละเอียดอ่อน ใช้บุคลากรมาก ส่วนการผลิตรายการอื่นๆ ประสบปัญหาค่านรูปแบบและเนื้อหารายการ ในส่วนของการผลิตรายการเด็กทั่วไป พบปัญหาในการทำงานเกี่ยวกับการเสาะแสวงหาเนื้อหาใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนไปในสังคม ส่วนเนื้อหาที่ผู้ผลิตคิดว่าต้องพัฒนา คือการให้เด็กมีส่วนร่วมในรายการ แต่ควรให้สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย ซึ่งผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กต้องคิดค้น พัฒนาเนื้อหาให้ได้ รวมทั้งหาคำตอบว่าต้องการให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นแบบใด

ปัญหาต่างๆ เป็นปัญหาเดิมๆ ที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังนับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยที่ทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอยู่รอดได้ มาจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในรูปแบบลูกโซ่ อันได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของเงินทุนที่จะทำรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอยู่รอดได้ การจะแก้ปัญหาก็ต้องแก้ไขในทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

สมเกียรติ คังกีจวานิชย์ (2546:2) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ไว้ดังนี้ ผู้ผลิตรายการทำการผลิตรายการให้กับสถานี (รายการบางประเภทสถานีดำเนินการผลิตเอง) และได้รับผลตอบแทนเป็นค่าจ้างผลิตหรือส่วนแบ่งรายได้จากการโฆษณา โดยมีบริษัทตัวแทนโฆษณาเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสถานีหรือผู้ผลิตรายการกับเจ้าของสินค้า ในส่วนของผู้บริโภคก็จะรับชมเนื้อหารายการและโฆษณา ซึ่งจะมีบริษัทวัดระดับความนิยมรายการทำหน้าที่ประเมินระดับความนิยมให้กับทางผู้ผลิตรายการและบริษัทตัวแทนโฆษณา จากความเชื่อมโยงดังกล่าว พบว่า ผู้บริโภคไม่ได้เป็นผู้จ่ายค่าซื้อเนื้อหารายการโดยตรง แต่เป็นผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้สนับสนุนสถานีผ่านตัวแทนโฆษณาและบริษัทผลิตรายการ ค่าใช้จ่ายไปเพื่อการรับชมรายการถูกส่งผ่านในลักษณะของการซื้อสินค้า ดังนั้นการผลิตรายการในลักษณะที่อิงกับความนิยม จึงเป็นไปในลักษณะการตอบสนองของกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อในสินค้าเป้าหมายหนึ่งๆ ผลที่ตามมาก็คือ รายการบางประเภท โดยเฉพาะรายการสำหรับเด็กกลุ่มผู้ชมที่ไม่มีกำลังซื้อสินค้า หรือรายการที่ไม่เป็นที่นิยมของคนกลุ่มใหญ่จะถูกกลืนหายไป คงจะเห็นได้ว่าการสำรวจความนิยมของรายการ มุ่งสำรวจเฉพาะกลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 12-60 ปีเท่านั้น เนื่องจากประชาชนนอกกลุ่มอายุดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่มีกำลังซื้อ (สมเกียรติ คังกีจวานิชย์, 2546:2)

การที่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทต่อความอยู่รอดของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เป็นแบบทุนนิยม ดังที่ ฉานิกา กาญจนพิศาล (2548:131) อธิบายว่า สภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เพราะรายการโทรทัศน์ไม่สามารถหาผู้สนับสนุนรายการได้ เนื่องจากผู้สนับสนุนรายการหวังแต่เพียงว่าต้องการให้สินค้าของตนขายได้ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด แต่ละรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ก็คือเด็กและเยาวชนนั้นไม่ได้มีกำลังเพียงพอในการซื้อสินค้า เมื่อผู้ผลิตรายการไม่ได้รับเงินสปอนเซอร์ซึ่งถือเป็นรายได้หลักของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ผู้ผลิตรายการจึงไม่สามารถดำเนินการผลิตรายการต่อไปได้ รายการจึงจำเป็นต้องเลิกผลิตไปในที่สุด จริงๆ แล้วรายการสำหรับเด็กควรเป็นรายการที่ทุกคนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ

3. ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เห็นว่าภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความอยู่รอดของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ทางออกเพื่อการแก้ไขปัญหาการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่ฝากความหวังไว้กับความตั้งใจจริงของภาครัฐ ที่จะสนับสนุนการผลิตรายการด้วยนโยบายที่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เห็นผลงานเป็นรูปธรรม การให้การสนับสนุนเงินทุนผลิตรายการสำหรับเด็ก เช่น การลดภาษีให้ผู้ผลิตรายการและผู้สนับสนุนรายการ และควรมีองค์กรที่พัฒนาศักยภาพผู้ผลิตสื่อโทรทัศน์สำหรับเด็ก

นอกจากจะฝากความหวังไว้กับภาครัฐแล้ว ผู้ผลิตมีความเห็นว่าผู้ผลิตเองก็ควรที่จะช่วยเหลือตนเองด้วยการทำให้รายการมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ด้วยการศึกษาวิจัย ทั้งก่อนและหลังการผลิตรายการ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้รายการด้วยการทำการตลาด และการประชาสัมพันธ์รายการ ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตอยากให้มีการร่วมมือกันระหว่างผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยการสร้างองค์กรเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือและมีอำนาจต่อรอง

4. ทิศทางและแนวโน้มรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

แนวโน้มของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีความหวังที่ดีขึ้น ทั้งภาพรวมการสร้างสรรคเนื้อหาและรูปแบบรายการ ด้วยเทคโนโลยีศักยภาพบุคลากร หลังจากมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 คงจะเห็นได้จากการที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ผลักดันให้เกิดสื่อเพื่อการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาวะแก่เด็กและเยาวชน อันนำไปสู่จุดเริ่มต้นของการให้ทุนอุดหนุนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2547 ทำให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีเงินทุนในการผลิตรายการโทรทัศน์ และมีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์รายใหม่ๆ เพิ่มขึ้น และจากการเกิดสถานีโทรทัศน์สาธารณะทีวีไทย ในปี พ.ศ. 2551 ทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีช่องทางการออกอากาศเพิ่มมากขึ้นด้วย

"ทีวีไทย" ออกอากาศอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ทีวีไทยมีนโยบายสนับสนุน พัฒนาศักยภาพ และสร้างสรรค์การผลิตรายการของผู้ผลิตอิสระและผู้ผลิตระดับชุมชน โดยองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service) หรือ ส.ส.ท. ได้จัดสรรงบประมาณไม่เกินร้อยละสิบของรายได้ที่ ส.ส.ท. ได้รับ เพื่อสนับสนุนการผลิตรายการของผู้ผลิตอิสระ และจัดสรรเวลาออกอากาศที่เหมาะสมสำหรับรายการเหล่านี้ด้วย

นายเทพชัย หย่อง อธิการบดี ผู้อำนวยการผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ที่วีสาราณะ หรือ ไทยพีบีเอส ให้สัมภาษณ์ถึงสถานการณ์รายการเด็กและเยาวชนในประเทศไทยว่า ยังมีน้อย เนื่องจากมีเงื่อนไขต่างๆ ที่เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต โดยเฉพาะผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ ทั้งในแง่ของผู้สนับสนุนรายการ และเรตติ้งรายการ ทำให้มีรายการเด็กและเยาวชนที่ดี และมีคุณภาพค่อนข้างน้อย แต่หลังจากที่มีองค์กรทีวีสาราณะขึ้นมา ซึ่งมุ่งที่จะนำเสนอรายการที่ดีมีสารประโยชน์ รวมถึงการให้ความสำคัญกับรายการเด็กและเยาวชน เชื่อว่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับชมรายการที่ดี รวมถึงผู้ผลิตรายการเองก็จะสามารถสร้างสรรค์รายการเด็กที่ดีๆ ออกมาได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงรายได้ที่จะมาจากการโฆษณา (www.manager.co.th : 23 สิงหาคม 2551)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

- ควรมีนโยบายและมาตรการส่งเสริมการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เป็นรูปธรรม และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง
- ควรมีองค์กรของรัฐบาลในการจัดสรรเวลาและช่องทางการออกอากาศให้รายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสำหรับเด็ก
- ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็ก โดยให้งบประมาณสนับสนุนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยมีคณะกรรมการคัดเลือกรายการคุณภาพด้วยความเป็นธรรมและเที่ยงตรง
- ภาครัฐควรกำหนดมาตรการการลดค่าเช่าเวลา การลดอัตราค่าเก็บภาษีของสื่อสร้างสรรค์ ตลอดจนผู้สนับสนุนรายการที่มีประโยชน์ต่อเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรด้านสื่อ

- ควรมีการจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
- ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันองค์กรที่เป็นสื่อกลางในการรวมตัวของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ผลิต และเป็นสื่อกลางในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ
- มีการสนับสนุนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสำหรับเด็ก เช่น การสนับสนุนเงินทุนผลิตรายการ การมอบรางวัล และการประกาศเกียรติคุณ เพื่อการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะด้านศึกษาและการวิจัย

- สถาบันการศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ ควรจัดการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการสอนคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้ผู้เรียน ตลอดจนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถผลิตรายการที่แตกต่างและตรงใจผู้ชม
- ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและพฤติกรรมการเลือกชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในวัยต่างๆ เพื่อให้ผู้ผลิตรายการสามารถผลิตรายการที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- ชัยยงค์ คุปตะสิน. (2550) **ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานี่โทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก บริษัทโฆษณา และเด็กที่มีต่อ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง "การเพิ่มเวลารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในช่วงเวลา 16.00-22.00 น."** วิทยานิพนธ์ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉานิกา กาญจนพิศาล. (2548) **แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริม รายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชน.** วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิสร สุเนตร. (2547) **บทบาทของ สทท. 11 ที่ตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐ้าน การส่งเสริมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน.** รายงาน โครงการเฉพาะบุคคล วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการ บริหารสื่อสารภาครัฐและเอกชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธิติพร ศิริภัทร. **การดำเนินการจัดการของสถานีโทรทัศน์เพื่อตอบสนอง มาตรการของรัฐในการใช้สื่อ เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราพร แยมอำพล. (2549) **พฤติกรรมกรรมการเปิดรับ และความพึงพอใจที่มีต่อรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพียงพิศ จิระพรพงศ์. (2550) **กระบวนการบริหารจัดการการจัดทำสัญลักษณ์เพื่อการคัดกรองรายการโทรทัศน์**. รายงานโครงการเฉพาะบุคคล วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภัทรานีย์ พัวโสพิศ. (2551) **แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เมธา เสรีธนาวงศ์. (2547) **รายงานผลการวิจัย การวิเคราะห์รูปแบบของส่วนประกอบรายการโทรทัศน์**. กองทุนเพื่อการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เศรษฐบุศร มฤตจินดา. (2546) **การปฏิรูปสื่อโทรทัศน์ไทยและกรอบทางกฎหมาย : ศึกษาโครงสร้างและแนวโน้มของตลาด**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2546) **รายงานวิจัยเรื่องโครงสร้างตลาดสื่อวิทยุและโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อกนิษฐ์ มาโนชวงศ์. (2548) **การบริหารเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวิชาชีพผลิตรายการโทรทัศน์.** วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548) **สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและเรียนรู้.** โครงการยุทธศาสตร์สื่อเด็ก : กรุงเทพมหานคร.

หนังสือพิมพ์

ข่าวสด ฉบับวันที่ 14 มกราคม 2552

Website

www.archanwell.org

www.thaigo.org

www.tv4kids.org

www.manager.co.th

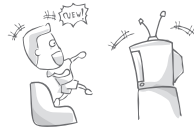
ภาษาอังกฤษ

Allen, Robert C. and Hill, Annette. (2004) **The television studies reader.** USA: Routledge.

Ford, Bianca. (1993) **Television and sponsorship.** England: Clays, Ltd.

Holland, Patricia. (2000) **The television Handbook**. USA: Routledge.

McQuail, D. McQuail's. (2000) **Mass communication Theory**. 4 th ed.
London: Sage.

ผ่าทางตัน...สู่ฝัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

อัปสร เสถียรทิพย์

บทนำ

โครงการ "เพื่อเด็กไทย ใส่ใจสื่อ" ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดการเสวนาเรื่อง "ผ่าทางตัน...สู่ฝัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก" เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2552 ณ ห้องกิ่งทอง โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ เพื่อหาแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ในวันดังกล่าว คุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวรายงานความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของการจัดงาน โดยนายสาทิพย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวเปิดการเสวนาและบรรยายพิเศษ เรื่อง **แนวทางรัฐ...ห่วงใย...ใส่ใจสื่อ**

ผู้เข้าร่วมการเสวนาประกอบด้วยผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ นักวิชาการ ทางค่านิยมศาสตร์ สื่อมวลชน นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจ จำนวน 113 คน

แนวทางรัฐ...ห่วงใย...ใส่ใจสื่อ

นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าว เปิดการเสวนาและบรรยายพิเศษเรื่อง "แนวทางรัฐ...ห่วงใย...ใส่ใจสื่อ" โดย ยอมรับว่าสื่อสารมวลชนในประเทศไทยขณะนี้ยังมีพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อให้ เยาวชนไม่มาก ซึ่งภาครัฐตระหนักถึงปัญหานี้ จึงกำลังเร่งออกกฎหมาย องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ รวมทั้งจะให้มีการลงทุนสื่อสร้างสรรค์เข้าไปในกฎหมาย เพราะการมีเงินกองทุนจากผู้ประกอบการธุรกิจสื่อวิทยุ โทรทัศน์ คาดว่าจะ ได้เงินจำนวน 1,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งจะสามารถช่วยสนับสนุนสื่อสร้างสรรค์ สำหรับเยาวชนทุกสื่อ ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หนังสือ และจะมีการ อบรมบุคลากรให้เป็นนักจัดรายการเยาวชนเพิ่มขึ้น คาดว่ากฎหมายจะมีผล บังคับใช้ได้ในปีหน้า โดยจะผลักดันให้เข้าสู่วาระการประชุมสภาฯ ในสมัยนี้

"มีข่าวดีมาบอกว่า ล่าสุดเมื่อวานนี้ คณะกรรมาธิการพิจารณา พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ได้มีมติบรรจุเรื่องกองทุน สื่อสร้างสรรค์ ให้เป็นกองทุนตามกฎหมาย โดยบรรจุอยู่ในมาตรา 46 ทั้งนี้ คาดว่าจะสามารถเข้าสู่การบรรจุเป็นระเบียบวาระในการพิจารณาของ สภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินเดือนตุลาคมนี้ คาดว่าไม่เกินปลายปีนี้ จะสามารถ ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถ้าหากเป็นไปตามนี้ พ.ร.บ. องค์กร จัดสรรคลื่นความถี่ จะสามารถมีผลบังคับใช้ภายในต้นปี 2553"

นอกจากนี้ นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย ยังประกาศว่า **รัฐยืนยันว่า นโยบายสนับสนุนให้สถานีโทรทัศน์ผลิตรายการสร้างสรรค์สังคมมากขึ้น "นับเป็นการปฏิรูปสื่อครั้งสำคัญ"** นายสาทิตย์กล่าว

การเสวนา “ผ่าทางตัน...สู่ฉันทวิสัย รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ผู้ร่วมการเสวนา ได้แก่ ผศ. ดร.ธีรพันธ์ โล่ทองคำ ประธานบริษัท อรุณเดอะ ไลน์ ที่ปรึกษาด้านการสื่อสารการตลาด, คุณวิชัย สุภาสมบูรณ์ ประธานบริหารเจ้าหน้าที่ บริษัท คาราท (ประเทศไทย) จำกัด, คุณอุมาพร ตันติยาทร บริษัททีวีบุรพา และบ้านบันกาลใจ จำกัด, คุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสรรค์สุขภาวะเยาวชน (สสย.) ดำเนินการเสวนาโดย คุณกรสุมา เจียมสระน้อย ผู้ประกาศข่าวช่อง 5

มุมมองจากผู้ผลิตรายการโทรทัศน์

คุณอุมาพร ตันติยาทร ผู้ผลิตรายการแผ่นดินเดียวกัน มหัทจรรย์บ้านฉันบ้านเธอ และพลเมืองเด็ก เห็นว่าผู้ใหญ่ต้องเป็นคนเติมเต็มความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพให้เด็กเก่ง กล้า คี มีคุณภาพ แต่รายการคุณภาพอาจจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ต้องมีผู้สนับสนุนรายการ จึงมีคำถามว่า จะนำเสนออย่างไรให้ลงตัวทั้งเนื้อหาคุณภาพ ตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็ก และรายการมีผู้สนับสนุน "คุณภาพกับธุรกิจ จะไปด้วยกันได้อย่างไร"

เธอเล่าว่า รายการโทรทัศน์เล่าได้ทุกอย่างที่เด็กอยากเรียนรู้ แต่ต้องทำให้น่าสนใจ ยึดหลักการพัฒนาเด็ก แต่ปัญหาของการทำงานคือ "เหนื่อยกับการตลาด ต้องหาลูกค้า"

ปัญหาอื่นๆ คือเรื่องเวลาในการออกอากาศ ในความคิดของคุณอุมาพร เวลาของรายการเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาที่กลุ่มผู้ชมจะไม่ได้รับชม ทำให้รายการหาผู้สนับสนุนรายการไม่ได้ เช่น รายการออกอากาศตอนเย็น สินค้าต่างๆ ก็มองว่า ช่วงเวลาดังกล่าว "ขายของไม่ได้"

อย่างไรก็ตาม เธอคิดว่าการทำงานสื่อเพื่อเด็กยังคงต้องทำต่อไป เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่มีคุณภาพในสังคม

มุมมองนักการโฆษณา

คุณวิชัย สุภาสมบูรณ์ ประธานบริหารเจ้าหน้าที่ บริษัท คาราท (ประเทศไทย) จำกัด เริ่มต้นว่า มีผลวิจัยยืนยันว่าเด็กชมโทรทัศน์เป็นจำนวนมาก และมีอิทธิพลสำหรับเด็ก โดยสื่อโทรทัศน์มีความสำคัญมากต่อเด็กไทยอายุ 8-14 ปี เพราะโทรทัศน์สามารถเข้าถึงเด็กกลุ่มนี้ได้เกือบ 100% และเด็กกลุ่มนี้ดูโทรทัศน์ถึงวันละ 5 ชั่วโมง ลักษณะการดูโทรทัศน์ของเด็กทั้งสัปดาห์จะคล้ายกับผู้ใหญ่คือ อยู่มากในช่วง Prime Time แต่จะมากกว่าผู้ใหญ่ในช่วงเช้า รูปแบบการดูโทรทัศน์ของเด็กไทยคล้ายคลึงกับผู้ใหญ่ ยกเว้นวันเสาร์-อาทิตย์ช่วงเช้า เด็กไทยชอบดูรายการบันเทิง เด็กเล็กจะยังชมรายการเด็ก พ่อเด็กโตขึ้นจะเลือกชมรายการบันเทิงมากขึ้น การดูรายการที่อยู่ในกลุ่มรายการสำหรับผู้ใหญ่ จะเห็นแนวโน้มว่าเด็กดูรายการเหล่านั้นกับพ่อแม่ แต่ผู้ใหญ่กลับปล่อยให้เด็กดูรายการเด็กตามลำพัง

"ในกลุ่มรายการสำหรับเด็ก รายการประเภทการ์ตูนเป็นชนิดที่ได้รับความนิยมสูงสุด" คุณวิชัย กล่าวถึงรายการที่ได้รับความนิยมจากเด็ก "เด็กไทยส่วนใหญ่ดูการ์ตูนตั้งแต่ 6.00 น. และชอบดูละครพื้นบ้านหรือละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก มากกว่ารายการประเภทอื่น" คุณวิชัยกล่าวว่า ในเรื่องอัตราการโฆษณา รายการที่ได้รับความนิยมสูง จะมีค่าโฆษณาสูงมาก "นาที่สูงสุด 4 แสนบาท ในช่วงเวลา Prime Time"

ข้อคิดเห็นเพื่อเป็นทางออกในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ในส่วนผู้ผลิตรายการต้องกล้าคิดใหม่ๆ เพื่อนั่งในใจเด็กๆ "ผู้ผลิตรายการต้องคิดแบบเด็ก กล้าคิดนอกกรอบ คิดแบบมีความสุข คิดแบบตื่นเต้นได้ กล้าคิดแบบมีจินตนาการ...กว้างๆ...ไกลๆ...ฝันๆ" และควรสอดแทรก "สาระ" ในเนื้อเรื่องที่เป็นรายการยอดนิยม เช่น ละคร เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดมากยิ่งขึ้น มีการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศ และเจ้าของสินค้าสำหรับเด็กและผู้โฆษณารายใหญ่ควรสนับสนุนรายการใหม่ๆ ตั้งแต่เริ่มแรกแทนที่จะสนับสนุนเฉพาะรายการที่คิดตลาดแล้ว

"ผู้ผลิตรายใหม่ควรมีการรวมตัวกันขอเวลากับสถานี น่าจะลองทำดูใครทำได้ เนื้อหาดี คิดตลาด ก็ได้ทำต่อ มีการไปคุยกับเจ้าของสินค้า ตั้งแต่เริ่มทำสคริปต์ รายการใหม่ๆ ที่ีจริง ต้องมีคนสนับสนุน"

มุมมองจากนักสื่อสารการตลาด

ผศ.ดร.ธีรพันธ์ โล่ทองคำ ประธานบริษัท ธรรู เคอะ โลင်း ที่ปรึกษาด้านสื่อสารการตลาด กล่าวว่า ธรรมชาติของการผลิตรายการโทรทัศน์ ฝ้ายขายกับฝ้ายผลิจะไม่ลงรอยกัน ปัจจุบันด้วยภาวะเศรษฐกิจ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเด็กปิดกิจการไปหลายบริษัท อยากให้ผู้ผลิตรายการมองว่า ผู้ผลิตสินค้าเองก็ต้องการโฆษณาสินค้า และสินค้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อมมีมากมาย โอกาสการหาโฆษณาจึงยังคงมีอยู่ หากผู้ผลิตรายการหาโอกาสที่ตรงตามจังหวะเวลาของความต้องการโฆษณาสินค้า

"ต้องยอมรับว่าบางครั้งผู้ผลิตรายการเลือกสปอนเซอร์ไม่ได้ ดังนั้นรายการที่ผลิตต้องตอบโจทย์สินค้าที่สามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ (Brand Image) ของสินค้าได้"

ในฐานะของผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ผศ.ดร.ธีรพันธ์ โล่ทองคำ ให้ข้อคิดเห็นว่า การผลิตรายการสำหรับเด็กต้องทำในสิ่งที่ไม่เหมือนใคร มีความต่างจากคนอื่น ๆ เพราะทั้งกลุ่มเป้าหมาย สังคม สถานการณ์แวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

"ต้องถอยกลับมาดูว่า เราคิดนอกกรอบหรือยัง เด็กอยากดูอะไร เด็กเดี๋ยวนี้ไลฟ์สไตล์เปลี่ยน ผู้จัดต้องปรับให้สอดคล้องกับ need ของเด็ก ซึ่งไม่มีใครทำวิจัยจริงจัง ต้อง balance ให้ได้ระหว่างความต้องการของเด็กกับการทำเนื้อหาที่สามารถขายได้"

มุมมองของนักพัฒนา

คุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สื่อโทรทัศน์มีความสำคัญมากต่อเด็ก กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษานอกห้องเรียน อยากให้รายการเด็กออกจากวงจรทางธุรกิจ ผู้ผลิตรายการ "เป็นคุณครูที่มีความคิดสร้างสรรค์" สังคมต้องลงทุนเรื่องนี้

"ต้องมีช่องโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยเฉพาะเหมือนในต่างประเทศ ให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก ต้องช่วยกันทำให้เกิดขึ้น ผู้ผลิตไม่ต้องคอยหาสปอนเซอร์ หาเวลาเอง"

คุณเข้มพรกล่าวว่า การมีกองทุนสื่อสร้างสรรค์จะทำให้ผู้ผลิตรายการมีเงินทุนผลิตรายการ เพราะผู้ผลิตรายการจะได้ไม่ต้องหาผู้สนับสนุนซึ่งภาครัฐต้องลงทุน เพื่อให้มีการสนับสนุนการผลิตรายการสำหรับเด็ก รวมทั้งมีการวิจัยว่ารายการเด็กเป็นอย่างไร ผู้ผลิตจะได้มีเวลาคิดสร้างสรรค์สิ่งที่เด็กชอบ นอกจากนี้ กองทุนสื่อสร้างสรรค์จะทำให้ผู้ผลิตได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อหาแนวทาง หาเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

"อยากให้มีการพัฒนาผู้ชมให้มีรสนิยมใหม่ๆ มีความงาม มีความสุนทรีย์ มีตัวเลือกที่ใหม่และสร้างสรรค์ พ่อแม่วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์สื่อเป็น" คุณเข้มพรกล่าวเสริมว่า ทางออกของการผลิตรายการสำหรับเด็กที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของภาคสังคม ด้วยการสนับสนุนเงินทุนให้ผู้ผลิตรายการดีๆ เพื่อทุกส่วนของสังคม ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ทุกกลุ่มของคนในสังคม

ความเห็นเพิ่มเติม

ในช่วงสุดท้ายของการเสวนา มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า มีการก่อตั้งและรวมตัวของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ชื่อว่า "ภาคีสื่อต้นทุนชีวิตเด็ก" เพื่อเป็นแนวทางทำงานสร้างต้นทุนชีวิตเด็กไทย จัดการสร้างความเข้าใจให้มีการพัฒนาเด็กอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานดีๆ สำหรับเด็ก

มีมุมมองจากบางท่านสนับสนุนว่า การรวมกลุ่มกันเป็นสิ่งที่ดี เพื่อการมีอำนาจต่อรอง เช่น สมาคมการ์ตูนแอนิเมชันไทย เป็นต้น

มีผู้กล่าวสนับสนุนช่องโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยเฉพาะว่าเป็นเรื่องดีแต่ต้องคำนึงถึงเนื้อหา รูปแบบที่น่าติดตาม เพื่อแข่งขันกับช่องอื่นๆ รวมทั้งมีการผลิตสื่อหลายประเภทให้เป็น Multi Media รวมไปถึงโทรศัพท์มือถือด้วย เพื่อเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของเด็ก

ในส่วนของการหาโฆษณา ยังเห็นความหวังในการขอรับการสนับสนุนจากบริษัทต่างๆ เพราะแต่ละบริษัทในปัจจุบันต่างมีกลยุทธ์ในการสร้างสรรค์และแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม จึงสามารถห้งบประมาณสนับสนุนการผลิตรายการได้ เนื่องจากจะทำให้บริษัทมีภาพลักษณ์ที่ดีด้วย สรุปก็คือ "Target first Market base" ควรต้องสมดุลกัน

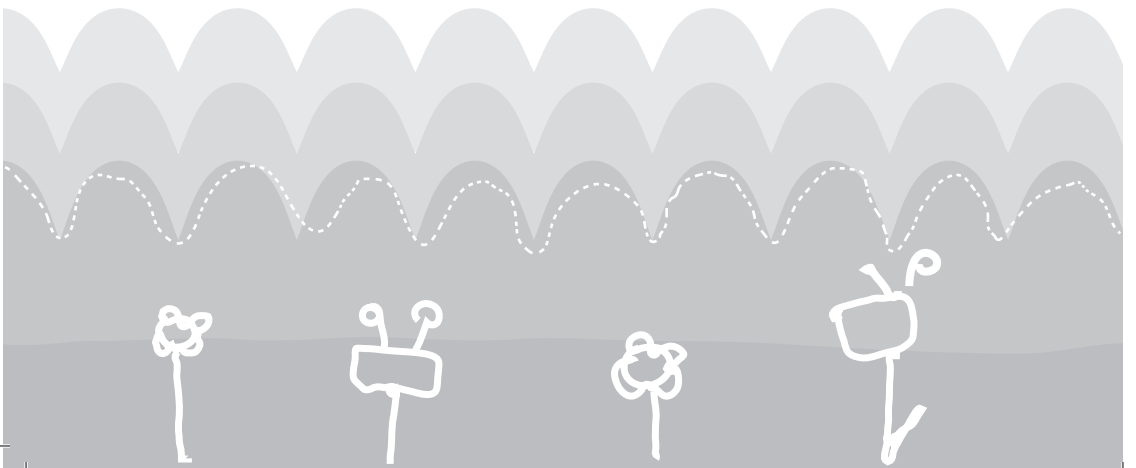
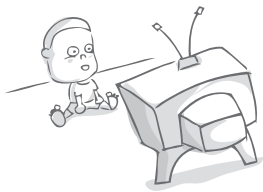
ทางออกของปัญหาที่ผู้เข้าร่วมการเสวนาเสนอคือ การกำหนดหลักสูตรการสอนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ให้มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เพื่อให้รู้พัฒนาการเด็ก รู้ความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ควรเป็นหลักสูตรระยะยาว

สรุป

ทางออกของปัญหาของการผลิตรายการเด็กในการเสวนา "ผ่าทางตัน...
สู่ฝัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก" ได้ข้อสรุปดังนี้

- ควรมีช่องโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยเฉพาะ
- ควรสนับสนุนการสร้างกองทุนสื่อสร้างสรรค์
- ควรดำเนินการรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างจริงจัง
- ในด้านการผลิตรายการควรเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ทั้งด้านเนื้อหา และรูปแบบ
- ควรมีการเข้าถึงบริษัทต่างๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนรายการ เนื่องจากบริษัทต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการสร้างตราสินค้า
- สถานีโทรทัศน์ควรสนับสนุนและให้โอกาสผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ รายใหม่

จากการเสวนาในครั้งนี้ พบว่า ความหวังของการสร้างสรรค์สื่อที่ดี สำหรับเด็ก ยังคงมีแสงสว่างที่สดใส ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน ในสังคม ที่ตระหนักถึงความหมายของ "เด็ก" ที่ต้องเติบโตเป็นพลังที่มี คุณค่าของสังคมในอนาคต

คำกล่าวเปิดงานเสวนา
ผ่าทางตัน...สู่ฝัน โทรทัศน์สำหรับเด็ก
โดย นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ณ ห้องกิ่งทอง โรงแรมเอเชีย

ท่านผู้จัดการแผนงานสร้างสุขภาวะเยาวชน หัวหน้าโครงการเพื่อเด็กไทย
ใสใจสื่อ

รู้สึกดีใจที่ได้มาร่วมกับทาง สสส. เคยมาร่วมงานกับทางนี้สองสามครั้ง
เวลาทำงานที่สื่อเด็กค้านี้จัด ก็ารู้สึกสบายใจ เพราะช่วงเวลาที่หลายเดือนก็ต้องเผชิญ
กับเรื่องสื่อทางการเมือง ซึ่งมีแค่เรื่องเครียด เห็นเด็ก ๆ มาทำกิจกรรมกันก็ปลอดภัย
อยากให้โลกเราเป็นอย่างนี้ จะเป็นสังคมที่น่าอยู่มาก ต้องชื่นชมทาง สสส. ที่ได้มีกิจกรรม
เชิงรุกสื่อสำหรับเด็กมาตลอด ทางผู้จัดการแผนงานได้ประสบความสำเร็จเรื่องของ
สื่อวิทยุส่วนหนึ่ง และตอนนี้ก็รุกคืบเข้ามาหารัฐในส่วนของการโทรทัศน์ ก็ยินดีอยู่แล้วจะรับ
ข้อเสนอทั้งหลาย ทางผู้จัดคงหัวข้อเรื่องนโยบายของรัฐที่จะใสใจเรื่องของสื่อเด็ก
วันนี้ก็มีข่าวคืออยู่บ้าง ถ้าสำเร็จก็เป็นเรื่องที่ดี ก่อนอื่นเห็นตรงกัน เหตุผลที่ทำงาน
ค้านี้ก็เพราะสภาวะแวดล้อมในสังคม ในปัจจุบันเรื่องของสื่อมีอิทธิพลอย่างมาก
ที่น่าเป็นห่วงก็คือเด็กหรือเยาวชนของเรา ซึ่งสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
ดูเหมือนจะทำให้เกิดความตึงเครียดรุนแรงมากขึ้น ซึ่งผมมีโอกาสได้พูดคุยกับผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมท่านหนึ่ง ซึ่งมีโอกาสได้คลุกคลีอยู่กับเด็กมาหลายสิบปี ได้พูดคุยกัน
ตอนทานกาแฟ แล้วท่านก็เล่าให้ฟังถึงอิทธิพลสื่อโดยไม่ต้องวิจัย ท่านบอกว่า ท่านได้
สังเกตดูเด็กนักเรียนโรงเรียนมัธยมของท่าน ช่วงที่มีเรื่องสื่อนามิ ข่าวต่างๆ ก็จะเป็นเรื่อง
ของการเกือกลั่น เด็กในโรงเรียนจะมีทำที่ที่เกือกลั่นกันมาก แต่มาถึงช่วงที่การเมือง
ตึงเครียด และก็มีการเดินทางของสื่อต่างๆ พฤติกรรมเด็กจะก้าวร้าวมากขึ้น
จะมาจากการใช้คำพูดที่รุนแรง รุกเร้าเพื่อน หรือแม้แต่ท่านอาจารย์มากขึ้น
ท่านก็พูดให้ผมฟังว่า อิทธิพลสื่อมันง่ายมากที่จะถึงตัวเด็ก รัฐบาลเองก็ตระหนักถึงปัญหา
เรื่องนี้ แต่ยอมรับว่าเรื่องของสื่อมีกฎเกณฑ์ กติกาที่สลับซับซ้อนและก็ดูเหมือนว่าการ
สร้างกฎเกณฑ์ กติกาออกไป ก็จะถอยห่างจากภาวะที่เข้าไปกำกับให้เป็นไปในทิศทาง
ที่วาดฝัน ที่คนทำงานด้านสังคมอยากให้เห็น ทำไปทำมาก็เป็นเรื่องของเชิงธุรกิจ

เชิงพาณิชย์ เข้าไปตัดสินในกระบวนการเรื่องสื่อมากขึ้น ซึ่งอันนี้ก็เป็นส่วนที่รัฐบาลเองมีความกังวล ประกอบกับสื่อในพักหลังที่ผ่านมาช่วง 10 ปี เป็นช่วงที่ไม่มีกฎระเบียบเข้ามากำกับดูแล เพราะฉะนั้นในส่วนของวิทยุชุมชนที่เติบโตมา เข้าใจว่าช่วงหนึ่งมากถึง 7 พันกว่าคลื่น ปัจจุบันนี้มีการลงทะเบียนไป และ กทช. ประกาศแล้ว ลงทะเบียนไป 4 พันกว่าคลื่น แต่เต็มที่ได้จัดให้ไปและอีกไม่กี่วันจะปิดลงทะเบียนก็น่าจะประมาณ 5 พันคลื่น สื่อเหล่านี้เข้าถึงครัวทุกบ้าน ทุกครอบครัวหมด เด็กๆ ในชนบท ในต่างจังหวัด หรือแม้แต่ในกรุงเทพฯ เอง ก็คงจะบริโภคสื่อประเภทนี้อยู่ไม่น้อย ขณะเดียวกับการเติบโตของโทรทัศน์ดาวเทียม ซึ่งวันนี้เติบโตไปมากกว่า 70-80 ช่อง เฉพาะที่เป็นของไทย ยังไม่นับดาวเทียมที่อยู่บนนำฟ้าที่เราสามารถรับได้ในเขตภูมิภาคนี้จำนวนมาก ซึ่งเป็นรายการที่ปราศจากการควบคุมใดๆ ทั้งสิ้น เพราะมาทางอากาศ มาฟรี และคนที่มีจานก็สามารถรับได้ แน่แน่นอนครั้นว่ารายการเหล่านั้นก็จะมีรายการที่มีสาระส่วนหนึ่ง แต่ก็ต้องยอมรับว่ามีรายการบางประเภทที่น่ากังวลอยู่ แต่ก็ไม่มีกรเข้ากำกับดูแลให้เป็นไปตามทิศทางที่เหมาะสม วันก่อนได้ไปเปิดการประชุมใหญ่ของสมาคมเคเบิลทีวี ปัจจุบันก็ได้พบความจริงว่า ตลาดเคเบิลทีวีเติบโตมาก สมาชิกเคเบิลทีวีมีประมาณ 3 ล้านราย 3 ล้าน ทีวีประมาณจะมีคนที่ดูรายการเคเบิลทีวีไม่ต่ำกว่า 4 ราย ครอบครัวขนาดนี้เป็นครอบครัวเดี่ยว มีประมาณสัก 3-4 คน ถ้าตีว่าสัก 4 คน คนดูเคเบิลก็น่าจะประมาณ 12 ล้านคน ตลาดเคเบิลใหญ่มีมูลค่าตลาดประมาณหมื่นกว่าล้านบาทต่อปี และมีแนวโน้มว่าจะโตขึ้นเรื่อยๆ เคเบิลทีวีเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ไม่มีการกำกับดูแล และตัวผมเป็นประธานก็กำลังเร่งอยู่อย่างเต็มที่ ในการออกกฎหมายมาควบคุมดูแล แต่การออกกฎหมายจะต้องออกภายใน 180 วัน ตั้งแต่รัฐบาลแถลงนโยบายหลังรัฐธรรมนูญปี 50 ก็ควรจะเป็นเมื่อตอนปี 51 ประมาณกลางปีที่แล้ว แต่ชะลอเรื่อยมาจนรัฐบาลชุดนี้ได้เข้ามาบริหาร ผมได้เป็นคนหยิบเรื่องนี้ขึ้นมา แล้วได้เร่งทำอยู่ แต่เบื้องต้นได้คุยกับอนุกรรมการแล้วว่า คุณจัดระเบียบวิทยุชุมชนแล้วต้องรีบร่างระเบียบเข้าไปดูแลเคเบิลทีวีกับทีวีดาวเทียม อีกไม่กี่วันจะเป็นประธานเปิดสมาคมทีวีดาวเทียมก็จะไปคุยเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เล่าเรื่องนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า เรื่องของสื่อโดยทั่วไปในระยะเกือบ 10 ปี เหมือนอยู่ใต้อาภะที่ไม่มีใครมากำกับดูแล เรื่องของเชิงพาณิชย์เชิงธุรกิจมีส่วนอย่างมาก เพราะว่ามันเติบโตอย่างไรกฎระเบียบ เมื่อรัฐบาลชุดนี้เข้ามาก็มีนโยบายต้องเข้ามากำกับดูแล เพราะฉะนั้นสื่อที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม

ของคน ก็จะมีท่าทีไปในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น เวลาเดียวกันกับที่รัฐบาลเข้ามาบริหาร เรายังก็มีนโยบายของเรา ต้องเรียนว่าท่านนายกฯ เองก็พูดถึงเรื่องสื่อสร้างสรรค์ เป็นรัฐมนตรีทำก็ไม่ถนัดนะครับ แล้วทำสัญญากันว่าว่าผลประโยชน์ปีละ 10 กว่าล้าน แล้วต้องทำขึ้นเรื่อยๆ ต้องเรียนต่อไปอย่างนี้ครับว่า ทางแผนงานของรัฐต้องเรียนกับทางฝ่ายนี้ครับ ว่าเป็นฝ่ายเดียวที่มาคุยกับผมเรื่องสื่อเพื่อเด็ก กรณีของวิทยุนโยบายของเราต่อไปจะทำอีก 2-3 เรื่องด้วยกัน เรื่องที่ 1 ก็คือ ผมกำลังจะลงนามในคำสั่ง ให้มีคณะทำงานในวิทยุขึ้นมาเพื่อคุมผังรายการวิทยุแห่งประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ประมาณ 80 คลื่น แต่ในปัจจุบันการจัดผังรายการวิทยุก็ยังมีลักษณะต่างคนต่างจัด ครอบคลุมทั่วพื้นที่ทั่วประเทศ ก็เป็นปัญหาอยู่เหมือนกัน ดูจากสัดส่วนผังรายการสำหรับเด็กจะมีน้อยมาก ถ้ามีการสรุปงานวิจัยส่งให้ผมดูด้วยแล้วกันนะครับ เวลาเดียวกันเกี่ยวกับวิทยุชุมชน 4-5 พันคลื่น เมื่อก่อนเคเบิลแบบไร้ระเบียบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด เชื่อได้เลยว่ารายการวิทยุชุมชนไม่มีรายการเพื่อเด็กและเยาวชน เพราะผมไม่เคยได้ยิน ก็ให้นโยบายกรมประชาสัมพันธ์ว่า เรามีผู้อำนวยการการค้านี้ ให้จัดงบประมาณมาอบรมคนที่เป็นคนดีเจที คนที่เป็นผู้อำนวยการสถานีก็คิดเรื่องการทำรายการวิทยุเด็ก ซึ่งเราก็คงพึ่งวิทยากรจากทางนี้ ตอนนี้นักจัดงบประมาณกันอยู่ จะมีนักจัดรายการวิทยุเด็กทั่วประเทศ ต่อไปจากนี้รัฐเองต้องมีแรงจูงใจให้ผู้ทำรายการค้านี้ ขณะเดียวกันเราต้องประสานกับอนุกรรมการ กทช. เมื่อเข้าไปดูด้านรายการ ผังรายการเคเบิลทีวี ทีวีดาวเทียม จะต้องมีการรายการเพื่อเด็กเข้าไปด้วย อันนี้จะเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งจะต้องพูดคุยกับองค์กรที่มีส่วนร่วม อาจจะมีเห็นถึงการควบคุมของรัฐบาล ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่พูดคุยกันมายาวนานก็คือ เรื่องเงินทุนในการผลิตรายการด้านสื่อสำหรับเด็กและเยาวชน ก็เข้าใจว่าล้มลุกคลุกคลาน และล้มมากกว่าลุก เท่าที่ทราบทางของผู้จัดทำเรื่องนี้ที่พยายามจะบอกว่ารัฐบาลจะเข้ามาสนับสนุน ผมก็มีการยกเรื่องสื่อสร้างสรรค์ในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ แล้วก็หยุดไป ตัวกองทุนสื่อสร้างสรรค์ไม่มีเงินสักบาท แล้วอาจโชคดีรายเล็กน้อยที่รัฐบาลชุดนี้เข้ามาเราก็จัดเก็บภาษีลดลงกว่า 2 แสนล้าน แต่ได้เรียนกับทางนี้ไปว่า จะจัดสรรองค์กรให้อยู่ในองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ เมื่อวานนี้เองได้เข้าประชุมกับอนุกรรมการ ซึ่งผมเป็นประธานได้ลงมติแล้วว่า ให้กองทุนสื่อสร้างสรรค์เป็นกองทุนในมาตรา 46 ในองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ในกระทรวงศึกษาธิการ เมื่ออยู่ในมาตรา 46 แล้ว จะมีเงิน

เงินจำนวนนี้จะมาจากไหน ซึ่งเงินจะเยอะมาก มาจากการที่คลื่นวิทยุโทรทัศน์จะต้องขออนุญาต 2 ประเภท คือ ใบอนุญาตให้ใช้คลื่น 1. ความถี่ 2. ใบอนุญาตประกอบกิจการ ถ้าเป็นกิจการเชิงพาณิชย์ใบอนุญาตจะแพง เชิงบริการชุมชนจะถูกลงหน่อย แต่ทั้ง 2 ใบนี้ ต้องจ่ายเป็นรายปี และเงินที่ได้จากใบอนุญาตทั้งหมดทั่วประเทศจะเก็บเข้ากองทุนนี้ และกองทุนนี้จะเป็นส่วนสนับสนุนทั้ง 2 กองทุน กองทุนพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา และกองทุนสื่อสร้างสรรค์ ต้องเอาใจลุ้นอย่างเดี๋ยวนครึบว่า ถ้ากฎหมายนี้เข้าสภาฯ และสภาฯ จะส่งให้วุฒิสภา ก็จะมีบังคับเป็นกฎหมาย ซึ่งผมก็เชื่อว่ามาตรการนี้ไม่มีใครแก้ไข เวลาเดียวกันรัฐบาลก็ต้องรีบออกนโยบายกองทุนสื่อสร้างสรรค์

เรื่องสุดท้ายที่จะเอ่ยถึง เรื่องของช่อง 11 สถานีช่อง 11 เอง อาจารย์วิลาสินี ซึ่งวันนี้ไม่ได้มาด้วย ก็เป็นคนคณะกรรมการสื่อภาครัฐอยู่ด้วย พูดถึงเรื่องปฏิรูปช่อง 11 เพื่อจะออกกฤษฎีกาเพื่อแปรสภาพให้เป็นองค์กรมหาชน พร้อมปฏิรูปสื่อเสนอสัดส่วนของผังรายการ ซึ่งถ้าเป็นไปตามสัดส่วนนั้น 30 เปอร์เซ็นต์ของผังรายการเป็นเรื่องของการศึกษาเพื่อพัฒนาและเรียนรู้ อีก 40 เปอร์เซ็นต์ก็เป็นเรื่องการประชาสัมพันธ์ภาครัฐ และอีก 30 เปอร์เซ็นต์เป็นเรื่องของประชาธิปไตย เพราะอีก 30 เปอร์เซ็นต์ของภาคการศึกษา ก็ควรจะมีความรู้เรื่องของเด็ก เยาวชนอยู่ในสัดส่วนนั้น เวลาเดียวกันกับสื่อที่ภาครัฐดูแลก็คือ อสมท.

อสมท. ก็เป็นบริษัทมหาชน แต่ล่าสุดนายกรัฐมนตรีนโยบายว่า รัฐวิสาหกิจของรัฐทุกประเภทจะต้องมีบทบาทสนับสนุนในด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมปรัชญาของคนในสังคม ผมเองก็ได้ประชุมร่วมกับบอร์ด อสมท. ซึ่งจะมีการแต่งตั้ง CEO คนใหม่ ซึ่งเลือกเสร็จแล้ว ตั้งใจจะเข้าไปคุยกับทาง อสมท. การจัดผังรายการในส่วนของตัวเองคือ ช่อง 9 ในส่วนของสัมปทานคือ ทูรูวิชั่น และก็มีช่อง 3 และมีวิทยุอีก 50-60 คลื่น ก็ต้องมาตอบสนองกิจกรรมของสังคมมากขึ้นเป็นแนวทางต่อไป และภารกิจที่ต่อสู้กับสื่อเรื่องนี้ก็ยังมีเส้นทางร่วมกันอยู่ อยู่ถึงขั้นว่าเป็นทางตันเลย มันไม่ตันหรอกครับ อยู่ที่ทุกคนช่วยกัน และก็ยินดีที่จะสนับสนุนเท่าที่รัฐจะสามารถดำเนินการได้ ก็ถือโอกาสนี้เลยครับว่า ในงานเสวนาวันนี้สรุปข้อเสนอเป็นอย่างไรนั้นก็เสนอทางผมด้วย จะได้นำเรียนท่านนายกฯ ให้มีช่องทางในการที่จะทำให้ ต้องขอขอบคุณและชื่นชมในการจัดงานในครั้งนี้เพื่อเด็ก เยาวชน และอนาคตของประเทศ ก็ได้เวลาสมควรแล้ว ขอเปิดงาน ผ่านทางต้น...สู่ฝัน รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นความจริงมากขึ้นครับ ขอขอบคุณครับ